ANIRUDDHA CHARITRA

BY

KANUPARTY ABBAYAMATYA

V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
292, ESPLANADE
MADRAS

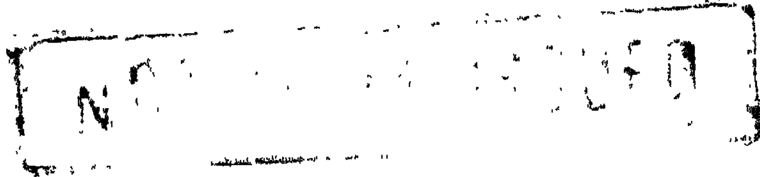
ఆంధ్రగ్రంథములు

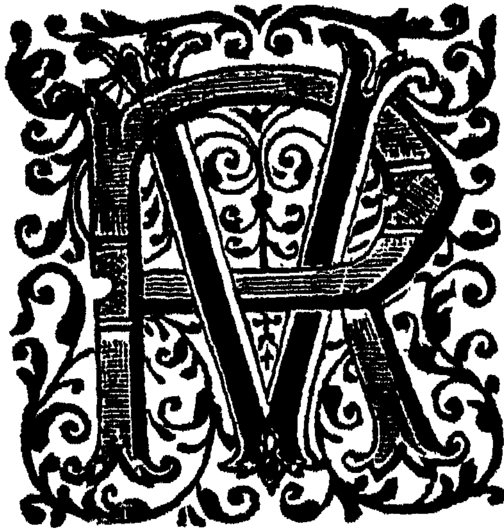
		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
అన్యవాదకోలాహలము, లఘుటీక	...	0	12
అధ్యాత్మరామాయణము, పద్యకావ్యము	...	2	0
అనిరుద్ధచరిత్రము	...	0	10
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక	...	0	6
ఆంధ్రభారతము, పద్యకావ్యము:—			
ఆది-సభాపర్వములు ,,	...	4	0
ఆరణ్యపర్వము ,,	...	4	0
విరాటోద్యోగపర్వములు ,,	...	4	0
భీష్మద్రోణపర్వములు ,,	...	4	0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు ,,	...	4	0
శాంతిపర్వము ,,	...	4	0
అనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు		4	0
ఆదిపంచకము, ఒకటేసంపుటము	...	11	8
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	...	7	8
శాంతిసప్తకము	...	7	8
ఆదిపర్వము, పద్యకావ్యము, పెద్దప్రచ్చు	...	1	8
ఆంధ్రశ్రీమద్రామాయణము—శ్రీ జనమంచి శేషాద్రిశర్మ గారిది 3 సంపుటములు	...	15	0
ఆంధ్రభాగవతము, పద్యకావ్యము, 2 సంపుటములు		15	0
ఉత్తరరామాయణము, చిక్కనికూర్పు	...	6	0
ఉత్తరహరివంశము	...	3	0
కాశీఖండము	...	3	8
కుమారసంభవము, నన్నెచోడకృతము	...	5	0
ఆంధ్రభారతవిమర్శనము, మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి గారిది		0	12
చాటుపద్యమణిమంజరి, ప్రథమభాగము	...	1	12
చిత్రభారతము, చరిగొండ ధర్మనగారిది	...	1	8
చెన్నపురీవిలాసము	...	0	8

శ్రీరస్తు

అనిరుద్ధచరిత్రము.

(అబ్బయామాత్యప్రణీతము).

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

1924.

క. కని సాష్టాంగముగా వం, దనములు గావించి లేచి తత్స్వామిప్యం
బున నిలిచి కొలిచియుండఁగ, ననుఁ జల్లనిచూడ్కిఁ జూచి నయముగఁ బలికెన్.

క. బాలత్వమందె నీవు ద, యాళుఁడవై యొసఁగితివి మదర్పితకవితా
ఖేలనమును మద్భజనా, శీలంబును దృఢముగాఁగఁ జేసితి వత్సా. 23

క అనిరుద్ధచరిత్రము జ, క్కనిముచ్చట విస్తరించి కడఁగి ప్రబంధం
బొనరింపుము శ్రేయో వ, ర్ధనమగు మాపేర నంకితముసేయుఁ దగన్. 24

వ. అని పలికినఁ బరమానందభరితహృదయుండనై తద్వచనంబు మహాప్రసాదంబుగా నంగీకరించుకొని యిట్లంటి. 25

ఉ. ఓకమలామనోరమణ యో పరమేశ్వర యో జగత్పతీ
యో కరిరాజదైన్యహర యో శరణాగతవజ్రపంజరా
యో కరుణారసామృతపయోధి పునర్జననంబుమాన్పి సా
ఖ్యాకరమైనసత్పదము నందఁగఁజేసి కృతార్థుఁ జేయుమీ. 26

వ. అని పునఃపునఃప్రణామంబులుచేసి తదనుజ్ఞవడసి యందుండి మరలి గృహంబునకు వచ్చితి నని యాదృశంబైన స్వప్నంబుఁ గాంచి మేల్కని యపరిమితప్రమోదరస మగ్నాంతరంగుండనై కొంతదడవు తదీయ దివ్యమంగళవిగ్రహంబు భావించుచుం డితి నివ్విధంబునఁ దదనుగ్రహంబువడసినవాఁడనై యేతత్ప్రబంధరచనాక్రమం బునకు నుపక్రమించి మద్వంశప్రకారంబు వర్ణించెద. 27

సీ. శుభకరాపస్తంబ సూత్రుండు కౌండిన్య గోత్రుండు నార్వేల కుల పవిత్రుఁ
డగు బసవన మంత్రి కమరప్పమ్మన పెద్దన యెల్లప్ప ప్రియతనూజు
లాకుమారచతుష్టయంబులో ముమ్మనామాత్యుండు సత్కీర్తిమండనుండు
తత్తనూజాతుఁ డుత్తమధర్మశీలుండు నిర్మలచరితుండు నిమ్మనాథుఁ
డతని నిజసాధ్వి యగుకొండమాంబగర్భ, మందుజనియించెవినయవిద్యావణుండు
హరిహరధ్యానసేవాపరాయణుండు, మహితగుణశాలి యబ్బయామాత్యవరాళి. 28

ఉ. నిండుమనంబు సత్యమును నీతియు శాంతముగల్గి కీర్తిసం
తుండయి భోగభాగ్యములతోఁ జెలువొందుచుఁ గొండవీటి భూ
మండల నాయకుల్ మిగుల మన్ననసేయగఁ బెంపుమీఱె స
త్పండితుఁ డబ్బమంత్రి కనుపత్రిపురాన్వయ వార్ధిపూర్ణ చం
ద్రుం డని లోకులందఱు నెఱుంగుటకున్ నుతిసేయ నేటికిన్. 29

తే. అమ్మహాత్ముని గేహిని యైనపుణ్య, వతికి లక్ష్మాంబ కుదయించె సుతయుగంబు
మహితగుణశాలి రాయన మంత్రివరుఁడు, నిరుపమగుణోజ్జ్వలుం డగునిమ్మఘనుఁడు.

క. ధీనిధిరాయనమంత్రికి, మానవతీమణికినరసమాంబకుజననం
బైనారమిరువురమె యో, గానందుఁడు నబ్బనార్యుఁ డనదఁగునేనున్. 31

క. నరసింహపాదభక్తుఁడ, నరసింహకృపాప్రసాదనయలబ్ధమతిన్
నరసింహార్పితహృదయుఁడ, నరసింహునికరుణఁజాలనమ్మినవాఁడన్. 32

వ. ఇట్టి నాచేత విరచనీయంబగు నేతత్ప్రబంధసామ్రాజ్యంబునకు మూర్ధాభిషిక్తుండగు మహానుభావుని ప్రభావంబు వర్ణించెద. 33

సీ. శ్రీవైష్ణవాలయశ్రేణులందుఁ దెలుంగు ద్రావిడగ్రంథనాదములవలన
పరమహంసులయజ్ఞవాటికాంతరములఁ గొమరారుహోమధూమములవలన
విపణివీథులయందువినిహితంబైనట్టి ధనధాన్యముఖపదార్థములవలన
నేలాలవంగతాంబూలవల్లీచందనముఖశోభితవనాంతములవలనఁ
గమలకైరవకల్హారకలితలలిత, విమలజలసాంద్రకాసారవితతివలన
భాసురంబగులక్ష్మీనివాసమగుచు, దివ్యతిరుపతిమంగళాప్రస్థలంబు. 34

క. తిరుపతులునూటయెనిమిది, పురుషోత్తమశేషశైలములు మొదలుగ నా
తిరుపతులలోన మంగళ, గిరి విష్ణునిజస్థలంబు కేవలమరయన్. 35

మ. జగదానందకరంబు మోక్షపదవీసోపానమార్గంబు యో
గిగణాకర్ణగుహాంతరంబుశిఖరక్రీడావిలోలాప్సరో
మృగనేత్రాసుకరాంగుళీచలితతంత్రీవాతవీణారవా
సుగుణాంచత్పికనాదమద్రిచెలువొందున్ మంగళాభిఖ్యతన్. 36

ఉ. ఆమహనీయశైలశిఖరాగ్రమునందునృసింహమూర్తి తే
జోమయదివ్యవక్త్రమునశోభిలుచున్ నిజభక్తకోటి శ్ర
ద్ధామతిఁజేయుపానకముఁదానెలమిన్ సగమారగించి త
క్కామితముల్ ఫలింపఁగసగంబుఁదగన్ దయసేయువారికిన్. 37

చ. గిరిదిగువన్ వినూత్నమణికీలితమండపమధ్యభాగభా
సురతరపీఠమందునతిసుందరమూర్తిధరించియిందిరా
తరుణియుఁదానునుండునిరతంబునృసింహుఁడుదివ్యహారనూ
పురకటకాంగుళీయకవిభూషణపుంజవిరాజమానుఁడై. 38

తే. ఇట్టిమంగళగిరియందు నెగువదిగువ, తిరుపతులరెంటిమధ్యప్రదేశమందు
శంకరుఁడుసర్వమంగళాసహితుఁడగుచు, నుండునెప్పుడుసహవాసయోగ్యుఁడగుచు.

సీ. కళ్యాణసరసిలోఁగదిసిమజ్జనమాడి ధౌతవస్త్రంబులందముగఁదాల్చి
కుధరాగ్రమెక్కి మార్కొండలక్ష్మిభజించి నరసింహునకువందనములు చేసి
మిరియంబులేలకుల్ మెదిపిచక్కెరతోడఁ గలిపితియ్యనిపానకములు చేసి
స్వామికర్పించిశేషంబైనసగమును భక్తులకెల్లనుబంచిపెట్టి
నగముదిగివచ్చిశివదర్శనంబు చేసి, దిగువనరసింహునిందిరాదేవిఁగొలిచి
భోగమోక్షంబులనుభవింపుదురుజనులు, సత్యమిదిమంగళాచలస్థలమునందు. 40

సీ: వేంకటాచలమున వేసటనొందక వడలుభుజింపఁగాఁబోడముదప్పి
శ్రీరంగమున నాసతీఅంగఁబొంగల్లు భోజనంబొనరింపఁబోడముదప్పి
కాంచీపురంబులోఁ గాంతుఁగొద్దినిఁజేరి యిడ్డెనల్ భక్షింపనెసఁగుదప్పి
యళగిరిస్థలమున నాపోఁవగాదోసె లారగించనఁబుట్టినట్టిదప్పి
యర్చకస్తోమహస్తశంఖాగ్రముక్త, లలితగుడజలధారాఘుళంఘుళాయ
మానపానీయమహిమచేనఁణచికొనుచు, జలజనాభుండుమంగళాచలమునందు. 41

ఉ. ముంగిటికల్పభూరుహము మూలధనంబునివేశనంబులో
బంగరువాన చేతికగపడ్డతలంపులమానికంబుము
గొంగుపసిండి భక్తులకుఁ గోర్కులపంట జగంబులందు మా
మంగళశైలవల్లభుసమం బగుదైవము లేదు చూడఁగన్. 42

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఈదృగ్విధకల్యాణగు, ణోదారప్రాభవునకునుద్యల్లీలా
సాదరకటాక్షవీక్షా, పాదితవిబుధేంద్రకమలభవవిభవునకున్. 43

క. అతులితమతియుతనుతగుణ, యతికృతసుధ్యానగతనిరాకారునకున్
శ్రితకమలాసితకమలా, యతవిమలాంబకసుఖప్రదాకారునకున్. 44

క. భూపాలంకారునకును, దోపాటభటచ్ఛటామదోత్కటగజహృ
ద్వ్యపణకంఠీరవగళ, ఘోషితకృతపాంచజన్యఘూంకారునకున్. 45

క. మందారకుందచందన, మందస్మితసుందరైకమందిరనయనా
నందవదనారవిందున, కుందామరసోద్భవాస్యకుముదేందునకున్. 46

క. వరసుగుణభక్తజనకృత, సరసగుణాంభోర్ధపానసౌఖ్యనకుశుభా
కరమంగళావలస్థల, నరసింహాఖ్యునకుసద్గుణశ్లాఘ్యునకున్. 47

కథాప్రారంభము.

వ. అంకితంబుగానేరచియింపంబూనిన యనిరుద్ధచరిత్రంబునకుఁ గథాప్రకారం బెట్టి దనిన భగవత్కథాసుధానుభవకుతూహలసాంద్రులగు శౌనకప్రముఖమునీంద్రులుసకల పురాణేతిహాసప్రసంగవచనచాతురీవిఖ్యాతుండగు సూతునింగనుంగొని యిట్లనిరి.

చ. జలజభవాభవప్రముఖసంస్తవనీయవిశేషవిష్ణుని
ర్మలగుణకీర్తనామృతముమామకకర్ణరసాయనంబుగాఁ
బలుమఱునీవుదెల్పుటకుఁబాత్రులమైతిమిపూర్వపుణ్యముల్
ఫలితమునొందెనీవలనభవ్యగుణాగ్రణి రోమహర్షణీ. 49

క. అనిరుద్ధునిచారిత్రము, వినుటకుమాహృదయములువేడుకపొడమెన్
వినుపింపుసవిస్తరముగ, వినుతబుధవ్రాతసూతవినయోపేతా. 50

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రుల కతం డిట్లనియె. 51

క. మీరడిగినసత్కథ వినఁ, గోరి పరీక్షిన్నృపాలకుంజరుఁ డడుగన్
ధీరుఁడు శుకయోగి సని, స్తారంబుగఁ దెలుపఁదలఁచి తా నిట్లనియెన్. 52

సీ. ప్రాకారగోపురప్రాసాదపద్మరాగప్రభాచుంబితగగనతలము
సంతతఫలపుష్పసాంద్రనానావిధోర్వీరుహాకలితశృంగారవనము
చంద్రకాంతోపలసోపానకలితశోభితజలపూర్ణవాపీవ్రజంబు
సరససౌందర్యలక్షణలక్షితాకారభామినీపురుషసౌభాగ్యకరము
తే. గంధసింధురసైంధవబంధురంబు, సారసారసరసకాసారవిసర
మలఘుజలనిధిపరిఖాసమావృతంబు, పుణ్యనిలయంబు ద్వారకాపురవరంబు. 53

ఉ. లోకములన్నియుం దనకులోనుగనుండఁగఁదన్నులోనుగాఁ
బైకొనెఁజక్రవాళమనిపావకసన్నిధిఁదాఁదపంబు ర
త్నాకరమాననగ్గిరితదావరణావృతిఁ జేసెనిల్పెనో
కాకయజాండుచుట్టునఁగాఁదగునబ్ధి యగడ్తరూపమై 54

మ. అల్లసుధాపయోధివపురంతరమాంబుజనాభియాంగు హృ
ద్వల్లభురాజధానియగుద్వారకలోసుఖియించుచుండు సం
పల్లలితాంగియొప్పుడును బాయకపుట్టినయిల్లు నత్తవా
రిల్లును నేకదేశమగు నింతులవేడ్కఁదసంగొంటయే. 55

మ. అలకానన్నత్యపురీవరావరణరేఖాగ్రప్రదేశంబులం
గలయన్ గొమ్మలసందులేర్పఱిచి మార్గశ్రేణిఁగల్పించుటన్
నలినీకైరవిణీమనోహరులయానంబుల్ నిరోధంబులే
కలఘుస్ఫూర్తిఁదదంతరంబులఁబొసంగన్ నిర్గమించుంగదా. 59

క. అగణితతారాగణచయ, గగనాంతము నిశలఁ దనరు ఘనలీలఁబురిన్
దగఁగోటకొనలఁగట్టిన, నగజిగిముత్యములచందువాచందమునన్. 57

సీ. సహచరీశంకాప్రసక్తామరీహూయమానకర్బురపుత్రికానతములు
ఇనవాహహేషాప్రహేళితప్రతిబింబధారణతోరణదర్పణములు
సామంతభభ్రాంతిసల్లాపకృత్తారకామిళద్వప్రముక్తాఫలములు
దైవతపారావతప్రతిస్వనసంభ్రమప్రదవిటవిటీమణితరవము
తే. లంబుజకదంబశాత్రవబింబమధ్య, హరిణకబళితకుహనాతృణాంకురాయి
తస్ఫురద్గారుడోపలాతతవితర్ది, యూథములసౌధములపురినొప్పుమీఱు. 58

చ. ఉదయనగేంద్రమెక్కి యినుఁడున్నతమైగగనంబుఁదాఁకు ద
త్సదమలహర్మ్యముల్గనిరథంబున కడ్డమునిల్చునంచుఁ ధా.

మదిఁదలపోసితిన్ననగుమార్గమునంజనుడంతకంతకున్
జడలను నిక్కి యవ్వలమసందిగిపోవుచునుండునిచ్చలున్. 59

మ. పగలున్ రేయిసమప్రకాశతనుజీవంజీవబంధుండు సోం
పగుముత్తెంబులచేరుచుక్కగమియున్ వ్యాజంబునన్ జేరు చు
క్కగుమింగూడియనేకరూపములతోఁగన్పట్టెనానొప్పగున్
నగరీహేమశిరోగృహాగ్రవిహరన్నారీముఖాంభోజముల్. 60

ఉ. నిర్మలభర్మరత్నమయనిర్మితవిస్ఫుటహర్మ్యసంచయాం
తర్మదనాహవశ్రమగతప్రమదారమణచ్ఛటాతనూ
ఘర్మనివారియైవినుతిఁ గాంచునుపాంతనిలింపనిమ్నగా
హార్ముఖపద్మగంధవిభవానుభవాంచితగంధవాహముల్. 61

తే. మీఁదనున్నట్టికుంభసింహాదికములు, తారకామండలంబునఁ దగిలియుండఁ
జంద్రబింబంబునంటెనా సౌధరుచులు, సురపురముమీఁదఁదనరుగోపురవిభాతి. 62

సీ. అతనిజనస్థానమగువిష్ణునాభికి నూర్ధ్వమౌముఖముననుదయమైరి
అతఁడు నల్మోగముల నభ్యసించినయట్టి చదువేకముఖమునఁ జదువుకొనిరి
అతనిరాజసగుణస్థితికంటె నుత్తమంబగు సాత్వికమున శుద్ధాత్ములైరి
అతఁడు మున్ జిరతపోగతిఁగన్న హరినిభావితభక్తిపరదుఁగావించుకొనిరి

తే. పెద్దపిన్నతనంబురూపించుకొనిన, యధికులనవచ్చుహంసవాహనునికంటె
సకలసౌజన్యగుణసుధాసారనిధులు, భూసురేంద్రులు గలరు తత్పురమునందు. 63

సీ. సముదీర్ణచంద్రహాసకళావినోదముల్ ముఖములందునురణోన్ముఖములందు
ధర్మగుణానుసంధానతాచతురతల్ శయములందును హృదాశయములందు
బుధగురుచక్రావనధురీణచిహ్నంబు లాఖ్యలందునిజాన్వయాఖ్యలందుఁ
బ్రకటపంచాననప్రక్రియావిభవముల్ భటులందు విక్రమార్భటులయందు

తే. వెలయవెలయుదురనివార్యవీర్యశౌర్య, ధైర్యగాంభీర్యసమధికౌదార్యతుర్య
ధుర్యులైనట్టిబాహుజవర్యులెపుడు, సిరులఁజెలువొందునప్పురవరమునందు. 64

సీ. తనలోనిరత్నసంతతులధోగతిపాలుపఱచుకోఁడేనిసాగరుఁడుసాటి
తనమూలధనముకుఁదగినలాభముఁగూర్చుకొనెనేనిధననాయకుండుసాటి
తనయున్నబంగారమునువక్కఱకియ్యఁజాలినఁగాంచనాచలముసాటి
తనమహత్వమునకునెనయైనభోగానుభవమందెనేనిఁగల్పకముసాటి

తే. గానియితరులుతాదృశుల్ గారనంగ, నర్థసంపదతోడవిఖ్యాతసుకృత
సంపదలనంతములుగాఁగసంగ్రహించు, వైశ్యులుండురప్పురవరమునందు. 65

సీ. జన్మస్థలంబునిర్జరశిఖాకుసుమగంధావాసితంబైనహరిపదంబు
పైదోడుప్రకటధూర్జటిజటామకుటతరంగదభంగనిజభంగగగనగంగ

ప్రారంభమఖిలవర్ణాశ్రమజనతిర్యగాదిజీవనమైనహాలికంబు
స్వాచారమిష్టకామ్యార్థసిద్ధిదమైనయనిరుద్ధమూర్తియభ్యర్చనంబు
బుద్ధిబ్రాహ్మణభక్తియుభూతదయయు, శాంతమునుగల్గిచెలువొందుసత్పథంబు
గాఁగసౌజన్యశీలురై కలిమిబలిమిఁ, గలిగిసుఖియింపుదురుశూద్రకులజులందు. 66

సీ. రంజితాధరసుధారససమేతంబులై ముఖచంద్రబింబముల్ ముద్దుగులుక
నవతంసకుసుమతారావళీయుతములై కచభారతమసముల్ గరిమఁజూపఁ
గమనీయమణిమాలికారుచిరాంచితములై, కుచకుంభశైలముల్ కొమరుమిగులఁ
గంకణేంద్రోపలాంకమిళిందచణములై పాణిపద్మంబులుపరిఢవిల్లఁ
గలితమోహనరూపరేఖావిలాస, విభ్రమంబులుజగమెల్లవినుతిసేయ
నతులగతివారశృంగారవతులువేన, వేలువిహరింతురెపుడునవ్వీటియందు 67

సీ పలువరుసలకుందములఁజూడఁబ్రియమయ్యె వెలయింపుసొంపునఁబలుకఁగదవె
వగఁజూపునల్లగల్వలవినోదముతానె పలుపులముంచెనవ్వారిగాఁగ
మేలుచేఁదమ్మిత్రొమ్మిన్నలుగుల్కెడుకూరిచిదయసేయుపేరుగాఁగఁ
బెంపొందెనాసనంపెంగనిగన్నిగలచే ముద్దియువేఁడెదమొగినొసంగు
మనుచుననుచుముదంబుననంటిపలుకు, జాణలవచశ్చమత్కృతిసరణిఁదెలిసి
తెలివిఁజిఱునవ్వులొలయంగనలరియలరు, లమ్ముదురుపుష్పలావికలప్పురమున. 68

మ. పటుదంతప్రచురప్రభాప్రకటశంపాజాలముల్ ఘీంకృతా
ర్భటగర్జారవముల్ సమగ్రమదధారాసారవర్షంబులు
త్కటధాటిన్ నటియింపభూవిహరణోద్యత్ప్రావృషేణ్యాంబు భృ
త్పటిమన్ దత్పుటభేదనద్విరదయూథంబొప్పుసక్రోధమై. 69

మ. పురసీమన్ బురుషోత్తమానువహనస్ఫూర్తిన్ విడంబించుచున్
సిరికిన్ మూలములై సుజీవనకళాస్నిగ్ధంబులై సుందర
స్ఫురితావర్తములై విలాఘుతవనోప్పన్ వాహినీసంగతిన్
దిరమైసార్థకనామధేయగుణభాతిన్ సైంధవవ్రాతముల్. 70

చ. అలఘునిజధ్వజాంచితపటాంచలజాతసమీరవారితా
మలగగనస్థలీయుతవిమానవిహారనిలింపదంపతీ
కలితపంచబాణరసనంజలితోరుపరిశ్రమంబులై
యలరుఁబురిన్ శతాంగములుదగ్రవిరోధిచమూవిభంగముల్. 71

ఉ. బాహుబలోద్ధతుల్ సమరభాగనటద్రిపుచాతురంగిక
వ్యూహవిభేదనక్రమసముజ్జ్వలవిక్రమవిస్ఫురన్మహా
సాహసికుల్ ధనుఃప్రముఖసాధనధారణకౌశలుల్ సము
త్సాహరసాకృతుల్ సుభటసంఘములప్పురమందసంఖ్యముల్. 72

వ. మఱియు నన్నగరీలలామంబు వైకుంఠపురంబునుంబోలె నాగనగరంబువిధంబున ననం
తకళ్యాణగుణాభిరామంబై, నభోమండలంబు తెఱంగున సుకవికల్పితప్రబంధంబుచా
డ్పునఁ గలితకవిరాజవిరాజితంబై, చంద్రబింబంబుపోలికఁ గుసుమితద్రుమంబులీల వి
రాజమానసాగరంబై, యలకాపురంబుభాతి జలజాకరంబురీతిఁ బద్మాలంకృతంబై, య
ధ్యయనవిద్యావిశేషంబుకైవడి సంగీతరత్నాకరంబుచెలువున వర్ణక్రమప్రశస్తంబై,
రామాయణకావ్యంబుగతి భార్గవవంశంబుకరణి రామాభిరామంబై, మిత్రభావప్రకా
శంబయ్యును గువలయానందంబై, రాజాభ్యుదయంబయ్యును గమలాంచితంబై,
హరివిహారంబయ్యును బుణ్యజనరంజనంబై, విబుధవరవిరాజితంబయ్యును సమస్తగో
త్రప్రచారంబై, గురుప్రదీప్తంబయ్యును గవిహితంబై, సంపదలకుం గొటారును,
సౌభాగ్యంబులకుఁ బుట్టినిల్లును, సౌఖ్యంబులకు నాలవాలంబును, సారస్యంబులకుఁ
గాణయాచియు, సంతోషంబునకు నాటపట్టును నై వసుంధరాసుందరీనిటలతటసంఘ
టితముక్తాలలామంబుపోలికఁ జతుర్ముఖనిర్మితప్రపంచాభరణంబై యొప్పుచుండు. 73

ఉ. ఆపురలక్ష్మికిన్ రమణుఁడై విలసిల్లుచునుండు బ్రహ్మలీ
లాపరిపూర్ణమానుషవిలాసుఁడు భక్తగృహాంతదృశ్య ని
క్షేపము రూపమోహనవశీకృతగోపవధూకదంబుఁడు
ద్దీపితకీర్తిశాలి వసుదేవతనూజుఁడు కృష్ణుఁ డున్నతిన్. 74

సీ. వరలీల దేవకీవసుదేవులకుఁ బుట్టి నందయశోదలున్నతిగఁ బెనుపఁ
బెరిగి దైతేయులఁ బెక్కండ్ర వధియించి యమునానదీతీరమందు సుంద
బృందావనక్రీడఁ బెంపొందఁ గోవులఁ బాలించి మురళీవిలోలుఁ డగుచు
వల్లవకాంతల వలపించుచు రమించి భక్తజనావనప్రౌఢి మెఱసి
రుక్మిణీసత్యలాదిగా రూపవతులఁ, జాలఁ బెండ్లాడి సంసారసౌఖ్యనిరతి
నెలమిఁ ద్రిభువనసామ్రాజ్య మేలుచుండెఁ, గృష్ణుఁ డంచితకీర్తివర్ధిష్ణుఁ డగుచు. 75

మ. హరికిన్ రుక్మిణికిన్ దనూభవుఁడు మీనాంకుండు లోకైకసుం
దరలీలాసుకుమారమూర్తి రతికాంతాపద్మరాగోపమా
ధరసారామృతపానకేళిరతుఁ డుద్యద్విక్రమాటోపశం
బరసంహారుఁడు దాత్తకీర్తి నమరున్ బ్రద్యుమ్ననామాంకుఁడై. 76

ఉ. ఆరతివల్లభుండు సుశుభాంగి యనందగు రుక్మికూఁతు నం
భోరుహనేత్రఁ గూడి శుభభూషణుఁడై నకుమారుఁ గాంచె శృం
గారరసంబు విగ్రహముగా నొనరించిన మాడ్కి నొప్పు నా
య్యారము వానిభాగ్యవిభవాదికలక్షణలక్షితాంగునిన్. 77

క. అనిరుద్ధనామధేయుం, డనిరుద్ధపముఖ్యులతని నరివీరులు డా
యనిరుద్ధతులన్ జేసెడి, యనిరుద్ధస్ఫుటపరాక్రమాఢ్యుం డగుటన్. 78

వ. మఱియు బ్రహ్మజ్ఞానసూచనాసమర్థుండుగాఁగలవాఁడని బ్రహ్మనూనామకుండును, ఋశ్యమృగచిహ్నితకేతుండు గాఁగలుగుటంజేసి ఋశ్యకేతుండునునని గురుజనంబులు నామనిర్దేశంబుచేసి రక్కుమారుండు శరత్సమయ శుక్లపక్షసుధాకరుచందంబున నహరహః ప్రవర్ధమానుండై క్రమంబున జననీజనకమనోరథసాఫల్యంబైన బాల్యంబును స్వబంధు జననయనానందశరీరసుకుమారంబైన కౌమారంబును నతిక్రమించినయనంతరంబ.

సీ. ముఖచంద్రమండలంబునకునూనూఁగుమీసపుఁజాలు సహజలాంఛనము గాఁగ
నమరువక్షఃస్థలకవాటమునకు నేవళంబులుకుందనపుఁదీఁగెమోడిగాఁగఁ
జెక్కుటద్దములకుఁజెలువంబుమీఱినచిఱునవ్వు తేఁటక్రొంజికిలిగాఁగ
సరసమాకచనీలగలదంబునకునవతంసదీధితితటిద్వల్లిగాఁగ
తే. నలజయంతుని చందంబునలునిసొబగుఁ, జందురునిమేలుఁగందర్పుచక్కఁదనముఁ
దనకుసరిసేయఁదగినసౌందర్యమహిమ, నతఁడుచెలువారెనవయౌవనాగమమున. 80

సీ. కనుమెఱుంగులుతళుక్కున నేమఱించుచూపులకుగుండియలుజల్ జలుమనంగ
నరుదుగా నాభిముఖ్యమునొందుమోముకువాలుకన్గవలుదక్కొలుపడఁగ
జెలికాండ్రతోనాడుపలుకుల చేవినలాగివశ్యమంత్రప్రయోగమందఁ
బ్రతిలేనిరూపసంపదఁజిక్కితలఁపులుసుడివడ్డగతిఁజుట్టిచుట్టితిరుగ
తే. నందులోనరానిప్రాణిపండైనయతని, ప్రభుతచేనూర్పులూష్మదీర్ఘతవహింపఁ
గొలువునకువచ్చువారకన్యలకయోగ, విరహమొదవించెఁదర్పపవిభ్రమంబు 81

తే. వాలుఁజూపులచేతనివాళులొసఁగి, ప్రమదజలములనర్ఘ్యదానములొనర్చి
యొలముభావంబులుపహారముగఁజేసి, వనితలుభజింతురిష్టదైవముగనతని. 82

మ. తరుణుల్ వానివిలాససంపదకునాంతర్యంబునంజొక్కిత
త్పరిరంభానుభవంబుఁగోరుచువిధాతావీనిమజ్జీవితే
శ్వరుగానేటికిఁజేయవైతివనుచున్ సంతాపముంజెందును
స్సరుగాడ్పుల్ విధికంగదాహమొదవించున్ మండువేసంగిరై. 83

ఉ. బింబముమోవిసంకుప్రతిబింబముకంఠముతారకాధిరా
డ్బింబముమోముసన్ముకురబింబములాదరహాసపుంగపో
లంబులుయక్షనందనకళానిధిముఖ్యులఁజూతుమేకదా
శంబరవైరినందనునిసామ్యముగావచియింపఁబోలునే. 84

ఉ. సాహసధైర్యబాహుబలసంపదచేఁజెలువొందివాహనా
రోహణహేతిధారణనిరూఢిఁదనర్చినవోవిభూతిశే
షాహిగతిన్ జెలంగిజగదాదరణీయగుణాభిరాముఁడై
యాహరిపౌత్త్రుఁడొప్పెఁదనయభ్యుదయంబుసదాభివృద్ధిగాన్. 85

వ. అంత. 86

చ. అతనికి మేనమామసుతయై తగురుక్మినృపాలపౌత్రి యం
చితసుమకోమలాంగి సరసీరుహపత్రవిశాలనేత్ర ని
ర్జితకలహంసయాన మదసింధురకుంభసమానవృత్తలో
న్నతకుచ రుక్మలోచన యనంగన నంగశరోపమానయై. 87

గీ. బంధుజీవమయ్యె బంధుజీవంబని, యధరమునకు బింబ మధరమయ్యెఁ
దమ్ములయ్యెనసుచుఁ దమ్ములఁ గనికొమ్మ, యడుగులకును జిగురుటడుగులయ్యె. 88

సీ. కట్టెఁడినగను జేకట్టువలోనయ్యె విరసభావంబులై విద్రుమములు
ప్రత్యహంబును గళాభంగమయ్యెను దామసప్రకాశతను నక్షత్రగణము
పగలుమించుట విదేశగతంబులయ్యె రాజావమానమున రథాంగకులము
కాఁకదెచ్చుకతుదిలోఁ బవై పలుమాఱుఁ బ్రహారణంబులఁ జెందెఁ బసిఁడికమ్మి

తే. రమణియధరనఖస్తనాంగములతోడి, ప్రాతిపక్షికమున నివి భంగపడియె
పట్టియార్వేరము నబలవంతుతోడి, సాటికిఁ జెనంగుటెల్ల నిష్ఫలము గాదె. 89

సీ. శాతకుంభమునకుఁ జాంపేయమునకుఁ దాననుగుణంబగుఁ గాంచనాంగి యనుట
కంజాతమునకును గైరవంబునకుఁ బ్రియంపదంబు సహోత్పలాక్షి యనుట
శక్రోపలమునకు జలధరంబునకును వినయోక్తి ఘననీలవేణి యనుట
కలహంసమునకు శిఖావళంబునకు హితాలయమండజయాన యనుట

తే. యుభయభావంబులతిశయంబునికి సార్థ, కముగ నిట్లుంట చతురతకల్పనాంశ
లందువలసినయట్లుండురనఁగ నిమ్ము, వారికేమి నిరంకుశుల్ గారె కవులు. 90

వ. ఇవ్విధంబునం బరిభూతపయస్సుమయరయై యున్న రుక్మలోచనను వివాహంబు సేయ
నుద్యోగించి తత్ప్రపితామహుండైన భీష్మకనృపాలుండును దక్షిణవారలును సు
హృజ్జనులతో నాలోచించుచు. 91

ఉ. ఈయలినీలకుంతలకునీడును జోడును నైనవల్లభుం
డేయెడఁ గల్గునోయనుచు నెంతయు నక్కఱతో విచారముల్
సేయుచు నుండి బంధువులచే ననిరుద్ధ నిరూపసద్గుణ
శ్రీయుతుఁగా నెఱింగి తమచిత్తములం బ్రమదంబు నిండఁగన్. 92

క. నెనరంటిన చుట్టరికం, బును గులమును గుణము రూపమును విద్యధనం
బును బ్రాయము గలిగినవరుఁ, డొనఁగూడుట కన్యభాగ్యయోగమునఁ గదా. 93

వ. అని విచారించి ద్వారవతీపురంబునకుఁ దగువారలం బంపుచు. 94

క. శ్రీమత్సమస్తసద్గుణ, ధామాంచితకీర్తి నెన్నఁ దగు వసుదేవ
స్వామికి భీష్మకభూప, గ్రామణి తా మ్రొక్కి సేయఁగల విన్నపముల్. 95

క. క్షేమంబిక్కడ మీపరి, ణామము వ్రాయంగవలయు నా పౌత్త్రిని పు
త్త్రీమణి నిరుక్మనయనా, కోమలి ననిరుద్ధునకును గూర్పఁగవలయున్. 9

వ. అనిశుభలేఖలంప విని హర్షముమానసవశ్య మంచుఁ గ్ర
క్కనఁబ్రతిలేఖలంపియనుకూలపులగ్నము నిశ్చయించిచ
య్యనబలకృష్ణముఖ్యులురయంబునహృచ్చతురంగయుక్తులై
యనుపమవాద్యఘోషముదిగంతములందుఁ బ్రపూరితంబుగాన్. 97

సీ. కుండినపురికి నేఁగుటయు వైదర్భులెదుర్కొనివారలఁదోడితెచ్చి
విడుదులవిడియించివివిధవస్తువ్రాతసామగ్రినడపించిసంభ్రమమున
లగ్న వేళకుమంగళస్నానయుతులైన పెండ్లికుమార్తకుఁ బెండ్లికొడుకు
కెలమితో బాసికంబులుగట్టికంకణబంధముల్ గావించిప్రాజ్ఞులైన
తే. విప్రముఖ్యులఖండోక్తవేదరవము, చెలఁగనుచితప్రయోగముల్ సేయుచుండి
రపుడుతెరవట్టిచాటునకతినఁదోఁడి, తెచ్చిరిపదాంగదధ్వనులచ్చుపడఁగ. 98

చ. విచికిలగంధియున్విభుఁడువేడుకతోఁ దెరరెండువైపులన్
రుచిరకటాక్షపంక్తులమెఱుంగులునిండఁగనిల్చిరయ్యెడన్
ప్రచురతరానురాగరసబంధురతం దెరచీరదూఱిపా
ఱుచుహృదయాబ్జముల్ మొగమెఱుంగనిచుట్టఱికంబుసేయఁగాన్. 99

క. గ్రక్కనఁదెరవాపుటయుఁద, ళుక్కనవెలుఁగొందెమృగవిలోచనముఖస
మ్యక్కాంతిమెయిలుదొలఁగినఁ, జక్కఁగఁజెలువొందుపూర్ణచంద్రుండనఁగన్.

ఉ. బంగరుపళ్లెరంబులనుబ్రాఁధిగనించినముత్తియంబు లు
ప్పొంగుచుహస్తయుగ్మములఁబూర్ణముగాఁ బలుమాఱుముంచుచున్
రంగుగనొక్కరొక్కరిశిరంబుపయిందలఁబ్రాలువోసిర
య్యంగమరీచివవ్యమణులైదిగుపాఱఁగనవ్వధూవరుల్. 101

క. ఈవిధమునసుముహూర్తము, గావించివివాహవేదికాస్థలమునకున్
రావించిరపుడుపంచమ, హావాద్యధ్వనులుబహుళమై మొరయంగన్. 102

క. చెలిపాదము చెలువుఁడుకర, జలజంబునఁబట్టినడపెసప్తపదంబుల్
ఘాలయలుకదీర్చునాఁటికి, యఱవడుననివావియైనయతివలునవ్వన్. 103

వ. తదనంతరంబ ప్రధానహోమాదికంబులైన వైదికలౌకికప్రయోజనంబులునడపి వివి
ధవిధభక్ష్యభోజ్యాదిపదార్థంబులసకలజనసంతోషంబుగా భోజనోత్సవంబుగావించి
రందు 104

మ. పరమాన్నంబులుఁ బిండివంటలునుసూపంబుల్ గమాయించు పం
డ్లరసంబుల్ మధురామ్లశాకములుబెల్లంబాజ్యమున్ దేసె క
ప్పురపుందోయముమీఁగడల్ పెరుగులుప్పొంగాయలున్ మున్నుగాఁ
బరిపూర్ణంబుగ నారగించిరనువొప్పంబెండ్లివారందఱున్. 105

సీ. చెలిపయోధరకుంభములుదాఁచుకొన నేల ఘనమయ్యెఁ దృష్ణచేకొనఁగనిమ్ము
ళతకూనమధురలీలాధరఫలరసంబులుచాలనభిలాషఁబొడముఁజేసె

నలివేణినీచేతి యతిరసరుచిరస జ్ఞానందమయ్యె నేమనఁగవచ్చు
రాకేందుముఖివిసుమాకారమంతచక్కనిదెన్నఁడెఱుఁగముకన్నులాన
యనుచుభోజనసమయంబులందుభామ, గర్భితములాడుసరసులకౌతుకొల్ది
ననుభవింపుఁడుకొదవలేదనిసమర్థ, వక్త్రులై బోనకత్తెలుభుక్తులిడిరి. 106

శా. తాంబూలంబులునారికేళకదళీద్రాక్షాదినానాఫలా
ఘంబుల్ చంపకమల్లికాదిసుమనఃకస్తూరికాగంధసా
రంబుల్ శర్కరలిక్షుఖండములువస్త్రంబుల్ సువర్ణంబునె
య్యంబేపారఁగఁబంచిపెట్టిరిజనంబానందమున్ బొందఁగాన్. 107

వ. ఇవ్విధంబున. 108

భుజంగప్రయాతము.

వివాహప్రయత్నంబువిధ్యుక్తరీతిన్, నివర్తించిప్రౌఢాబ్జనేత్రల్ నిషేకో
త్సవారంభమున్ బ్రేమసంధిల్లఁజేయన్, నవోఢారతుల్ మోహనంబైచెలంగన్. 109

తే. గంధమాల్యాదివాసనల్ గ్రమ్ముకొనఁగఁ, దోడుకొనివచ్చిరప్పుడాతోయజాక్షి
సరసుఁడున్నట్టికేళికాసదనమునకు, బలిమిచేనేర్పుచేతనుబద్మముఖులు. 110

ఉ. ఎవ్వరికోసమీపగలకేమియుఁగన్ బదమంచునెచ్చెలుల్
నవ్వుచుఁద్రోచిపోవుటయునాథునిచెంగటనిల్చియుండెఁ దా
నివ్వలనవ్వలన్ దొలఁగనియ్యక మన్మథుఁడానవెట్టి న
ట్లవ్వనజాక్షి సిగ్గుబరువానినరీతిశిరంబువాంచుచున్. 111

ఉ. శయ్యకుఁజేరఁదీసిపతిసారెకువేఁడఁగనించుకైన మో
మియ్యకగుబ్బలంటుకొననియ్యకనిష్ఠురతిన్ రమింపఁగా
నియ్యకయొంతసేసెనలయింపినపిమ్మట సౌఖ్యదాయకం
బయ్యెనునారికేళఫలపాకములౌఁగదకన్యకారతుల్. 112

తే. విభునితమకంబుతో నిట్లువెలఁదిసిగ్గు, పోరుపెల్లనువట్టియార్వేరమయ్యెఁ
దుదనిలువలేకగొందులుదూఱియుండెఁ, గాననబలాశ్రయమునభంగముఘటించు.

వ. తదనంతరంబ. 114

సీ. అధికప్రయత్నసంశిథిలనీవీబంధమభిముఖకుంచితాస్యాంబుజాత
మాలస్యకరగృహీతాంచితకుచకుంభమనురాగరసనిగూఢాంతరంగ
మాయాసలబ్ధబాహాలతాపరిరంభమాకుంచితభ్రూయుగాభిరామ
మామోదబాష్పధారాపూరితాంబకమలఘుసీత్కారమోహననినాద

తే. మచిరసంభూతమదనతోయప్రవాహ, మవగతోష్ణాంగజాతఘర్మాంబుకళిక
మతృప్తిపరవశజనితనిద్రాభిలాష, మగుచునయ్యెంతిప్రథమసమాగమంబు. 115

క. ఆమోదంబొనరింపఁగ, నామోదము విరియుఁబోలె నైక్యస్థితితో
దామోదరపౌత్త్రుఁడును, బ్రేమోదయహృదయుఁడగుచుఁ బెనఁగెన్ రతులన్. 116

వ. తదనంతరంబ యాదవసమూహం బవ్వధూవరులం దోడ్కొని కతిపయప్రయాణంబుల ద్వారవతీపురంబునకుం జని యథోచితసుఖంబుల ననుభవించుచుండి రయ్యనిరుద్ధుండును.

చ. విలసితలగ్నవేళఁ గడువేడుకతో గృహప్రవేశ మిం
పలరఁగఁ జేసి యవ్వనరుహాననఁ గూడి యతండు ప్రేమచే
సలలితకేళికావనులసారససారసరోవరంబులం
జెలువగురత్నగేహములఁ జిత్తము రంజిలఁగా రమించుచున్. 118

సీ. కేలనంటఁగ రానిగిలిగింత చేమాఱు పెనఁగుటలొక కొన్నిదినములందు
నేమి చేసినఁగాని హితము చేసుక సమ్మతించుటలొక కొన్నిదినములందుఁ
జవుసీతిబంధవిశ్రాంతిమార్గములన్ని దెలిసికూడుట కొన్నిదినములందుఁ
దానపైకొని సురతప్రౌఢిఁ దమి దీఱ నెనయుటలొక కొన్నిదినములందు
నగుచు నారుక్మనయనాసమాగమంబు, తనమనంబున కంతకంతకుఁ బ్రమోద
రసము కొలుపంగ గాఢానురక్తినుండె, రసికశేఖరుఁ డా రతిరాజసుతుఁడు. 119

వ. అని శుకుండు పలికె ననినం బ్రమోదహృదయులై శౌనకాదులు సూతుం గనుంగొని యయ్యనిరుద్ధుని విహారం బెవ్విధంబున నుండె నటమీఁదటివృత్తాంతంబుఁ దేఁటపఱుపు మనుటయు. 120

చ. వరవరదానశీల మదవారణవారణ కృజ్జలాటభీ
కరకరచక్రజన్మలయకారణకారణ నైజలీలనా
దరదరహాసదుష్టరిపుదారుణదారుణకోటితేజభూ
ధరధరదుగ్ధసాగరసుతానవతానవభోగసంగమా. 121

క. నిలయీకృతవైకుంఠా, బలవద్రిపుభయదశౌర్యపటుతాకుంఠా
కలితరుచికంబుకంఠా, సలలితలక్ష్మీప్రసంగజనితోత్కంఠా. 122

మాలిని. మునిహృదయనివేశా మోక్షదానప్రకాశా
వినుతగగనకేశా వీతసంసారపాశా
సనయనిజనిదేశా చారుపక్షిప్రదేశా
మనుజచరవినాశా మంగళాద్రిస్థలేశా. 123

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాదసంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తి రాయనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్యనిత్య యబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

రమణీహృదయంగమ
చారుతరశ్యామలాంగసమలంకృతమం
జీరకటకాంగుళీయక
హారాంగదవలయమంగళాచలనిలయా. 1

తే. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁ డుపలికె. 2

మ. పరిఖాగాధకబంధసంవృతమహాపాతాళభాగంబు గో
పురకంఠీరవరూపపాటనపరాభూతేంద్రనాగంబు భా
సురవిస్తారమణిప్రకీర్ణకిరణాంశువ్యాప్తదిఙ్మండలం
బరిసంత్రాసకరంబు శోణపుర మొప్పారున్ ధరామండలిన్. 3

శా. బాణుం డుద్ధతసత్వనిర్జితజగత్ప్రాణుండు సాతత్యశ
ర్వాణీవల్లభపాదపద్మభజనారంభప్రవీణుండు గీ
ర్వాణవ్రాతమనోభయంకరధనుర్బాణుండు సంగ్రామపా
రీణుం డప్పుర మేలుచుండు విజయశ్రీవైభవాక్షీణుఁడై. 4

తే. తనసహస్రభుజాబలోద్ధత్యమహిమ, నేఁచి ముల్లోకములయందు నెదురులేక
బలితనూభవుఁడైనయబ్బాణదైత్యుఁ, డుగ్రశాసనుఁడై యుండి యొక్కనాఁడు. 5

వ. భవానీమనోహరుండగు హరుం డఖండతాండవకేళీరతుండై ముఖరితమృదంగంబును,
రణితోపాంగంబును, సంగీతప్రసంగంబును, బరితోషితాశేషభూతాంతరంగంబును న
గు నృత్యరంగంబున దశప్రాణాత్మకంబును, మార్గిత్రయకళారమ్యంబును, లఘుగు
రుప్లుతసమేతంబును, దకతకధికతకముఖశబ్దబంధురంబునగు ధ్రువమఠ్యరూపక ఝం
పాత్రిపుటాటతాళైకతాళ సింహనందన చంచుపుటాదితాళంబుల జతులు గడకట్టుకై
మురికళాసికల ద్రుతమధ్యవిళంబకాల పరిమాణంబుల దండలాసక కుండలిప్రేరణీప్ర
ముఖమార్గంబుల రంగరక్తులనహింప నాట్యంబు సలుపునవసరంబున భరతకళాధురీణుం
డగు బాణుండావజం బారజంబున నం బుచ్చుకొని శ్రుతిప్రమాణంబు నిలిపి తకధిమికిట
శబ్దాక్షరసముచ్చారితముఖుండగుచుఁ గరప్రహారంబులం జిత్రవిచిత్రంబులై చెలంగు
తాళవ్యాప్తులు ఘుమంఘుమాయమానంబై నాదబ్రహ్మంబు జనియింప హృదయారవిం

దంబున కానందసంపాదకంబై నెఱయ మొఱయించిన నప్పరమేశ్వరు నాట్యంబు
జగన్మోహనంబై ప్రవర్తిల్లినప్పుడు. 6

ఉ. బాణుని వాద్యవిద్యకు నపారముదంబునుఁ బొందిశాంకరీ
ప్రాణవిభుండు మెచ్చితిదయన్ వరమిచ్చెద వేఁడుమన్న గీ
ర్వాణవిరోధి నానగిరి వాకిటఁ బారిషదాళితోడ శ
ర్వాణియు నీవు భక్తజనవత్సలకావలియుండవేకృపన్. 7

తే. అనుచు మ్రొక్కినఁ గరుణించి సాంబశివుఁడు, దానవేంద్రుని పట్టణద్వారమునను
గాపురంబుండె నిదిలఘుకార్యమనక, యెంత సులభుండు పార్వతీకాంతుఁ డహహ. 8

తే. ఏ మహాత్ముని మహిమ బ్రహ్మేంద్రముఖ్యు, లెఱుఁగఁగాఁజాలరట్టి సర్వేశ్వరుండు
నిజపురద్వారపాలుఁడై నిలువ మెలఁగె, నౌర వానిదిగాక భాగ్యాతిశయము. 9

లఘుస్రగ్ధర. ఆలీలం బూర్వదేవుండతులదశశతోదగ్రదోర్దండహేతి
జ్వాలాదందహ్యమానస్వరధిపశిఖివైవస్వతక్రవ్యభుక్కీ
లాలాధ్యక్షాదిదిక్పాలకగణహృదయశ్లాఘ్యవైక్రమ్యలబ్ధ
త్రైలోక్యప్రాభవుండై తనరె భువనసాధారణస్ఫూర్తితోడన్. 10

క. సురవైరిమఱియుఁ గొన్నా, ళ్లరుగఁగ నొకనాఁడు మదనహరుఁ బొడగని త
చ్చరణమున కనతిభక్తిం, బరిణతులొనరించి వినయభాషాపరుఁడై. 11

మ. గిరిజామానసహంసహంసవరయోగిధ్యేయచిద్రూపరూ
పరుచిశ్రీజితముక్తముక్తభుజదర్పవ్యాఘ్రదైత్యేంద్రయిం
ద్రరమాపల్లవమిత్రమిత్రరజనీరాట్చక్రచక్రాబ్జసుం
దరరేఖాకరపద్మపద్మశరభానాశంకరాశంకరా. 12

వ. అని బహుప్రకారంబుల స్తోత్రంబు గావించి యిట్లనియె. 13

క. లోకములెల్ల జయించితి, సౌకర్యము గాఁగ సకలసౌభాగ్యంబుల్
చేకొంటిఁ గీర్తి నొందితి, నీకారుణ్యమునఁ జేసి నీలగ్రీవా. 14

ఉ. ఆహవభూమి మామకసహస్రభుజాబలతీవ్రధాటికిన్
సాహసలీలతో నెదిరి శౌర్యముఁ జూపఁగఁ జాలినట్టియ
వ్యాహతవిక్రమాఢ్యుఁడొకఁడైనను లేఁడొక నీవుదక్క హా
లాహలలాంఛనాంచితగళా పరిరంభితసర్వమంగళా. 15

ఉ. ఆతతవైరివీరసముదగ్రకరోద్ధృతహేతిభూతసం
ఘాతవిముక్తరక్తజలకాంతులు కంకణపద్మరాగసం
జాతమరీచులం గలయ సంగరకేళి ఘటింపఁ జేసినా
చేతులతీఁట కాపఁగము సేయఁగ దేవ రజతాద్రిమందిరా. 16

వ. అని ప్రార్థించుచున్న యద్దోషాచరుభాషణంబుల కరోషించి శేషభూషణుం డిట్లనియె.

క. నాయంత వానితో నని, సేయంగలిగెడు సునీదు చేతుల బరువున్

వ. అంత నితాంతకాంతి కాంతవనాంత లతాంత పరిమళాక్రాంత దిశాంతంబైన వసంతంబు ప్రవేశించె. 35

సీ. శ్రీయుతారామరామాయౌవనప్రాప్తి సంభోగరతమనస్సౌఖ్యరాశి
యౌవనవోఢాత్రపాప్రవణకుట్టాకంబు సద్విజానీకవాంఛాఫలంబు
ప్రోషితభర్తృకాయోషిద్వ్యథామూల మనుపమయోగిధైర్యచ్ఛిదంబు
భాసురతరశరద్వాసరసారంబు జాతికళాసముచ్చాటనంబు
తే. నగుచునర్హింపయోగ్యమైయతిశయిల్లె, వివిధసుమబృందనిష్యందనవమరంద
బిందుసందోహపానమిళిందసుంద, రాగమంబైనయవ్వసంతాగమంబు. 36

తే. దండిమీఱంగఁదరువులనుండిమిగులఁ, బండిరాలినస్థలినిండిదళము
లమరెవనలక్ష్మిమాధవాగమనవేళ, నడుగులకుఁబఱపించినమడుఁగులనఁగ. 37

చ. వలపులవేల్పుకైదువులుపాంథజనంబులపాలియగ్నికీ
లలుచెలువొందుకోకిలకులంబునకాఁకటిపంటకొల్చురా
సులువనలక్ష్మిమేనఁబొడసూపెడురాగరసాంకురంబులిం
పలరెడుకాంతులంగిసలయంబులుతోఁచెననోకహంబులన్. 38

క. సుమనోవిరాజితంబై, యమరనగస్ఫూర్తిఁదనరియారామంబుల్
సుమనోవిరాజితంబగు, నమరనగస్ఫూర్తిఁదనరెనభిరామంబై. 39

తే. సద్విజాళిప్రసంగంబుసరసతరము, ప్రణవవిస్ఫూర్జితముబీజబంధురంబు
పల్లవాలంకృతముఫలప్రదమునైన, యాగమస్థితినొప్పెసర్వాగమములు. 40

సీ. అనిలోపదేశనాట్యక్రీడఁదగులతాబింబోష్ఠులకుసరిపెనలొసంగె
నింపుసొంపులఁబాడునెలతేఁటిబయకాఱులకునవ్వెమీఱునీలములొసంగెఁ
గైవారములుసేయుకలకంఠకులవందిబలగంబునకునుమావులనొసంగె
ఫలరత్నములవారతులొసంగుభూజపురంధ్రిజనులకంబరములొసంగెఁ
తే. దనవదాన్యచమత్కృతిజనులుపొగడఁ, దనవిలాసంబుభువనమోహనముగాఁగ
విభవసంపన్నుఁడైవనవిఖ్యాతిసలిపె, మాధవుండువనీరమణీధవుండు. 41

తే. శుకభరద్వాజముఖసద్విజములరక్షఁ, దనరిసుమనస్సమూహవర్ధనమొనర్చి
ఘనతరాగమవేద్యుఁడైవినుతిఁగాంచె, మహితవనవాసలీలలమాధవుండు. 42

వ. అట్టివసంతకాలంబునందు. 43

క. నాళీకముఖియుపాంగన, యాళీజనసహితయగుచునలికోకిలకీ
రాళీనినాదశోభిత, కేళీవనవాటియందుఁ గ్రీడయొనర్చెన్. 44

సీ. చెలువంపుఁజిగురుటాకులుపాదములుగాఁగ ననకంపురంభలూరువులుగాఁగ
సూనవాసనలునెమ్మేనితావులుగాఁగ నొఱపైనలతలుబాహువులుగాఁగ
గజనిమ్మపండ్లుచొక్కపుఁగుచంబులుగాఁగఁ గలకంఠరుతులువాక్యములుగాఁగ

తులలేనిమల్లెమొగ్గలుదంతములుగాఁగసుమిళిందమాలికల్ చూపుగాఁగ
బల్లవితతమాలపాదపచ్ఛాయలు, సరసమైనవేణిభరముగాఁగ
నెన్నఁదగియెనప్పుడిందుబింబానన, యౌవనంబుఁబోలి యువ్వనంబు. 45

సీ. భూరుహావళులశృంగారభావములులోచనపఙ్క్తులకువికాసంబు నెఱపఁ
కలకంఠశుకశారికాకలరావంబురహిమించికర్ణపర్వంబు సేయ
లలితచాంపేయపాటలకుందవాసనల్ నాసికంబునకు నానంద మొసఁగఁ
నమృతోపమానంబులగుఫలరసములువెలయజిహ్వలకునువిందులొసఁగ

తే. గమ్మతావులుపయిపయిఁగ్రమ్మివిసరు, చలువతెమ్మరమేనులయలఁతఁదీర్ప
సారెదిపంచేంద్రియములకుసుఖముగాఁగ, వనవిహారంబుసలిపిరవ్వనజముఖులు. 46

సీ. అధరబింబాపేక్షనరుదెంచుచిలుకలద్దపుఁజెక్కులజవాదితావులకును
వదనాంబుజములకై కదియుభృంగంబు లుత్తంసచంపకసుగంధంబులకును
భుజమృణాళాసక్తిఁబోదురథాంగముల్ సరసమందస్మేరచంద్రికలకు
హస్తపల్లవములకైడాయుకోయిలల్ ముద్రికాంకితరామమూర్తులకును

తే. జకితగతిఁజెందిచెదరఁగఁజంద్రముఖులు, చతురతఁజరించిరప్పుడుచారుచరణ
చలితచామీకరాంగదఝణఝణంఝణ, ఝణంఝణధ్వని చెవులకానందమొసఁగ. 47

వ. మఱియు నమ్మదవతీతిలకంబు కదంబకాంచన కదళీక్రముక కరవీర ఖర్జూర నారికేళ తమాలతిలక కురంటక మాధవీప్రముఖతరుషండంబులవలనం దిరుగుచు, వనమయూరంబులవెంబడినరుగుచు, మహీరుహంబుల నామూలాగ్రంబుగాఁబెనఁచి యల్లికొనియునేలాలవంగ ద్రాక్షాదిలతావితానడోలాజాలంబులఁ నుయ్యాలలూఁగుచు, బొదరింట్లఁడాఁగుచు, నసమంబులగుకుసుమరసవిసరంబులు వెసంగ్రోలిఝుంకారంబు సేయు మధుకరనికరంబులంజోపుచుఁ, బ్రసూనఫలభరితలైయున్న కొమ్మలకు జేతులంజాఁపుచు, స్వచ్ఛంబులైన కుసుమగుచ్ఛంబులును మార్దవనిలయంబులైన కిసలయంబులును మనోరథఫలంబులైన ఫలంబులునుగోయుచు, దోహదవిశేషంబులుసేయుచు, శారికాకీరకలకంఠకపోతకరవప్రముఖ విహంగనాదంబులకుం బ్రమోదించుచుఁ, క్రీడావిశేషంబులవినోదించుచు, గరకమలకలిత కాంచనకంకణకాంచీకలాపఘంటికానికరనూపురసంజనితఝుణఝుణరవంబువన దేవతామనోహరంబై చెలంగం జరియించుచుఁదమలోన. 48

క. చూతముచూతముసుదతీ, వ్రాతమురమ్మధుకరవ్రజగీతో
పేతముసుమసౌరభవి, ఖ్యాతమువిరహిహృదయాభిఘాతముఁదలఁపన్. 49

క. కాంచనవర్జ్యముకువలయ, సంచారముమాధవప్రసన్నతయును బా
లించుచువానప్రస్థతఁ, గాంచుమధువ్రతకులంబుఁగంటివెచెలియా. 50

తే. పేరుకలజాతులకుసెల్లఁబెంపుదఱుఁగ, సౌఖ్యమొదవెఁగుజాతివిజాతులకును
గాలకుటిలంబుఁజూడుమాకంబుకంఠి, మాన్పనెవ్వరివశమమ్మమాధవాజ్ఞ. 51

చ. పలుమఱు నీవు పంటఁ బగఁబట్టిన కైవడి నిట్లు మొల్ల మొ
గ్గలు చిదుమంగ నేల కసుగందని యీ చిగురాకు లెల్లఁ జే
తులకసిదీఱఁ గాఁగఁ గిత్రుంపఁగ నేటికి మానవమ్మ మొ
క్కలము వహించి యిందుకొడిగట్టిన దానవు మాన నేర్తువే. 52

వ. అనియివ్విధంబున సరససల్లాపంబులు సేయుచుఁ జంద్రకాంతోపలప్రకల్పితసోపానసముదయకూలంకషమధురజలతరంగచ్ఛటాసంచలితపద్మకైరవకల్హారవనవిహరమాణమరాళచక్రవాకబకసారసద్విరేఫమిథునసంసారంబైన కాసారంబుఁ జేరి జలక్రీడాసక్తచిత్తంబుల నమ్మత్తకాశినులు దత్తఱంబున విహరించుచు. 53

చ. జలములఁ జల్లులాడుచును సారసపత్త్రల వ్రేటులాడుచున్
బలుమఱు నీఁదులాడుచును బక్షికదంబముఁ దోలియాడుచున్
జలదళిమాలికామధురఝుంకరణధ్వనితోడ లియ్యమై
కలసి లయప్రమాణములఁ గంకణనిక్వణముల్ చెలంగఁగన్. 54

వ. విహరించి రప్పుడు. 55

సీ. శంపాలతాంగుల చరణకాంతులు కుశేశయకదంబముతోడ సరసమాడఁ
దారుణ్యవతుల ముత్తెముల యందము తరంగావళితోడ సయ్యాటలాడ
విచికిలగంధుల కుచపాటవము చక్రసంఘంబుతో నెకసక్కెమాడఁ
గలహంసగమనల కన్నుల బెళుకులు మీనపఙ్క్తులతోడ మేలమాడ

తే. రాజవదనల వేణీభరముల సొబగు, ప్రబలశైవాలలతలతోఁ బందెమాడ
బాలికాజాలజలకేళిలీలఁ జాల, శ్రీకరం బయ్యె నప్పయోజాకరంబు. 56

మ. కుచకుంభస్థలపాటవంబు దనరన్ గ్రొమ్మించుదంతచ్ఛటా
రుచులొప్పన్ గరపుష్కరాంతరసమారూఢాంబువుల్ మీఁదఁ జ
ల్లుచుఁ గ్రీడించిరి తత్సరోవరమునన్ లోలేక్షణల్ మందమం
దచలధ్యానములన్ మదద్విరదయూథస్ఫూర్తి వర్తిల్లఁగన్. 57

వ. అంత 58

చ. పొదివెడలించు మన్మథుని పుష్పశరంబుల లీల నీలతో
యదము నతిక్రమించి పొలుపారెడు శంపల గుంపు సొంపు సం
పదఁ దెరవాసి వచ్చు జిగిబంగరు జంత్రపుబొమ్మ లట్లు స
మ్మదమున నెచ్చెలుల్ సరసిమధ్యము వెల్వడి రుజ్జ్వలాంగులై. 59

క. కేళీవిహారచేష్టలు, చాలించి యుపాత్తాంగిసరసాంబరభూ
షాలంకరణోజ్జ్వలలై, యాళీజనసహితముగ గృహంబున కరిగెన్. 60

వ. ఇట్లు చనుదెంచి సరసాన్నపానగంధమాల్యాదిభోగంబులం బరితుష్టయైనాఁటిరాత్రి
తపనబింబోపమానతపనీయవిరచితకుడ్యంబును, మహేంద్రనీలోపలఖచితప్రోత్తస్తం

చి జృంభితంబును, వివిధవిచిత్రవాతాయనరేఖామనోహరంబును, గనకపంజరాంతర నివాసశుకశారికానికరసరససంగీతసాహిత్యవిద్యాప్రసంగతంబును, తాంబూలచందనప్రసూనదానాద్యుపచారప్రయోజనప్రవీణచైతన్యసూత్రవిచిత్రకాంచనపాంచాలికాలంకృతంబును, గంధకర్పూరకస్తూరికాప్రముఖపరిమళవస్తుసంతానవాసనా ఘుమఘుమాయమానంబును, నిబిడతమఃపటలపరిహరణచణమణిగణ దీపికావిరాజితంబును, నగునిజమందిరంబునందుఁ దరపణులదివిచిన వజ్రంబుకోళ్లను, గోళ్లయందమరించినహరినీలంబులపట్టియలును, బట్టియలనలవరించి యల్లినపట్టుపట్టెడయును, బట్టెడపయింబఱచినహంసతూలికాతల్పంబును, దల్పంబుపై శిరశ్చరణపార్శ్వదేశంబులకు నుపధానంబులుగానుంచిన సూక్ష్మపుటంబుదిండులును, నుపరిభాగంబుననలంకరించిన చిత్రచిత్రాభిరామంబగుచందువాపటంబునుంగలిగి మనోహరంబై వెలయు శయ్యాతలంబునశయనించి. 61

చ. అలకలోకింతజాఱినిటలాంతముఁ గ్రమ్మఁగఁ దావియూరుపుల్
జలువలుచల్లఁగా మెయినలందినగంధముసన్నవల్వపు
వ్వలువముసుంగుపైనిగిడివాసనలీనగలోచనాంబుజం
బులుముకుళించియమ్మగువముద్దుగన్నిదురించుచుండెఁగన్. 62

మ. కలలోనొక్కత్రిలోకసుందరశుభాకారుండుమాణిక్యకుం
డలశోభాంచితమందహాసరసవత్సుస్నిగ్ధగల్లద్వయీ
లలితాస్యుండుసుగంధబంధురసుమాలంకారనీలోపలో
జ్జ్వలధమ్మిల్లుఁడుకామినీహృదయపాంచాలుండులీలాగతిన్. 63

సీ. తాంబూలరసరంజితంబైనకెమ్మోవియానుచో మొనపంటనూనియూని
కుంకుమాంకితకుచకుంభముల్ గ్రహణంబు సేయుచోనఖపఙ్క్తిఁ జెనకిచెనకి
మకరికాకలితకోమలగల్లములముఖంబునుచుచోఁ జుంబనంబొసఁగియొసఁగి
లలితభూషణచయాలంకృతాంగము నెదనలముచోమర్మంబులంటియంటి
తే. కుసుమసాయకశాస్త్రానుగుణవిచిత్ర, బంధనైపుణిసురతప్రపంచసౌఖ్య
లీలఁదనుఁజొక్కఁజేసిలాలించెననుచుఁ, గలికికలఁగాంచెనాశ్చర్యకరముగాఁగ. 64

క. ఈలీలంగలలోపల, నాలోకింపంగఁబడినయతఁడనిరుద్ధుం
డాలావణ్యనిధిస్సను, హేలావతివినియుఁగనియుఁ నెఱుఁగదుమదిలోన్. 65

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కురంగనయన స్వాప్నికసంభోగసంజనితానందపారవశ్యంబును, నిద్రాపరవశత్వంబును నేకీభవింప సుఖశయనంబు గావించి కించిదవశిష్టయామినీచతుర్థయామసమయంబున శతపత్రంబులతోన నేత్రంబులువికసింపనమ్మనోహరాంగుండు తనకౌఁగిటనున్నవాఁడకాఁదలంచుచు మేలుకాంచి పొడగానక గుండియజల్లుమన దిగ్గనలేచిశయ్యాతలంబునంగూర్చుండి నిద్రాముద్రాయమానంబులగువిలోచనప్రభాజాలంబులు లోలంబులై కొలఁకులనలంకరింప నలునంకలంగలయఁ బునఃపునరవలోకనం

బు సేయునవి భ్రాంతియు విస్మయంబును విచారంబును విషాదంబును విరహంబును నంత
రంగంబునం బెనంగొనన నంతకంతకు నతిశయంబు మోహావేశంబునఁ దదీయసౌందర్య
సౌకుమార్యవిలాసహావభావంబులు పలుమాఱుఁ దలంచుచు నాజగదేకసుందరుండు
తన ముందరం బొడగట్టినట్లైనం బట్టరాని తమకంబున బట్టబయలు కౌఁగిటం బట్టఁ
బోయి భుజలతాయుగంబునకు నప్రాప్తంబైన డెందంబు చిందఱవందఱయై నయనా
రవిందంబులం దొరంగు నశ్రుజల బిందుసందోహంబ మందంబై ప్రవహింపనలవిగా
నిపరితాపంబున వేఁడి నిట్టూర్పు లొదవించుచు నిట్లని తలంచు. 66

ఉ. నిద్దురవోవుచున్న యెడ నిశ్చయమైన విధంబు దోఁపన
న్నొద్దికఁ జేరి కూడి సుఖ మొందఁగఁ జేసి భ్రమించినట్టి యా
ముద్దులు గుల్కు జవ్వనపు ముమ్మరపుం నెఱజాణ యెవ్వఁడో
పెద్దయు నాపై వానిపయిఁ బ్రేమ మనంబున నేమి సేయుదున్. 67

శా. ఆచక్కందనమా వచోమధురిమం బా మందహాసామృతం
బా చాతుర్యము నా వయోవిభవమా హా మోహముం జేయదే
యే చంద్రాస్యలకైనఁ బొందఁగలదా యీ మేనితో వానితో
నే చందంబున నా మనోరథఫలం బీడేఱునో దైవమా. 68

వ. అని చింతించుచు. 69

క. లలనామణి కూటమి లే, లలనామణిభూషణాంగు లలిఁ గలసిన యా
కలమాటలు నిక్కంబుగఁ, గలమాటలు గాఁ దలంచుఁ గడు భ్రమచేతన్. 70

సీ. మొనపంటికొఱఁది నొక్కిన నొక్కుచేఁ గెంపుటధరంబు చిమచిమయనినయట్లు
చెలువారు గోళ్ల నాటులు తేఁట చెక్కిళ్లపై నెలవంక లేర్పడిన యట్లు
చెలఁరేగి యలమిన చేష్టను బిగువుచే గుబ్బగుబ్బలు కసుఁగందినట్లు
కళలసోఁకు దవించు గాటంపు రతులఁ బూవంటి దేహము వసివాడినట్లు
తే. భావమునఁ దోఁచు స్వప్నలబ్ధంబులైన, సౌఖ్యములు మిథ్యలయ్యు నిశ్చయము గాఁగఁ
బురుషసంగతి చేసిన కరణి నపుడు, పద్మదళనేత్ర కరుణానుబంధమునను. 71

క. అంతసఖీప్రేరితయై, సాంతత్యంబైన యట్టి సమయోచితముల్
స్వాంతమున నిచ్చలేకయు, దంతావళయాన యొకవిధంబున నడపెన్. 72

సీ బింబోష్ఠి దర్పణబింబంబుఁ జూపుచోఁ జెలువుని ముద్దుచెక్కులు దలంచి
కలకంఠి మృగమదతిలకంబు దిద్దుచో సరసుని మేని వాసనఁ దలంచి
కలికి ముక్తామాలికల నలంకరించుచో రమణుని మందహాసముఁ దలంచి
పొలఁతి నీలోత్పలంబుల దండ లొసఁగుచో రాముని చికురభారముఁ దలంచి
తే. గంధగజయాన హృదయంబు కరిగి కరిగి, యనురసురమంచుఁ బారవశ్యంబు నొందు
నిగిడి పుంఖానుపుంఖంబులగుచుఁ దాఁకు, దర్పకుని పువ్వుటమ్ములఁ దాళలేక. 73

వ. మఱియును. 74

సీ. విన్నఁదనంబుఁ గైకొన్న నెమ్మోమునఁ బొడమని చిఱునవ్వుఁ బొందుకొలుపు
దీనభావంబునొందిన వాలుఁగన్నుల లేనివికాసంబుఁ బూనఁ జేయు
గద్గదస్వరము సంగతమైన మాటలనొదవని చాతుర్యయుక్తిఁ జూపు
నుల్లాసభంగమైయున్న చిత్తంబునఁ గొలుపని యుత్సాహగుణము నెఱపు
తే. ఘనవియోగవహ్నిఁ గ్రాఁగుచునుండియు, మఱుఁగుసేయు నితరు లెఱుఁగకుండ
సఖులు తెలిసి రేని సంశయింపుదురను, భయమువలనఁ గుముదబంధువదన. 75

సీ. ఎలనాగ వీణ వాయించుచో నాహిరిఘంటారవంబునఁ గలసి చెలఁగు
జలజాక్షి కావ్యంబుఁ జదువుచోఁ బాంచాలగతిచోట బాహాటక్రమము దొనకుఁ
నెలఁత చిల్కకు మాట నేర్పుచో గీర్వాణభాషలోనఁ దెనుంగుఁ బల్కు గలయుఁ
జెలియ పద్యంబు రచించుచో శృంగారరసముపై బీభత్సరసము నిల్చు
తే. విరహవిభ్రాంతికతమున విద్రుమోష్ఠి, యొకటి సేయంగఁ బోవ వేఱొకటి దోఁచు
నగ్గలపుఁ జింత హృదయంబునంటియున్న, నిట్టులౌటకు మది సంశయింప నేల. 76

తే. దర్పకుని బాణతీవ్రత దాళలేక, యంగనామణి శివశివా యనివచింపఁ
గలికి కోవెల రొదలచే నలసి సొలసి, రామ పలుమాఱు శ్రీరామరామ యనును. 77

క. సెగలయ్యెఁ జలువవెన్నెల, పొగలయ్యె నుగప్పురంపుఁ బొడి కన్నులకుం
బగలయ్యెఁ జిలుకమాటలు, వగలయ్యెను సుఖములెల్ల వనితామణికిన్. 78

చ. కలకలగాక నిశ్చయము గా మదిఁ దోఁచిననాఁటనుండి తా
గలకలకంఠకీరకులకంఠములం జనియించు దట్టపుం
గలకలముల్ చెవింబడఁగఁ గాయజునమ్ముల గాయముల్ మదిం
గలకల నొంప యామములు కల్పములై చెలియుండె ఖిన్నతన్. 79

వ. ఆసమయంబున. 80

మ. అమరారీశ్వరుఁడైన బాణునకమాత్యశ్రేష్ఠుఁడై బాహువి
క్రమకేళీవిజితాహితప్రకరుఁడై ప్రౌఢిం జతుష్షష్టితం
త్రమహామంత్రకళాపలక్ష్యపరుఁడై రాజిల్లు గుంభాండనా
మమునం దైత్యవరేణ్యుఁ డొక్కరుఁ డసామాన్యప్రభావంబునన్. 81

ఆ. వానియనుఁగుఁబట్టి వరసుందరాకార, రేఖ నొప్పుఁ జిత్రరేఖ యనఁగఁ
దండ్రివలన మంత్రతంత్రయోగక్రియ, లభ్యసించియుండు సాంగముగను. 82

శా. ఆనీలాలకబాణకన్యకకు బాహ్యప్రాణమై నాఁగ నెం
తే నేస్తంబొనరించియున్న దగుటం దీనాననాంభోజయై
గ్లానింబొందుచునున్న యారమణియాకారంబు వీక్షించి చిం
తానిర్మగ్నమనోంబుజాతయగుచుం దత్కార్యమూహించుచున్. 83

తే. ఇంగితజ్ఞానియగుటనాయిందువదన, వలపుమర్మంబుగా మదిఁదెలిసియప్పుడు
పలికెనేకాంతమునఁజేరిపడఁతితోడ, బడలికలుదీఱఁజల్లనిభాషణముల. 84

ఉ. ఎన్నఁడులేనివిన్నఁదనమేలమొగంబునదోఁచెనమ్మనీ
కెన్నఁడులేనిచింతమదినెక్కడనుండిఘటించెనమ్మమం
దెన్నఁడులేనియీకృశతనేటికిదేహముచిక్కె నమ్మనీ
యున్నవిధంబుఁజూచివగనొందెడునాహృదయంబుకోమలీ. 85

సీ. కమ్మనిచిగురాకుకెమ్మోవికసుఁగందెనుసురసురనివెచ్చనూర్పుకమ్మ
కనకంపునెమ్మేనుకాఁకచేతఁగరంగెవిరహానలంబుచేఁవేఁగకమ్మ
తళుకునిద్దంపుటద్దపుమోముకళదప్పెవలవలకన్నీరువిడువకమ్మ
వెలిదమ్మికన్నులతెలివిమందమునొందెఁదురుముమేఘముగ్రమ్మఁబొరలకమ్మ
తే. పలుకఁగదవమ్మ వేసటపడకవమ్మ, సొలయనేలమ్మ మోమెత్తిచూడవమ్మ
యేలిచేసెదవమ్మమమ్మేటికింత, జాలిపెట్టెదవమ్మయోచంద్రవదన. 86

క. పరిరంభణమృదుచుంబన, సరసాలాపాదిసురతసౌఖ్యంబులచేఁ
గరఁగించువిభునిఁబాసిన, విరహిణిచందంబుదోఁచెవెలఁదినీకున్. 87

శా. బాలానిన్నుమదీయజీవముగనేభావింతునెల్లప్పుడున్
జాలానేఁగలుగంగ నెంతపనికిన్సంతాపముంబొందఁగా
నేలాసిగ్గునగుట్టుఁజేసిహృదయంబింకిట్లుచింతించుటల్
మేలాదాఁపక తెల్పునీతలఁపునెమ్మింబూనికావించెదన్. 88

వ. అని యివ్విధంబునఁ జిత్రరేఖావధూటిపలికినఁ దద్వచనౌషధంబుప్రియానుపానస
హితంబై యాత్మీయహృదయసంజనితమదనజ్వరంబుశాంతింబొందించుటయు సేద
దేఱి నిజాభిప్రాయమార్గనిరోధకంబైన లజ్జాప్రవాహంబు ధైర్యప్లవంబువలన నుత్త
రించికించిద్గళితశ్రుతి విపంచీపంచమస్వరోపమానంబగు గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె.

తే. పాన్పుపైనొక్కనాఁడునేఁబవ్వళించి, నిదురవోవంగలావణ్యనిధియొకండు
చేరినాయౌవనంబెల్లఁజూఱగొనియెఁ,గలయనుచుఁదోఁచునిక్కంబుగాఁగఁదోఁచు

సీ. సొగసైనచెక్కిళ్ళుచుంబించిచుంబించిచేరిమోమునమోముఁజేర్చిచేర్చి
కరమునఁబాలిండ్లుగదియించికదియించియధరపల్లవరసంబానియాని
కేలిమైఁగౌఁగిటఁగీలించి కీలించి గళమున నఖపఙ్క్తినిలిపినిలిపి
చెలఁగిగళధ్వనుల్చెలఁగించిచెలఁగించినిద్దంపుఁబొక్కిలినివిరినివిరి
తే. పోఁకముడివిచ్చి దేహంబుపులకలొదవ, నవయవంబులుగదియంగనదిమియదిమి
యవలనేమేమొచేసెనయ్యాగడంబు, నెట్లుచెప్పుదుసిగ్గునోరెత్తనియదు. 91

చ. అటువలెవానికౌఁగిటసుఖానుభవంబునఁజొక్కియుండియుం
తటఁగనువిచ్చివేఁలుకొనితన్మహనీయవిలాసమూర్తి సా

దీటఁబోఁడగాననైతిఁ బరితాపభరంబున నాఁటనుండి నే
నిటువలెనున్నదానఁ గ్రహియించుమజీవము వానిసొమ్ముగన్. 92

చ. మదగజవైరివంటినడుమా కమలంబులవంటికన్నులా
యదనశశాంకువంటి మొగమా ముకురంబులవంటిచెక్కులా
మదనునివంటిచక్కఁదనమా మధురాధర వానిరూపునా
హృదయపటంబునందు లిఖియించినకైవడిఁ గాననయ్యెడున్. 93

తే. ప్రాణసఖివైననీకు దాపంగ నేల, విన్నవించితి నామదినున్న విధము
వానిఁ గన్నులఁ జూపి జీవంబు నిలుపు, మనుచుఁ గన్నీరు దొరఁగ దైన్యంబునొందె. 94

ఉ. అయ్యలివేణి దైన్యమునకాత్మఁ గలంగుచు బాష్పబిందువుల్
పయ్యెదకొంగునం దుడిచి భక్తిమెయిన్ శిశిరోపచారముల్
సయ్యనఁ జేసి సెమ్మదివి పాదము దీఱఁగ నూఱడించి తా
నయ్యెడఁ గొంతసేపు హృదయాబ్జమునం దలపోసి నేర్పునన్. 95

శా. రంగుల్మీఱు పటంబునన్ వివిధవర్ణద్రవ్యముల్ గూర్చి సా
రంగాంకానన వ్రాసె ముజ్జగములన్ రాజిల్లు రాజన్యులం
బంగారంపు మెఱుంగువ్రాఁతజిలుగుల్ పైపైఁ గళల్దేఱఁగా
శృంగారంపురసంబు వెల్లివిరియం జిత్రక్రియావైఖరిన్. 96

చ. కళలు వెలుంగుమోములు వికాసవిలాసముఁ జూపుకన్నులుం
జెలువమగుల్కు మేనులును జెక్కులపైఁ బ్రసరించునవ్వులున్
దళుకులుచల్లుభూషణవితానముఁ గల్గి సజీవచిత్రముల్
నిలిపినయట్లు వ్రాసె మణిమణి నేర్పు వచింప శక్యమే. 97

ఆ. వ్రాఁతకజుఁడు గర్త సేఁతకుఁ దాఁ గర్త, యనుట కిది విరోధమైన నేమి
సేఁతకజుఁడు గర్త వ్రాఁతకుఁ దాఁ గర్త, యనుచుఁ జిత్రరేఖ ననఁగవచ్చు. 98

వ. ఇవ్విధంబునం ద్రిభువనంబులం గల్గు పురుషశ్రేష్ఠుల లిఖియించిన యప్పటంబు ను
షాసుందరి ముందట నుంచి యిట్లనియె. 99

చ. త్రిభువనవాసులై వెలయు దేవమనుష్యభుజంగకోటిలోఁ
బ్రభుతయు రూపసంపదయుఁ బ్రాజ్ఞతయుం గలవారి నెల్ల నే
ర్చి భగవతీమహామహిమచే లిఖియించితి నిప్పటంబునం
దభినవమూర్తియై తగిన యాఘనుఁ డెవ్వఁడు వీరిలోపలన్. 100

వ. అని మఱియు నిట్లని వివరింపం దొడంగె. 101

ఉ. దివ్యవిమానయానముల దివ్యసుగంధవిలేపనంబులన్
దివ్యలతాంతవాసనల దివ్యధునీజలకేళిలీలలన్

దివ్యవిలాసినీరతులదివ్యశరీరములన్ సుఖాత్ములై
దివ్యపథంబునన్ మెలఁగు దేవతలన్ వివరించి పల్కెదన్. 102

శా. ఆనందాకరవైభవానుభవురంభాద్యప్సరోనాట్యలీ
లానిత్యోత్సవుఁ బారిజాతకుసుమాలంకారహారున్ స్వర
స్థానావాసనుఖోన్నతున్ త్రిభువనీసామ్రాజ్యసింహాసనా
సీనున్ నిర్జరభర్తఁ జూడుమితనిన్ శీతాంశుబింబాననా. 103

ఉ. ఆహవనీయదక్షిణసమాఖ్యలచేఁ జెలువందిమంత్రపూ
తాహుతులన్ సరోరుహభవాదులఁ దృప్తివహింపఁ జేసియ
వ్యాహతలీలసాధకజనాళికిసౌఖ్యములిచ్చుపుణ్యుఁడు
త్స్వాహగుణాసమానుఁడుకృశానుఁడితండిటుచూడుకోమలీ. 104

వ. అని తెలిపి వారియందనాదరంబైన తదీయహృదయంబుఁ దెలిసి శేషించినదిక్పాలక
దేవతాగణంబుల వేర్వేర వివరించెద ననుచు నిట్లనియె. 105

చ. అతులితధర్మవంతుఁడుకృతాంతుఁడనూనుఁడు యాతుధానుఁడా
యతశుభుఁడంబురాశివిభుఁడంచితదేహుఁడుగంధవాహుఁడు
న్నతమతిగుహ్యకాధిపతినాగధరుండుహరుండునుంజుమీ
యితఁడునితండితండితఁడునీతఁడునీతఁడుసుందరీమణీ. 106

ఉ. కామునిమించుసుందరముకంజవనాప్తునిగెల్చుతేజమున్
సోమునిఁ గేరునెమ్మొగముశోభిలువాఁడలకల్పవృక్షచిం
తామణికామధేనుసహితంబగుసంపదలింటఁగల్గుసు
త్రామునికూర్మినందనుఁడితండుజయంతుఁడునీరజాననా. 107

శా. భారాంతస్స్పృహులైననిర్జరులపైపై సోఁకియొవ్వానినిం
డారంబైకొనునర్తనాభినయభావారంభసంరంభరం
భారంభోరుముహుర్ముహుస్స్ఖలితాపాంగచ్ఛటామాలికా
సారంబానలకూబరుండితఁడుతత్సౌందర్యమీక్షించితే. 108

సీ. కంబుకంధరవీరుకమనీయనిరతయౌవనమదోద్ధతులుగీర్వాణతతులు
సరసిజేక్షణవీరుసంగీతనృత్యవిద్యాధురంధరులుగంధర్వవరులు
కుటిలకుంతలవీరుఘుటికాంజనాదిక్రియాసుసాధకులువిద్యాధరేంద్రు
లమృతాంశుముఖివీరుమహితాష్టవిశేషసిద్ధిప్రసిద్ధులుసిద్ధవిభులు
తే. గరుడకిన్నరరుద్రకింపురుషసాధ్య, యక్షరక్షోభుజంగగుహ్యకులువీరు
నీకటాక్షాంచలంబులునిగుడఁజేసి, కెలనవీక్షింపుమోరాజకీరవాణి. 109

వ. అనిపలికి యనంతరంబ పాతాళలోకనివాసులవ్రాసినపటంబుఁ జూపి యిట్లనియె.

మ. భవనాలంకృతనూత్నరత్నరుచిసంపన్నంబు రాజీవకై
రవకల్హారమరందపానమధుపవ్రాతస్వనోదారభో
గవతీతీరమనోహరంబఖిలభాగ్యశ్రీనివాసంబునై
ప్రవణంబొందిన యట్టిలోకము గదా పాతాళ మబ్జాననా. 111

వ. తద్భువననివాసులైన నాగపుంగవుల వివరించెదం గనుంగొనుము. 112

శా. పారావారవిహారియైన హరికిం బర్యంకమై ద్వీపశై
లారణ్యాంబునిధిప్రయుక్తమహనీయక్షోణికిన్నిల్వనా
ధారంబై యురగేంద్రలోకమునకుం దా సార్వభౌమాంకుఁడై
శ్రీరంజిల్లు ఫణాసహస్రకలితున్ శేషున్ విలోకింపుమా. 113

చ. అతులసుధాపయోధిమథనావసరంబున మందరాద్రిక
ప్రతిహతలీల నావరణపాశలతాకృతిఁ దాల్చి దానవా
హితులకు వాంఛితంబు ఫలియింపఁగఁ జేసిన కీర్తిశాలి భా
సితసితదీర్ఘదేహు ఫణిశేఖరు వాసుకిఁ జూడు మీతనిన్. 114

వ. అని మఱియుం దక్షక కర్కోటక ప్రముఖులైన చక్షుశ్శ్రవశ్శ్రేష్ఠుల రూపనామం
బులు చక్షుశ్శ్రవంబులకు గోచరంబుగా దృష్టంబును శ్రుతంబును గావించిన దదీ
యరూపనామంబులు వేదాంతసిద్ధవచనప్రకారంబున నాత్మకు వేఱై యస్థిరంబగుట
యు దదీయముఖచిహ్నంబులవలనం దెలిసినదై తదనంతరంబ మర్త్యలోక పురుష
పరివృఢులం దెలుపం దలంచి యిట్లనియె 115

చ. శుకపికశారికానినదశోభితకేళివనాంతరంబులన్
వికసితపద్మకైరవనవీనసుగంధసరోవరంబులం
బ్రకటసువర్ణగేహములభద్రగజేంద్రతురంగమాదులన్
సకలసువస్తుసంపదలసౌఖ్యదమై తగు మర్త్య మంగనా. 116

వ. ఏతద్భువనంబునం గలుగు రాజశేఖరుల నాలోకింపుము. 117

చ. నిజగజనాథయూథపదనిర్దళితోన్మదవైరిపార్థివ
వ్రజచతురంగసైన్యుఁడు విరాజితరత్నవిభూషణప్రభా
విజితవిభాకరుండు పరవీరభయంకరఖడ్గవిస్ఫుర
ద్భుజుఁడు కళింగభూభుజుఁడు తోయరుహాననవీఁడె చూడుమా. 118

చ. లలితలవంగకోమలవిలాసలతాపరిణద్ధచందనా
మలమలయక్షమాభృదసమానసుగంధవిశేషశీతలా
నిలవిలసద్గవాక్షచయనిర్మితహర్మ్యవిహారి పాండ్యుఁడీ
యలఘునిఁ జూడవమ్మ దరహాససుధారసరంజితాననా. 119

శా. గంధేభేంద్రసమానయాన తెలియంగాఁ జూడుమీనింజతు
ష్కంధిప్రాప్తమేదినీవలయవిశ్రాంతప్రతాపాబ్జినీ
బంధుంయుద్ధకృశప్రసిద్ధబలవత్ప్రత్యర్థిరాజన్యని
ర్బంధుంసాంబశివార్చనానుగుణసంబంధుంజరాసంధునిన్. 120

శా. చౌదంతిన్యగదంతిగాఁగొనిసహస్రాక్షుండుయుగ్మాక్షుఁడై
మోదంబొప్పఁధరజ్జరించుగతిఁబెంపున్సొంపుసంధిల్లగా
వేదండోత్తమవాహుఁడైవెలయునీవీరుంబ్రభాభాసమా
నాదిత్యుంభగదత్తుఁజూడుమునితంబాభోగహేమాంశుకా. 121

శా. ప్రాజ్యంబైతగుకౌరవాన్వయమునం బొల్పొందజన్మించిసా
మ్రాజ్యంబేలుసుయోధనుందెలివిమీఱంజూడుమొక్కింతది
వ్యజ్యోతిర్మయసాధనున్విహితబాహాదండకోదండదం
డజ్యానిర్యదఖండచండతరకాండప్రోద్భటాయోధనున్. 122

ఉ. తోయజగంధిచూడుమువిధూతతమోగుణదివ్యతేజుఁడై
ధీయుతమూర్తియైవసుమతిన్విహరించుపయోజబాంధవుం
డేయితఁడంచునెంచఁదగురీతివెలుంగుచునున్నవానిగా
ధేయునిదానవైభవవిధేయునివర్ణితభాగధేయునిన్. 123

సీ. జయముచేధర్మనిశ్చయముచేవైభవోదయముచేఁదగువాఁడుధర్మజుండు
దిటముచేభుజబలోత్కటముచేరణజయోద్భటముచేఁబెంపొందుపవనజుండు
యుక్తిచేవిబుధానురక్తిచేపరబాణశక్తిచేనధికుండుసవ్యసాచి
బుద్ధిచేనతులప్రసిద్ధిచేభాగ్యాభివృద్ధిచేఁబొగడొందువెలయునకులుఁ
తే. వసమశరసుసుకుమారరసమనోహ, రావతారుండుసహదేవుఁడంబుజాక్షి
వీరలేవురుపాండవవీరవరులు, పెంపుసొంపారనిటువిలోకింపవమ్మ. 124

చ. సుమహితధాళధళ్యరుచిసుందరకోమలవిగ్రహంబుపై
నమలతరేంద్రనీలనికరాసితవర్ణఘనాంశుకంబుతో
నమరిననీలమేఘురజతాచలరాజముఁబోలెరేవతీ
రమణునిఁజూడవమ్మబలశాలునిఁ గోమలపాటలాధరా. 125

సీ. లలితరేఖాత్రయీకలితకంఠమువాఁడుధవళవిస్తారనేత్రములవాఁడు
ఆజానులంబిబాహావిలాసమువాఁడుకమనీయనీలాలకములవాఁడు
హారశోభితవిశాలోరస్థలమువాఁడుతరుణారుణాంఘ్రిపద్మములవాఁడు
మహనీయనీలకోమలశరీరమువాఁడునవదరస్మితసుధాననమువాఁడు
తే. సరసకల్యాణగుణవిశేషములవాఁడు, మదనశతకోటిసౌందర్యమహిమవాఁడు
దేవకీనందనుఁడుకృష్ణదేవుఁడితఁడు, వనితగనుఁగొమ్ము నేత్రోత్సవంబుగాఁగ. 126

మ. త్రిజగన్మోహనరూపవైభవునిసాంద్రీభూతకీర్తిం బ్రతా
పజయార్కున్ రతికామినీకుచతటీపాటీరముద్రాకరాం
బుజునింకంఠవిలంబమానవిలసన్ముక్తామణీమాలికా
వ్రజునిన్మారటకృష్ణమూర్తియగునీప్రద్యుమ్ను నీక్షింపుమా. 127

ఉ. చక్కనివారిలోమొదలిచక్కనివాఁడగుతండ్రికన్ననుం
జక్కనివాఁడుభవ్యగుణసంపదఁదాతనుబోలువాఁడు పెం
పెక్కినకీర్తివాఁడుకమలేక్షణపౌత్త్రుఁడుశంబరారికిన్
మక్కువనందనుండితఁడుమానవతీయనిరుద్ధుఁజూడుమా. 128

వ. అని యివ్విధంబున నవ్వనిత యవ్విలాసినీతిలకంబునకు భూలోక పురుషపుంగవుల వేర్వేఱ వివరించుచు ననిరుద్ధకుమారపర్యంతంబునుం జూపునప్పుడు. 129

సీ. అంగవంగకళింగబంగాళనృపులపైసారంగగతులచేఁజౌకళింప
గౌళనేపాళపాంచాలభూభుజులపైనవతటిల్లతరేఖనవఘళించి
మగధమత్స్యమరాటమద్రనాయకులపై మత్స్యపుటంబులమహిమనిగిడి
యాదవవృష్ణిభోజాంధకశ్రేణిపైయలతేఁటిదాఁటులనెళవుచూపి

తే. మఱియుగోపాలదేవమన్మథులమీఁద, బొల్పైకోలలగతిదాఁకిమిట్టితిరిగి
వ్రాలియనిరుద్ధునందుఁగ్రొవ్వాఁడిచిలుకు, ములికిదైనాసైకలకంఠిబెళుకుఁజూపు.

చ. కనుఁగొనఁ గానెజల్లుమనెఁగైరవలోచనగుండెదేహమె
ల్లనుబులకించెఁగన్నులజలంబులుజాలయిపాఱెమోమునం
బెనఁగొనిదైన్యరేఖవవనీతగతింగరఁగెన్మనంబుము
న్వనుపడియున్నతాపశిఖిప్రజ్వలభావమునొందెవింతయై. 131

ఉ. కన్నులఱెప్పలాఁగనివికాసపుఁజూపునుమానముద్రతో
నున్నమొగంబునిశ్చలతనొప్పుశరీరముగాఁబటంబుపై
నున్నతలీలవ్రాసినప్రియుంగనిసొక్కినఁదానునట్లయై
చిన్నెలుదక్కియుండెసఖిచేసినజంత్రపుబొమ్మకైవడిన్. 132

తే. అతనిలావణ్యసరసియందతివచూపు, నిండుకొనిబారలయ్యెనుగండుమీలు
నుప్పతిలిగుంపులయ్యెనీలోత్పలములు, పాదుకొనిమూఁకలయ్యెఁబుష్పంధయములు.

ఉ. చూచుఁజలించిపైఁబడఁగఁజూచుఁగుచంబులనొత్తిపట్టఁగాఁ
జూచునఖాలిమైఁజెనకఁజూచుసుధాధరబింబమానఁగా
జూచుఁగవుంగిటంబెనఁగఁజూచుఁగపోలముముద్దుపెట్టఁగాఁ
జూచులతాంగియమ్మదనసుందరరూపముఁజూచిభ్రాంతితోన్. 134

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కోకకుచ తనరుచిరావలోకనంబులు పరమశాంతుని హృదయంబు నంబోలె దత్సౌందర్యలహరీమగ్నంబై యానందలహరిం దేలుచున్న నెట్టకేలకు మరలించి కుంభాండక తనూభవ ముఖాంబుజంబున నిలిపి యిట్లనియె. 135

ఉ. వీఁడుగదమ్మ నా నిదురవేళ ఘటించినవాఁడు కోమలీ
వీఁడుగదమ్మ పంచశరవిద్యలు చూపినవాఁడు తొయ్యలీ
వీఁడుగదమ్మ నా హృదయవిత్తము నాచినవాఁడు యుగ్మలీ
వీఁడుగదమ్మ యీ విరహవేదనఁ గొల్పినవాఁడు నెచ్చెలీ. 136

క. నిన్నుండి వీని రూపముఁ, గన్నులఁ జూడంగఁ గలిగెఁ గా నేటికి నో
క్రొన్ననఁబోఁడిరో నీ ఋణ, మెన్ని భవంబులకునైన నీఁగంగలనే. 137

వ. మేఘాగమనంబునకు నెదురుచూచుచున్న మయూరంబు విధంబున సంపూర్ణపూర్ణిమా చంద్రబింబోదయంబుఁ గోరుచున్న చకోరంబుకైవడి, స్వాతివర్షంబు నపేక్షించుచున్న మౌక్తికశుక్తిచందంబున, హృదయంగమాకారుండైన యీ రాజకుమారుతోడి సంభోగంబునకు నా హృదయంబు నిరంతరవ్యాపారంబై యభిలషించుచున్న యది. దురంతంబైన విరహపారావారంబు నీఁదవశంబు గాక మునుంగుచున్న నాకుం దెప్పవిధంబున నా భాగ్యవశంబున నీవు సంఘటించితివి. ఏయుపాయంబుననైన నీతనిం దెచ్చి మామకమనోరథం బీడేర్చి ప్రాణదానంబు సేయవలయు నిది యనుచితంబని విచారించెదవేని నాకర్ణింపుము. 138

సీ. కలలోనఁ గన్నవార్తలకింతవలవంతకేమి కారణమని యెంచుకొంటి
నాయున్కిఁ గనుఁగొన్న నా సాటివారిలో నిది లాఘవంబని యెంచుకొంటి
మదిలోన నీ మాట మఱచియుండెదఁ గాక యెంత లేదని బుద్ధి నెంచుకొంటి
గుఱుతెఱుఁగనివానికూర్మి కాశించిన నేమి ఫలంబని యెంచుకొంటి
తే. నేమి సేయుదు వానికామనోజ్ఞ, వదనపూర్ణేందుచంద్రికావ్యాప్తిఁ జంద్ర
కాంతరత్నంబుకైవడిఁ గరఁగియున్న, భావమున ధైర్యమింతైనఁ బాదుకొనదు. 139

ఉ. కావునఁ బక్వబింబఫలకాంతులతోఁ దులఁ దూఁగు వానికె
మ్మోవిసుధారసంబు మది మోహము దీఱఁగ నానకుండినన్
భావభవజ్వరజ్వలనబంధురతీవ్రశిఖాకలాపతా
పావహమైన నాదు హృదయవ్యథ దీఱునె యెన్ని భంగులన్. 140

మ. కలికీ మాటలు వేయు నేమిటికి నీకాయంబుతో వానితోఁ
గలయన్ భాగ్యము గల్గకున్న విభునిం గాఁ జేయుమీ వీని రాఁ
గలజన్మంబున నంచు బ్రహ్మకు నమస్కారంబుఁ గావించి య
వ్వలదేహాంతరతీవ్రలబ్ధికుచితవ్యాపారముం జేసెదన్. 141

తే. అనుచుఁ జెలిపల్కు ఖేదవాక్యములతోన, వేఁడినిట్టూర్పుగాడ్పులావిర్భవించె
నూరుపులతోనకన్నీరులేఱులయ్యె, నశ్రువులతోనపరశంబయ్యె మేను. 142

తే. అతివదురవస్థఁగనుఁగొనియాత్మఁగఁగి, యువతివివశతదీఱంగనుపచరించి
యనుగుణంబైనమధురవాక్యములమనసుఁ, జల్లఁజేయుచునుండెనాసమయమునను.

వ. అని శుకుండుపలికిననినఁ దదనంతరవృత్తాంతంబెట్లయ్యె నెఱింగింపుమనుటయు.

చ. చతురవిహారహారమణిసాంద్రలసద్భుజమధ్యమధ్యని
ర్జితమృగరాజరాజసరసీరుహమిత్రసునేత్ర నేత్రశో
భితవసుభద్రభద్రగజభీతిహరాదరభావభావజా
హితమతివాసవాసవమణీద్ధరుచిస్ఫుటకేశకేశవా. 145

క. దురితపరితాపపరిహర, చరితాభరితాదరాత్మశంకరహృదయ
స్మరితహరిదశ్వకోటి, స్ఫురితాస్ఫురితారినినదసంశ్రుతివినుతా. 146

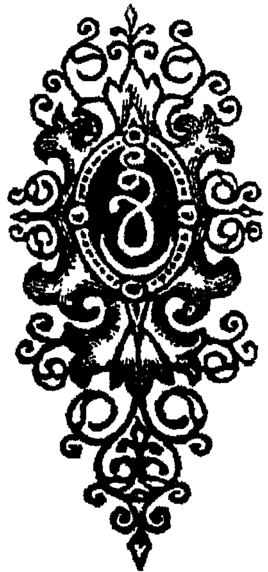
భుజంగప్రయాతము. మహామంగళాకారమాన్యేమహామోహా
పహోభూధరోత్సాహవారాహదేహా
గుహాత్మజ్ఞసాంచిత్యఘోరాఘదాహా
మహామంగళాద్రిప్రమావత్సుగేహా. 147

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్య నిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ
చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము.

వత్సపై జయంతీ
శ్రీవనితాకౌస్తుభాదిశృంగారవిలా
సావహవక్షస్స్థలభువ
నావనసంభ్రమణమంగళాచలరమణా. 1

తే. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరిక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె. 2

వ. అంత. 3

సీ. వినతాతనూజకేతనకళాసంప్రాప్తజనితానురాగవిస్తారమనఁగ
నపరదిగ్జలధినాయకసమర్పితఫుల్లహల్లకమాల్యప్రభాంకమనఁగ
సమరసన్నాహరక్షశ్ఛటావిదళనకోపాగ్నికీలాకలాపమనఁగ
తత్కాలతాండవోద్ధతమహాబిలకేశవరమణిమకుటరుగ్వ్యాప్తియనఁగ
తే. భాపరిగ్రహణార్థసమీపవర్తి, గంధవహబంధు తేజఃప్రకాశమనఁగ
నస్తశైలాగ్రమునభాస్వదరుణదీప్తి, మండలంబయ్యెమార్తాండమండలంబు. 4

చ. ఇనుఁడు కరంబులం బొదివి యింపుగ సంగమమాచరింపఁబ
ద్మినివదనంబు నన్నగవు మీఱ వికాసవిలాసమూనిలో
ననద్రవముబ్బి సొక్కి నయనంబులు మూయుచు నిద్రఁ జెందెనో
యన ముకుళీభవించె దివసాంతమునందుఁ బయోజషండముల్. 5

చ. ఇనునకుఁ బద్మినీకువలయేక్షణపై మది నెంత మోహమో
తనునెడఁ బాసి యెంత పరితాపము నొందునొ నాల్గుయామముల్
చనిన పునస్సమాగమము సంఘటనంబని తెల్పుమంచుఁ దాఁ
బనిచె సరస్యుపాంతతరుపత్త్రికులనీడల పేరి దూతలన్. 6

క. కమలినిపయిఁ గూరిమిచే, రమియించెం గాననశుచిరాహిత్యముగా
నమరందానమొనర్చిన, క్రమమునఁ గమలాప్తుఁ డపరకంధిం గ్రుంకెన్. 7

తే. అంబురుహసంభవాండగేహాంతరమున, దీపకంబైనభాస్కరదీపకళిక
యవలిదిక్కునఁ జేరిన యంధకార, బంధురంబయ్యె దశదిశాభాగమునను. 8

చ. అనయము జీవకోటికి భయంబుగ దారులు గట్టి కొల్లఁ గై
కొనసెలవిచ్చెఁ జోరులకుఁ గూర్మిపరాంగనలన్ రమింపఁ గాఁ
బనిచెవిటూవలిన్ భువనబంధుఁడు లేనియరాజకంబుచేఁ
దనరపమైచరించె వసుధాస్థలిఁ జీఁకటిపాలెగాఁడొగిన్. 9

సీ. ఆదటదీరంగ నంభోజగంధులబటువుగుబ్బలమీఁదఁ బ్రాఁకిప్రాఁకి
కోకికఫలియింపఁ గుంభీంద్రయానలయధరపల్లవములనానియాని
ముచ్చటదీఱంగ ముకురబింబాస్యలనిద్దంపుఁ జెక్కిళ్లనివిరినివిరి
యభిలాషదనియంగ హరినీలవేణులమవ్వంపుఁ గొప్పులందువ్విదువ్వి

తే. యంధకారాఖ్యకాముఁ డన్యసతుల, నలముకొనుచుండెఁ గానిదోషానుభవము
తపనకరఘాతనెపమున దాఁకుననుచు, నెఱుఁగలేఁడయ్యెఁ దామసుండేమియెఱుఁగు.

క. జీవనమె జీవనంబై, యీవిధమునఁ నున్న పుమ్ము నెడచేసెనయో
దైవమని ఖేదమొందెడు, కైవడి నమరెన్ రథాంగకరుణరవంబుల్. 11

సీ. వరునిరాకను నిశావాసకసజ్జికమింటఁ బఱిచినవెన్నెలపానుపనఁగ
గగనకేశునిమస్తకమున దిక్పాలురుపూజచేసినయట్టిపువ్వులనఁగ
దట్టమై తిరుగుచున్నట్టిఖేచరకోటిముత్యాలగొడుగులమొత్తమనఁగ
దమముగర్వమడంప దండెత్తిరేరాజుముందఱనడపించుమూఁకయనఁగఁ

తే. గొరలిమరుఁ డూర్ధ్వలోకముగ్గెలువ పింజ, పింజఁ గొన నేయుపుష్పాస్త్రవితతియనఁగఁ
గన్నులకుఁ బండువై తోఁచె గగనభాగ, మండనంబైనతారకామండలంబు. 12

సీ.* అధిపలాలితలైనస్వాధీనపతికలు నలుకదీఱినకలహాంతరితలు
వరునిరాకలు గోరువాసకసజ్జికల్పతివంచకలు విప్రలబ్ధసతులు
పొరుగూరవిభులున్న ప్రోషితభర్తృకల్ కలహించి విడనాడు ఖండితలును
ధవులు వేగంబరానివిరహోత్కంఠితల్ సంకేతగతలభిసారికలును

తే. రమణసంభోగవిప్రలంభములనొంది, రష్టవిధనాయికలునిట్టులతిశయముగఁ
గువలయానందభావానుగుణ్యకళల, విలసితంబైనయన్నిశావేళయందు. 13

శా. మందాక్షాంచలముల్ద్రిమించికులధర్మస్రోతసుల్దాఁటిత
న్నిందాభీతిమహాటవుల్గడచిపొందెన్బుంశ్చలీకోటిని
స్సందేహస్ఫురణన్భుజంగనివశత్సాంకేతికస్థానముల్
కందర్పుండనుమంత్రదేవతసమాకర్షింపఁగానయ్యెడన్. 14

ఉ. చీఁకటివేళసంచరణసేయుచునిక్కవలైనచోట్లన
ఱ్ఱాఁకలనిల్చుచుంజనులయల్కుడుకొయ్యనలోఁగియుండుచుం
గాఁకలయూర్పులుస్సురనఁగావిటకోటిభుజంగభావముల్
గైకొనియుండెనిందుననెకావలెవారిభుజంగనామముల్. 15

సీ. గళరవంబులురద్దిగాఁజెలంగింపక పలుమాఱుమెల్లనెపలుకుమనుచుఁ
దమికొద్దినధరబింబముగంటుపడనీక మొనపంటనొక్కింతమోపుమనుచు
గుబ్బచన్నులమీఁదగోరుతేర్పడనీక నేర్పుతో నొయ్యననివురుమనుచు
రతిసుమాళముననార్భటము గావింపకనిలుకడచల్లఁగాఁగలయుమనుచుఁ
తే. గాముకులయందుఁగూర్మలుగలిగియుండి, యనురహస్యంబుబయలగుననెడిభీతిఁ
గలసిరిబ్బంగిసాంకేతికములయందు, జారకాంతలుమోహితస్వాంతలగుచు. 16

ఉ. ఆసమయంబునంగువలయప్రియమైన ప్రభుత్వరేఖను
ల్లాసరసంబుమోమునఁదొలంగఁగఁజల్లనిరాజటించువి
శ్వాసముతోడలోకులుప్రశంసలుసేయఁగఁబూర్వశైలసిం
హాసనమెక్కెఁజంద్రుఁడునిజాభ్యుదయంబుజగత్ప్రసిద్ధిగన్. 17

సీ. భూనభోంతరములఁబూర్ణీభవించు తమంబులనుచ్చాటనంబుచేసెఁ
వసతులమెలఁగుజీవంజీవవిహగ కదంబంబునాకర్షణంబుచేసెఁ
గవగూడిచెలఁగుజక్కవలక్రీడావిలాసంబులుసంస్తంభనంబుచేసెఁ
సలిలమధ్యంబులఁజెలువొందుకైరవారామంబులవశీకరంబుచేసెఁ
తే. నలినపఙ్క్తికివిద్వేషణంబుచేసెఁ, దమ్మిచేరాశకలమారణమ్ముచేసెఁ
బొసఁగ వెన్నెలమంత్రవిభూతిఁజల్లి, మహిమఁజూపిసుధాకరమాంత్రికుండు. 18

సీ. జతనంబుతోఁదేఁటిసంచిణీహాసముభిన్నిదుముదారుగానిగుడినడుమఁ
గలువలవారచల్ల గాలివజీరులుపూనిరాస్తానుచపానుగొలువఁ
బెంపుమీఱువసంతఫేషువాహుజురుననుండి చెలావణిహొనరుదెలుప
నెమ్మిఁగోవెలనిశానీదారుగములుకర్నాచీడమారముల్నాదుసేయ
తే. సరణికావాలురంగురఝుల్చ్పుటములు, రహిగనటియించుచిలుకహిరాకినెక్కి
కెంజిగురుసైపుకేలనంకించుకొనుచు, మదనుపాదుసహాదండుగదలెనపుడు. 19

వ. అంత. 20

మ. చణబాహాబలశాలిమన్మథుఁడుచంచచ్చంచరీకచ్ఛటా
గుణటంకారరవప్రచండసుమనఃకోదండనిర్ముక్తదా
రుణచూతాంకురబాణముల్బఱపెసక్రోధాత్ముఁడైమానినీ
మణిధైర్యంబనుజోడుచించుచుమనోమర్మంబులందూఱఁగన్. 21

మత్తకోకిల. మత్తకోకిలశారికాశుకమంజుమోహననాదసం
పత్తికిన్మలయాచలానిలపద్మశాత్రవచంద్రికో
ద్వృత్తికిన్సుమహాసనాపదవీభ్రమద్భ్రమరస్వనో
త్పత్తికిన్మదినోర్వఁజాలకతల్లడిల్లుచునుండఁగాన్. 22

క. వగనొందుచుఁజెలికత్తెలు, మృగమదఘనసారగంధమృదుకుసుమాదుల్
తగఁదెచ్చిశిశిరవిధులా, మగువకుఁగావించిరప్పుడుమఱియున్మఱియున్. 23

సీ. విభునికౌఁగిటికినైవెతఁజెందుమేనికిఁజందనపంకంబలంద నేల
చందనంబునఁగసుగందెఁగదాయనిగ్రక్కునబన్నీటఁగడుగ నేల
పన్నీటివలనఁదాపంబుమించుటఁజూచిచంద్రరజంబుపైఁజల్ల నేల
చంద్రరజంబుచేజనియించెసెకయంచువెసఁదాళవృంతముల్వీవ నేల
తే. తాళవృంతములనువడదాఁకెననుచు, వగవఁగా నేల నేరనివైద్యకరణిఁ
దనుగుణమెఱుంగఁజాలకతమరుసేయు, మందులకెమందులొనరించిరిందుముఖులు.

తే. ఎన్నియుపచారములుచేసిరిందువదన, లన్నియునుజూడమనుపటికన్నమిగుల
బాధకములయ్యెదయలేనిప్రభువుతోడ, మందలించినమనవులచందమునను. 25

వ. ఇక్కరణి నక్కువలయాక్షి విరహాతిశయంబున నోర్వంజాలక పరితపించుటను సఖీ
జనంబులు విచారమగ్నాంతరంగలై కుసుమసాయకునుద్దేశించి యిట్లనిరి. 26

ఉ. తల్లిసమస్తభాగ్యనిధితండ్రిదయాపరమూర్తినీచెలుల్
చల్లనివారునీవుకడుఁజక్కనివాఁడవుపొంకమైననీ
విల్లుసమాధురింబరఁగువిల్లుమృదుత్వమునీదువర్తనం
బెల్లనయోగ్యమౌనఘావనకునేటికిరోయవుమీనకేతనా. 27

చ. పురహరదేవునింజెనకఁబోయితదుగ్రలలాటనేత్రభీ
కరదహనార్చులంగలసికాలితివంతటనుండియైననుం
బరులనుబీడపెట్టనికృపాగుణమేటికిలేదునీకుఁగా
పురుషులురాజదండనముఁబొందియునైజముమానరేకదా. 28

వ. అనిపలికి సుధాకరు నుద్దేశించి. 29

సీ. కువలయంబులనుగ్గొన్నచల్లనిచూపుకమలబృందములందుఁగలుగదయ్యె
నలచకోరములపైఁగలుగుదాక్షిణ్యంబుజక్కవగములందుఁదక్కువయ్యె
సప్రాణవిభులైనసతులపైకూర్మియనాథకాంతలయందునాస్తియయ్యె
నిందూపలములపైనెనయుసౌహార్దంబురవికాంతములయందురహితమయ్యె
తే. బక్షపాతంబుమానవేపక్షమునను, రాజదోషాకరుఁడవుగారామరామ
ధానఁజేసిసుమీ!నీదుమేనియందు, నంకమైనిల్చియున్నదయ్యపయశంబు. 30

క. పగలొప్పనిసౌమ్యతనై, జగుణంబగునీకునింతచలమేటికయో
తగుపూర్ణకళానిధితో, మొగమెఱుఁగనివాఁడవాకుముదినీరమణా. 31

వ. అని మలయపవను నుద్దేశించి. 32

శా. ఎంచంజల్లనివాఁడవై సరసులందిష్టంబువాటించుచుం
బంచప్రాణములై మెలంగుదువుమాపద్మాక్షియందిట్లుబా
ధించంజొచ్చితివియ్యెడన్మరునిబుద్ధిన్నీస్వభావంబువ
ర్జింపంజెల్లునెనీగుణంబుగదదాక్షిణ్యంబుమందానిలా. 33

వ. అని పికశుకనికరంబుల నుద్దేశించి. 34

క. ఒకకుతికై యుండెడుమీ, రకటాచెలియెడలనింతయతిసాహసమా
పికమాశుకమాయికమా, నకమాసుకుమారగాత్రినాయమెయేచన్. 35

వ. అని పలుకుచున్నసమయంబునం జిత్రరేఖం గనుంగొనియుషాంగన తన మనోహరుం
డైనయనిరుద్ధుని సరససౌందర్య సౌకుమార్యంబులు పలుమారుఁ బ్రస్తుతించుచు
నిట్లనియె. 36

ఉ. ఔనటవమ్మవానిసరసాధరసారరసామృతంబు నే
నానకయుంకతాళఁగలనాలలనాకలనాదకీరసం
తానముసేయురంతుముదితామదితానదితాపమయ్యెస
స్నానవిధంబునీదెగదనాయెదనామదనాభుఁజేర్చినన్. 37

వ. అనిపలికిన. 38

చ. విరహమునొందకమ్మవిభువేగమెతోడ్కొనివత్తునంచునా
సరసిజగంధియోగబలసంపదచేగగనప్రచారయై
యరిగెననేకపట్టణవనాచలశైవలినీచయంబుస
త్వరవిభవంబునంగడచితానటయేఁగుచుఁగొంతదవ్వునన్. 39

శా. కాంచెంగాంచనగాత్రిసౌధశిఖరాగ్రస్వర్ణపాంచాలికా
చంచన్నీలమణిప్రకల్పితకచప్రక్షిప్తభవత్తారకం
బంచోదంచితహృద్యవాద్యరవశుంభద్వ్యామపూజాలస
త్కాంచామిత్రగురుస్తమంటపసహస్రస్ఫారకద్వారకన్. 40

వ. కనుంగొని మనంబునఁబెనంగొనుప్రమోదంబునఁబ్రమాదంబగు విద్యావిశేషంబున
నన్నగరంబుఁ బ్రవేశించి సముచితప్రాసాదరేఖా పురోభాగ మహోన్నత స్తంభా
గ్రవిరచితదేదీప్యమానదీపికాకదంబక ప్రతిబింబవిడంబితసాంద్ర చంద్రశాలాస్థగి
తపద్మరాగ మణిగణ చరణారుణకిరణస్ఫురణవలన నిశాసమయంబయ్యును దివాభా
గంబునంబోలెదృగ్గోచరంబగుతదీయ సౌభాగ్యంబునకు నాశ్చర్యంబునొందుచుఁగ
లితకాంచనకనత్కవాట కమనీయ చతుర్ద్వార చారుతర ప్రాకారంబును, మహోగ్ర

సాధనసమగ్రజాగ్రద్వీరభటసమూహ సమావృతంబును, రుక్మిణీసత్యభామాప్రముఖాష్టమహిషీషోడశసహస్రసుందరీసందోహమందిరామందసుందరంబును, బద్మరాగవజ్రవైదూర్యగోమేదికపుష్యరాగ మరకతనీలముక్తాప్రవాళ ఖచితస్తంభకుడ్య వాతాయనవితర్దిప్రదేశంబును, బ్రద్యుమ్నసాంబసంకర్షణసుధేష్ణాది కుమారవిహారసౌధయూధాభిరామంబును, సకలసౌభాగ్య లక్ష్మీనివాసంబునునగు గోపికావల్లభుమందిరంబునందుశ్శృంగారంబునకుసారంబును, విలాసంబునకువాసంబును, భోగంబునకుయోగంబును, భాగ్యంబునకుయోగ్యంబును, స్తోత్రంబునకుఁబాత్రంబునునై, సహస్రభానుప్రభాభాసమానంబగు ననిరుద్ధకేళీసౌధంబులోపలం బ్రవేశించియందు.

క. అలరుక్మలోచనాకుచ, కలశయుగాన్వితనిరూఢగాఢాశ్లేషో
జ్జ్వలపులకాంకితదానవ, సలలితసురతప్రసంగజనితశ్రముఁడై. 42

సీ. బంగారుదివియకంబములపైనిరువంకదీపికాకాంతులు తేజరిల్లు
నమలమాణిక్యపర్యంకభాగంబునఁబసవంపుజాజిపూఁబాన్పుమీఁద
నొకకేలుతలక్రిందనునిచి రెండవకరంబూరువుపైఁజాచియొత్తగిల్లి
పరుపుపైముత్యాలసరులుకప్పవడంగఁజెలిదమ్మితళుకుకన్నులు మొగిడ్చి
తే. పూఁతనెత్తావిగమ్మునఁబొలయుచుండ, నూర్పులొక్కింతముదురులై యుప్పతిల్ల
నిదురపరవశమున నున్నయనుకుమారుఁ, గాంచెఁదనగొప్పకన్నులకఱవుదీఱ. 43

ఉ. మీసముతీరుఁజూచి జిగి మేనిపటుత్వముఁజూచి మోములో
హాసముఁజూచి చేతులయొయారముఁజూచి మనోజ్ఞరూపరే
ఖాసమలీలఁజూచియహహాయనుచుం దలయూఁచి ముందుదా
వ్రాసినభావ మెంచితలవంచుకొనెఁ జలజాక్షిసిగ్గునన్. 44

వ. తదనంతరంబ. 45

మ. తనసమ్మోహనవిద్యచేజనులనిద్రామగ్నులంజేసి య
య్యనిరుద్ధుంగొని ఖేచరత్వమున నుద్యద్వేగయై యేగి బా
ణనిలింపాహితరాజధానియగుశోణాఖ్యం బ్రవేశించి య
వ్వనజాతాక్షియుషాలతాంగిసుషమావత్సౌధముం జేరఁగన్. 46

వ. వచ్చుచున్నసమయంబున. 47

ఉ. ఎప్పుడువచ్చునో కువలయేక్షణయాతనిఁదోడుకొంచు నే
నెప్పుడుచూతునో సదమలేందునిభంబగు వానిమోము నా
కెప్పుడుగల్గునో యతనినింపుగఁగూడెడుభాగ్యమంచు నా
కప్పురగంధితాపమునఁగంటికినిద్దురలేక వేఁగుచున్. 48

ఉ. నావెతచూడలేకకరుణాపరురాలగుచిత్రరేఖదా
నావిభుఁదెత్తునంచునకటాపరభూమికిసాహసంబునం

బోవుచునుండె నాకొ అకఁబోయిన కార్యము నిర్వహింపరో
దేవతలార నాదిగులుదీఱఁగ మీకు నమస్కరించెదన్. 49

వ. అనితలంచుచు. 50

తే. తరుణియిబ్భంగిఁ గుసుమకోదండచండ, కాండనిరిభిన్నహృదయయై కరుగుచున్న
యవసరంబున రతిమనోహరకుమారుఁ, దెచ్చి పానుపుపై నుంచె మచ్చెకంటి. 51

వ. అప్పుడు. 52

చ. హృదయము ఝల్లుఝల్లుమన నెంతయు విస్మయమంది చూచి పెం
పొదవిన భ్రాంతిచేత నిది యుంగలగాదు గదా యటంచు నె
మ్మదిఁ దలపోయుఁ గ్రూరుఁడగు మారుఁడు చేసిన యింద్రజాలమో
యిదియని యంచుఁ బర్వతజనందుకళానవమోహితాత్మయై. 53

వ. అంత. 54

క. తెలివొంది చిత్రరేఖా, కలవాణిం గౌఁగిలించి కన్నులహర్షా
శ్రులు జడిగురియఁగఁ దనువునఁ, బులకాంకురముల్లనింపఁ బొంగుచుఁ బలికెన్. 55

ఉ. ఈసుకుమారమూర్తి నిపు డీడకుఁ దెచ్చితి ప్రాణదానముం
జేసితి నీకు మేల్తలఁ జేయఁగ నేర నమస్కరించెదన్
నీసుగుణంబు నీ నెనరు నీయుపకారము ముజ్జగంబులన్
వానికి నెక్కు నీకథలు వర్ణితమయ్యెడుఁ గాక కోమలీ. 56

క. అనిపలుకుచున్న బాలిక, వినయోక్తుల గారవించి వేడుకతోడం
జనియె నిజమందిరమునకు, వనజానన యుండె నిచటి వాంఛలు మీఱన్. 57

ఉ. లేచుటయెప్పుడో నిదుర లేచిన పిమ్మట నన్నుఁ గన్నులం
జూచి మనోనురాగమున సొక్కి కవుంగిట గారవింపఁగాఁ
జూచునొ లేక నామమత సుద్దియె యుంగమిఁ జేసి వింతయై
తోఁచుచునుండునో యితనితో నపుడేమని పల్కుదానొ. 58

మ. అనిచింతింపఁగ నిద్ర మేల్కని యతం డాకర్ణ విశ్రాంత మో
హన నేత్రాంబుజముల్కనీనికలుచాయల్దేరఁగా విచ్చి చూ
చిన యాచూపుఘనంబునన్ దగిలెఁ గించిన్మధ్యకున్ భావభూ
ధనురుద్యత్కటకాముఖాంక కరసంధానప్రయోగాస్త్రమై. 59

ఉ. నాథుసుదర్శనంబువలనన్ మదనగ్రహమోక్షమయ్యె బిం
బాధర కున్ సుదర్శనమహామహిమం బిటువంటిదే కదా
యీధరఁ దత్ప్రయోగమున నెట్లు గ్రహంబులు నిల్వనేర్చుఁ ద
త్సాధకులైన మాంత్రికులు సారమె యుంగుదురప్పుడిప్పుడున్. 60

గీ. ఇవ్విధంబున మేల్కాంచియవ్విభుండు, ద్వారకాపురకనకసౌధప్రదేశ
చారుతరరత్నపర్యంకశాయి గాఁగఁ, దనుదలంచుచులేచికన్గొనెడునపుడు. 61

సీ. కాఁకలుదేరుబంగరుసలాకయనంగఁగ సటువాసినచంద్రకళయనంగ
నదనుబుల్కడిగినయట్టిముత్యమనంగ సానఁబట్టినకాముశరమనంగ
మెలపుతో నిల్చిన మెఱుపుతీఁగె యనంగ నవకంబువోనిక్రొన్ననయనంగ
జీవకళల్గలచిత్రరూపమనంగఁ బరువంబుదప్పనివిరియనంగఁ
గరగుననుబోసి మోహనాకారగీరేఖ, యొసఁగదీర్చినశృంగారరసమనంగఁ
దనసమీపంబునందున తరుణిఁజూచి, మన్మథకుమారుఁడాశ్చర్యమగ్నుఁడగుచు. 62

క. మొదలను సేవసియించిన, యదిద్వారకలోనివజ్రహర్మ్యముగాదా
యిదియేమివింతయిపుడిది, సదమలమాణిక్యఖచితసౌధంబయ్యెన్. 63

వ. అని విచారించుచు నవ్వరారోహ నాలోకించి. 64

సీ. పోలఁతిమోమునకుసంపూర్ణేందుబింబంబు వెలయనివాళి గావింపవచ్చు
శంపాంగి మేనికిఁజాంపేయపుష్పముల్వరుసతో బడిసివైవంగవచ్చు
జలజాక్షికురులకుజాతినీలంబుల నొగిదృష్టి పేరు గానునుపవచ్చుఁ
గలకంఠకంఠివీనులకుశ్రీకారముల్ రక్షయంత్రములు గావ్రాయవచ్చు
నౌరయారూపవతికిరంభాదివేల్పు, చెలులనడిగంపుబుడుతలఁజేయవచ్చు
ననినదోషంబుగలుగదీయర్థమందుఁ, జూడమెన్నఁడునిటువంటిసుందరంబు. 65

గీ. అనివిచారించు నెడఁగించిదవనతాస్య, పద్మయైతనకై ప్రేమబయలుపఱుచు
కలికినిడువాలుతళుకుఁగన్నులనుబెళుకు, చూపులనుజూచుచున్నయాసుదతికనియె. 66

ఉ. ఎవ్వరిదానవేకువలయేక్షణయెయ్యదినీదుపేరునీ
వెవ్వనిమేలుదానవిపుడేమికతంబుననన్నుఁ దెచ్చితీ
విప్వరసౌధదేశమునకింతయుదాఁచక తెల్పునావుడున్
నవ్వునుసిగ్గుఁగూడిపదనంబున దాఁగిలిమూఁతలాడఁగాన్. 67

గీ. తళుకువజ్రంపుఅవలయందంబుగులుకు, పలుకుగురు తేటముకురబింబములవంటి
చెక్కుఁగవనిండి కెంపులచెక్కడంపుఁ, గమ్మలనుగ్రమ్మఁబలికెనాకలికియపుడు. 68

మ. ఇదిబాణాసురుపీడుశోణపురమాయింద్రారిమాతండ్రి పెం
పౌదవెన్నాకునుపాభిధాన మొగిపీయొయ్యారపుఁ రూపుస్వ
ప్నదశంగాంచిన దానసై విరహసంతాపంబునం జెందస
మ్మదలీలన్నినుఁ దెచ్చెఁబ్రాణసఖిశుంభద్యోగవిద్యోన్నతిన్. 69

ఉ. కన్నియఁగానియన్యసతిఁగానుశరీరమునీదుసొమ్ముగా
మన్ననచేసియేలుకొనుమావినుమాయనుమానబుద్ధినై

వన్నెలయించెదేనీరమణీయిక నేమనుదాననిన్నునా
కన్నులఁజూడఁగల్గెఁగదకాఁగలయట్లగుదైవయోగముల్. 70

వ. అనిపలికి యక్కాంత చింతాసముద్భ్రాంతస్వాంతరంగయై తలవంచుకొని యూర కుండె నప్పుడు. 71

సీ. తొలుతనాతనిరూపుఁగలఁగన్న యాదిగా మగువకుదినము లేయుగములయ్యెఁ
బటముపైనతనిరూపముఁజూచినది మొదల్మగువకుజాములేయుగములయ్యె
సఖివానితోడితేఁజనినయంతట నుండియువిదకుగడియలేయుగములయ్యెఁ
దరువాతనతఁడునిద్దురలేచునంతకుయువతికినిమిషముల్ యుగములయ్యె
తే. నతఁడుగౌఁగిటఁగదియించునంతలోన, నుత్పలదళాయతాక్షికొక్కొక్కక్షణమె
యుగసహస్రంబులైతోఁచుచుండెనప్పుడు,వనితతమకంబుఁదెలుపనెవ్వరివశంబు. 72

చ. పలుకులలోనిప్రార్థనయుభావములోఁగల తెంపు మోములో
వెల వెలచూపులోఁబొడమువిన్న నయూర్పులలోనణంకుని
మ్ములఁబొడగాంచియస్మదన మోహనుఁ డెంతయుసంతసించెఁదా
వలపులమర్మముల్దెలియవచ్చుఁగదా ఘనులైనవారికిన్. 73

వ. అప్పుడు. 74

సీ. అకలంకచంద్రబింబాననయూరు దేశంబుల వెంట సంచరణచేసి
కోమలాంగినితంబభూమండలమునను క్రమముతోడఁబ్రదక్షిణములొనర్చి
మృగనేత్రగంభీరమగునాభిసరసిలో నవగాహనక్రీడ లాచరించి
గంధసింధురయానకఠినకుచోత్తుంగశైలాగ్రమునఁబునశ్చరణసలిపి
తే. పడఁతిమందస్మితసుధానుభవతననిమి, షత్వమును గాంచెఁగానిపాంచశరిచూపు
లపున రావృత్తిమోక్షంబునందవయ్యెఁ, గాముకులపుణ్యములుభోగకారణములు. 75

సీ. తనువులదిగుపాలుకనుదోయిబెళకుముత్యాలరాసులుతలఁబ్రాలు చేసి
తూరుదుండెములాడుతొడవులరుచిదీపకళికలుమంగళార్తులుగఁజేసి
యలఁతఁజిప్పిలు ఘాలములఘర్మజలము మొగ్గలగుంపుతగుబాసికములుచేసి
పొదివి మేనులఁదోఁచుపులకాంకురంబులతుకముజాజాలపాలికలుచేసి
తే. సంప్రకాశించువిరహాగ్ని సాక్షిగాఁగ, బాణకన్యానిరుద్ధులపరిణయంబు
నర్థిగావించెమకరమీనాధిపతుల, యదనుదెలిసిననవింటియాజ్ఞికుండు 76

క. లలనామణికప్పుడుగు, బ్బలపొంగునబిగిసిరవికపక్కనఁబగిలెన్
జిలుకరహదారురాహుతు, తలిరాకుపిరంగివిసరుదాఁకెననంగన్. 77

మ. రమణింగొబ్బునఁ గౌఁగిలించిపయికిన్ రాఁదీయుచో గల్లనం
గమనీయాంగద హేమకాంచరశనాఘంటారవంబుల్మిషే

కముహూర్తంబిదియంచుఁ దెల్పుచుమహాకందర్పమౌహూర్తికా
సమహస్తాయసదండభిద్భవఘుణాంచల్లోహయంత్రాకృతిన్. 78

ఉ. కాంచనగాత్రిముద్దుపగఁ గాంచికవుంగిటఁగుబ్బలంటఁగి
లించిసుధాధరంబుఁ గబళించిహసించికపోలపాళిఁ జుం
బించిచమత్కరించివలపించికళల్గరఁగించిమించిసా
క్కించికమన్సుఖించికిలికించితకేళిరమించె వేడుకన్. 79

సీ. సురుచిరాంబరబంధవరణంబు భేదించి వ్రీడాబలంబులవిఱుగఁదోలి
ఘనకుచశైలదుర్గములగ్గలుపట్టి జఘనవసుంధరాచక్రమాఁగి
యూరూరుసంయుక్తతోరణంబులుఁ గట్టి చతురుఁడై మధ్యదేశంబుఁ బొదివి
యంగాంగములుభుజాహంకృతిలోఁగొని యధానభండారమాక్రమించి
తే. సురతసంగతిజయలక్ష్మిసారిదిగాంచి, తరుణికౌఁగిలినిజరాజధానిగాఁగ
నెలమిమన్మథసామ్రాజ్యమేలుచుండె, సిద్ధసంకల్పుఁడయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు. 80

ఉ. చంచలలోచనన్సురతసౌఖ్యమునన్గరఁగించెనంచున
ర్థించఁగనేటికిన్వలపుఁ బేరురులొడ్డిజగంబువారినొ
గ్గించెడివానిపెద్దకొడుకేయఁటరూపవిలాసవైఖరి
న్మించినయింతికిన్వలవనేఁడొ తావలపింపనేరఁడో. 81

సీ. జలచరనేత్రకన్నులవెరపింపుకేయెత్తినబిరుదాంకమేటఁగలిపి
కార్ముకభ్రూయుగకనుబొమ్మనంపుకేపట్టినవిల్లునిష్ఫలముచేసి
లలితశుకాలాపపలుకుజంకెనలకేమావులశందంపపోవఁదోలి
చెలఁగుపల్లవపాణిచేగద్దికలకెక్కుపాణంబులడవులపాలుచేసి
తే. ప్రియునిసాహాయ్యమునవిజృంభించుచున్న, వెలఁదితోవిగ్రహింపనవేళయనుచు
సమరరంగప్రచారంబుసన్న్యసించి, యంగజుఁడు కార్యమెఱిఁగి సమాశ్రయించె. 82

చ. వలచినపొందులై మనసువచ్చినచక్కఁదనంబులై భ్రమల్
కొలిపెడియౌవనంబులయికూరుములన్గినక్రొత్తలై కళల్
దెలిసిననేర్పులై కొదవలేకరమింపఁగఁగల్గినట్టియా
చెలువుఁడునింతియుందొలుతఁ జేసినపుణ్యఫలంబులెట్టివో. 83

గీ. అంతనానవోఢయానందమునఁదను, సురతమునజయింపఁ బరిభవంబు
నొందియున్నయట్టికందర్పువదనంబు, తెల్లనారనట్లు తెల్లవాఱె. 84

ఉ. చిందఱపందలైయసురసేనలు డిందమునన్భయాకులం
బందిపతంగపుంగవశతాంగరథాంగమహోగ్రధాటినం
దందయడంగినట్టులుదయార్కునిరాకనడంగెఁ జీఁకటుల్
గొందులసందులన్గుహలగుట్టలబుట్టలచాటుమాటులన్. 85

శా. ప్రాతఃకాలమహాబలాఢ్యుఁడు నిశాప్రత్యర్థి వీరుం జరా
భూతుం జేసి సమస్తదిగ్విజయుఁడై పూర్ణీభవత్ప్రాభవ
ఖ్యాతిం గైకొనియున్నవేళ జయతూర్యంబుల్ చెలంగించిన
ట్లా తర్వాతఁ జెలంగెఁ గుక్కుటసముద్యత్కంఠనాదార్భటుల్. 86

వ. మఱియు నాసమయంబునం బ్రణయకలహవ్యాపారంబులం బరాఙ్ముఖులై మానము
ద్రలు వహించి పరస్పర తనుస్పర్శనంబులు గాకయుండ నేకశయ్యం బవళించియుండి
యు మకరధ్వజుండు మండలీకృత కోదండుండై ప్రయోగించు కుసుమకాండంబు
లం బొడము హృదయవ్యథలం బొరలుచుండియు నాభిమానికంబులం దెచ్చుకోలు
ధైర్యంబుల నుండియు సూచితాహర్ముఖంబులైన తామ్రచూడకంఠనినాదంబులు కర్ణ
కఠోరంబులై వినంబడిన నులికిపడి దిగులొందుచుఁ జలంబులు విడిచి మనంబులు గరంగి
మహానానిద్రావసాన పరివర్తితాభిముఖశరీరులై యొండొరులం గౌఁగిలించుకొని తమ
కపుఁగూటములం దనుకపు నారతులకు నవకాశంబు లేని ప్రొద్దు విచారించి యొకరినొ
కరి దూఱిపలుకుచు నిట్టూర్పు నిగుడించి దంపతులవలనను నరవిందబృందంబులతోడ
వికసితంబులగు హృదయారవిందంబులం దమకునామనిరైన యవ్వేళ చుంబనపరి
రంభణ నఖదంతక్షతాదివినోదంబులం బంకజాసనార్థ పంకజాసన రతిబంధసౌఖ్యం
బులం జొక్కు పద్మినీ పాంచాలురవలనను శారికాకీరమయూర కలకంఠ కలరవకపోత
కలహంస ప్రముఖంబులైన విహంగమనివహంబుల కలకలంబుల మనోహరంబులై వెల
యు లవంగ క్రముక చాంపేయ పున్నాగ నారికేళ చందన మందార కదంబ ఖర్జూరాది
మహీరుహంబులం బ్రశస్తంబులగు నుద్యానవనంబులవలనను దేవభూపాల మందిరం
బులయందు భగవత్కీర్తనంబులు సేయు వైణవిక మార్దంగికాది గాయకనికరంబుల
జంత్రగాత్రంబుల నుద్గీర్ణంబులగు భూపాల దేవగాంధారి మలహరి దేశాక్షి వసంత
మంగళకౌశిక ప్రముఖ స్త్రీపురుషరాగస్వరగ్రామంబుల నభిరామంబులై ధ్రువమఠ్యరూప
కాదితాళంబుల హేరాళంబులగు సంగీతనాదంబులవలనను స్నానసంధ్యావందనా
ద్యనుష్ఠానంబుల నిష్ఠాగరిష్ఠులగు బ్రాహ్మణసమూహ సంకీర్ణంబులైన జలాశయస్థానం
బులవలనను గోపాలకులు నిజనామాంకంబులంకించి పిలుచుచుం గ్రేపుల విడుచు
సన్నాహంబుల నంభానినాదంబులు సేయుచు హుంకారంబులతోడ వదనంబు లెత్తి
కర్ణంబులు నిక్కించి తమతమవత్సంబుల కెదురుసూచు ధేనువితానంబులవలనను
దీర్ఘికాతరంగడోలాజాలంబులఁ నీఁదులాడుచు నినాదంబు లొనరించు మరాళ
బలాకచక్రవాక జలకుక్కుటాది పక్షికదంబంబులవలనను వర్ణనీయవైభవసమేతంబై
ప్రభాతంబు వర్తించె నంత. 87

తే. గగనవీథిని వాహ్యాళిఁ గదలుపద్మ, బాంధవప్రభుముందరఁ బట్టుసూర్య
పుటము గొడుగుల పడగల ప్రోవనంగ, నమరెఁ గెంజాయ ప్రథమదిగంతరమున. 88

మ. తమముంబాయఁగఁజేసిరాగగుణముందప్పించిసన్మార్గవ
ర్తిమతంబొప్పఁదపంబు పెంపుననువర్ధిష్ణుత్వముం గాంచిలో
కములెల్లంగనుగొంచుసజ్జననమస్కారార్ఘ్యదానంబులం
బ్రమదంబొందివెలింగెయోగికరణింబ్రద్యోతనుండయ్యెడన్. 89

వ. అప్పుడు. 90

శా. గోరుల్నాటినగుబ్బచన్నులనుజిక్కుల్వడ్డహారావళుల్
జారంజెమ్మటముద్దుఁ జెక్కులను ప్రస్తంబైనధమ్మిల్లముం
దీరై నిద్దురదేరుకన్నులునునాతింజూడనవ్వేళనొ
య్యారంబుల్విభునాత్మఁగైకొనియెమోహభ్రాంతిరెట్టింపగాన్. 91

సీ. అకలంకరాజబింబాననంబులయందునిదురతమంబులుముసురుకొనఁగఁ
దాంబూలరాగసుందరమైనమోవులు మొనపంటినాటులముద్దుగులుక
వీడిచిక్కులువడ్డవేణీభరంబులుజాతినీలంబులచాయలీన
ఘర్మబిందువులచేఁగరఁగినమైపూఁతమృగనాభివాసనల్బుగులుకొనఁగ
తే. నొకరొకరిఁజూచునరసిగ్గుటోరచూపు, దగిలియున్నట్టిప్రేమబంధములముళ్లు
బిగువుగొలుపంగఁబ్రేయసీప్రియులుకేళి, శయ్యపైడిగ్గిసమ్మదస్వాంతులగుచు. 92

క. కాలోచితకృత్యంబులు, లీలంగావించిసరసలేపనసుమనో
మాలాంబరభూషణజా, లాలంకృతగాత్రులగుచునతిమోదమునన్. 93

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వధూవరులు ప్రాణంబులకంటె నతిశయంబగు విశ్వాసంబుగలుగు
చిత్రరేఖాముఖకతిపయపరిచారికాసహాయులై యితరజనంబులకెవ్వరికిం జేరరాని ర
హస్యమందిరంబున నిగూఢప్రవర్తనంబులనిచ్ఛానుగుణంబులైన సరససల్లాపంబులం
జెలంగుచు, శృంగారవనవాటికల మెలంగుచు, సరసాహారదుకూలచందనకుసుమాది
భోగంబులం బ్రమోదించుచుఁ, గంజకైరవకల్హారకమనీయకమలాకరంబుల జలక్రీ
డావిహారంబుల వినోదించుచు, గ్రామ్యవేణుదారితఖల్లరీముఖేంద్రాణిజృంభితాదిక
రణంబులస్త్రీపురుషరూపంబులఁజిత్రించినకేళిచిత్రపటంబు లవలోకించుటవలనఁ గూ
టములకుఁ గ్రొత్తటికంబుసంపాదించుచు ముచ్చటలంగలయుచు, సురతజనితశ్రమం
బులసొలయుచు, నిదిరాత్రి యిదిదినంబని తెలియనియ్యని మోహాతిశయంబుల దేహం
బులు జీవంబులు నొక్కటిగాఁదలంచుచు, దినంబులు క్షణంబులగతిం గ్రమించుచు
నవాఙ్మనోగోచరంబైనయానందపారావారంబునం దేలుచుండిమతియొక్కనాఁడు.

సీ. అలఁతఁబాపెడునవ్వుటమృతంపుఁదేటలచిలుకరింపుల ప్రేమతొలకరింప
వీనులనరసోఁకువీడ్యంపుఁదావులపలుకరింపులమేనుపులకరింప
సురతంపుటిరువులసొంపునింపుపిఱుందుచెంగలింపులమేనుదొంగలింప
విడిచియువిడఁజాలకెడతాఁకుసిగ్గుమోమోరసింపులయింపుదారసింపఁ

తే. గలికి తేలింపుఁ జూపులఁ గరఁగి కరఁగి, సొలపు నెయ్యంపుఁ జిన్నెలఁ జొక్కి చొక్కి
యువ్విధంబున నాయకుఁ డిందువదన, యుపరిసురతసుఖాంబుధి నోలలాడె 95

సీ. కెమ్మోవి రుచులాననిమ్మని విభు వేఁడుకొనినఁ గొమ్మని యాసకొలిపి యాన
వచ్చిన నియ్యక వదన మిట్టటుఁ ద్రిప్పి యలయింపఁ గాఁ గోపమగ్గలించి
కరములఁ జెక్కిలిగవ యొత్తిపట్టి పంటను మోవిఁ గొని చుఱుక్కనఁగ నొక్కి
యిటువలెఁ జేయకు మెన్నటికిఁ గనని దట్టించి చెక్కిలి గొట్టునపుడు
తే. కంకణంబుల రావంబు గల్లుమనియెఁ, జేతి యురవడి తాఁకునఁ జెళ్లుమనియె
వల్లభుని మేనఁ బులకలు జల్లుమనియెఁ, గుసుమశరుమూఁక నవ్వులు గొల్లుమనియె. 96

మ. సిచయాభావనటన్నితంబతట యోషిద్రత్నకించిచ్చల
త్కుచపాటీరరసార్త్రఘర్మజలబిందుస్వచ్ఛముక్తామణి
ప్రచయాంచత్స్వతనాభిరాము సుమహాబాహాంతరుండై సుఖిం
పుచు మెచ్చెన్ రతిరాజనందనుఁ డుతత్పుంభావసంభోగముల్. 97

సీ. విల్లెక్కుడించక వేసిన మదనుండు పలుమాఱు కుంటెనపనులు నడప
సెగలచే స్రుక్కఁ జేసిన మందపవనుండు చెలిమితో నెమ్మేని చెమటలార్ప
నుదుటు వెన్నెల కాఁక నుడుకఁ జేసిన చంద్రుఁడు మరి శైత్యోపచారములు సేయఁ
జెవులు గాసిలఁ రొదల్చేసిన చిలుకలు ముద్దుమాటలు పల్కి ప్రొద్దుఁ గడప
తే. శుకకలాలాపప్రాణనాయకునిఁ గూడి, నిండు వేడుక విహరించుచుండె నపుడు
మేలు గలిగి సుఖించెడి వేళ యందు, భువిని బగవారలైన బంధువులు గారె. 98

క. ఎక్కువలగు మక్కువలను, జక్కవలను బోలి యిట్లు సరసత నెలవా
ళ్లిక్కువఁ గలిసి యుండఁగ, నక్కువలయనేత్ర గర్భమయ్యెడఁ దాల్చెన్. 99

తే. చక్రభావనచేఁ గాంచి శక్తిదనుఁ, బ్రాపుగలుగుట నోలేమిఁ బాపుకొనియె
వెలఁది నడుమంత మాత్రనే విఖ్యాతిఁ గె, నహహ నడుమంతరపుఁ గల్మి కది నిజంబు. 100

మ. అసమాస్త్రుండను గారడీఁ డతివగర్భాయాసనిశ్వాసమం
త్రసముచ్చారణ సేయ నాభివివరాంతస్స్వమయం బుండి సా
హసభావంబున నిర్గమించి సఫణంబై యాడు నీలాహి రీ
తి సరోజాననరోమరాజి చెలు వొందెం జూడు విస్తీర్ణమై. 101

ఉ. మెల్లని కాఁగిలింపులును మెత్తని మాటలు లేఁత ముద్దులుం
జల్లని చూపులుం గులుకుఁ జల్లెడు నవ్వులు నేర్పుగల్మి యుఁ
జెల్లని హామికట్టరువు సేయని కూటములయ్యె భావముల్
వల్లభునందు వేఁకటి యులంత నెలంతకు నాఁటి నాఁటికిన్. 102

సీ. ఊరువులై కొనలనల్పపుఁ జన్నులు కరగ్రహణతకొక వింత కాంక్షఁ జేయఁ
తెలిదమ్మిచాయలు దేరు చెక్కులు ముద్దుఁ గొనుటకు నొక వింత కోర్కె వొడమ

నలపుసొల్పులఁబల్కుపలుకులుఁబీనులవినుటకుఁగాకవింతవేడ్కయొదవఁ
గమ్మనివాసనల్ గ్రమ్ము వాతెరతేనెలానుటకుఁగాకవింతయాసఁగొలుప
తే. మెత్తనైమెఱుఁగెక్కినమేనుకాఁగి, వింతకౌఁగలింతముచ్చటసంతరింప
గర్భిణీరతజనితసౌఖ్యమునఁజొక్కు, చుండెనవ్వేళయవ్వంశమండనుండు. 103
వ. అంత. 104
ఉ. మందిరపాలికాజనులు మానినిఁగన్గొనిగర్భభారమే
చందమునన్ఘటించెననిసంశయమున్భయమున్విచారమున్
డెందమునన్జనింపఁగవడింబఱదెంచిరహస్యరీతిసం
క్రందనవైరితోడవివరంబుననిట్లనిపల్కిరత్తఱిన్. 105
చ. చెలఁగిభవత్తనూభవవసించుగృహాంతముపోతుటీఁగెయున్
బొలయకయుండఁగాఁచుకొనిపూనికనుండఁగనేమిమాయయో
తెలియఁగఁజాలమమ్మదవతీమణిగర్భభరంబుఁదాల్చెని
న్నెళవుగృహంబులోపలనునిక్కముగావివరింపఁగాఁదగున్. 106
వ. అని విన్నవించిన. 107
ఉ. ఖేదముక్రోధమున్మదినిఁగీల్కొనబాహుబలాఢ్యులైనక్ర
వ్యాదులఁగొందఱన్గనియుషాంగనకేళిశిరోగృహాంతరం
బాదిగనంతటంగలయనారసియిక్కఱగామిదుర్మదో
న్మాదతఁజేసినట్టిఖలునాకడకుంగొనిరండుతీవ్రతన్. 108
క. అనిపలికినరోషానిల, జనితస్ఫుటవిస్ఫులింగచయభాతినిలో
చనరక్తదీప్తులడరఁగ, దనుజులువడినేగుదెంచితత్సౌధమునన్. 109
మ. అమలేందూపలవేదికాస్థలమునందాసీనుఁడైయయ్యుషా
రమణీరత్నముతోడనతినిపుణారంభంబునంద్యూతసం
భ్రమకేళీరతినున్నపంచశరసామ్రాజ్యాధిపత్యప్రసి
ద్ధమనోజ్ఞప్రతిభాసమృద్ధునిరుద్ధుంగాంచిక్రోధాత్ములై. 110
మ. భయదాహంకృతిఁజక్రముద్గరగదాప్రాసాదిహేతిచ్ఛటో
దయదుజ్జ్వాలదగద్ధగల్కిగుడనాదైత్యుల్విజృంభింపని
ర్భయుఁడైయాగ్రహవృత్తినుగ్రపరిఘప్రాంచద్భుజాదండుఁడై
లయకాలాంతకుభంగివారలపయిన్లంఘించివిఘట్టించుచున్. 111
చ. తలలుపగిల్చికంఠములుదగ్రతఁద్రుంచిభుజప్రదేశముల్
నలినలిగాఁగమోదినిటలంబులువ్రక్కలుసేసిదంతముల్
డులిచియురస్థలుల్చదిపిడొక్కలుచించిభయంకరాకృతిన్
సలిపెరణంబురక్కసులుచచ్చియునొచ్చియువిచ్చిపాఱఁగన్. 112

క. హతశేషులుభయవిహ్వలు, మతులై యేతెంచికదనమార్గముఁ దెలుపన్
వితతంబుగ నాజ్యాహుతి, నతిశయజాజ్వల్యమానమగువహ్నిక్రియన్. 113

వ. బాణుండత్యుగ్రరౌద్రముద్రాసమున్నిద్రనేత్రకోణుండును, సాహసాటోపధురీణుండునునై కదిసె నయ్యనిరుద్ధుండును, సమరసన్నద్ధుండును, భుజాస్తంభసమ్మృద్ధుండును నై యతనితోఁ దలపడియె నట్లయ్యిరువురును గంఠీరవంబులచందంబు, బెబ్బులులతెఱంగున, మత్తమాతంగంబులకైవడి, శరభంబులవిధంబున, గండభేరుండంబుల చాడ్పున, రోషావేశంబులు రెట్టింప, జయకాంక్షలు మిప్పిరిగొన, తర్జనభర్జనంబుల గర్జిల్లుచు, నన్యోన్యముష్టిఘాతంబులను, బరస్పరపాదపార్ష్ణిప్రహారంబులను, నితరేతరమర్మభేదంబులను, బాహాబాహియుఁ గేశాకేశియుం గాఁ బెనంగ, నయ్యిరువురకున్ రణంబు దారుణంబై చెల్లుచుండె నప్పుడా ఋశ్యకేతు నుద్దేశించి యశరీరవాణి యిట్లనియె. 114

క. యదువంశతిలకవీనికి, నిదిజయకాలంబు పెనఁగ నేటికిహరిచే
నొదవునపజయమువీనికిఁ, గదియుశుభమునీకునచిరకాలమునందున్. 115

గీ. అనియె నమ్మాటవీనులయందుఁ దగిలి, రిపుమహీరుహవిదళనోద్వృత్తిఁ గెరలు
యదుకులాగ్రణియాగ్రహోదగ్రకరిని, నిష్ఠురాంకుశభూతమై నిలువరించె. 116

వ. అప్పుడు. 117

ఉ. బాహుబలోద్ధతిం బ్రళయభైరవుభంగిఁ బరాక్రమించి యా
వ్యాహతలీలవాని బెగడందఁగఁ జేసియుఁ గార్యమెంచి దే
వాహితుచేతఁ బట్టువడె నాహనుమంతుఁడు శక్రజిత్తుచే
నాహవభూమిఁ బట్టువడినట్లు ప్రశాంతనిజోగ్రకోపుఁడై. 118

క. వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధునిరుద్ధుఁ జేసె నరివర్గంబున్
వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధునిరుద్ధుఁ జేయు నరివర్గంబున్. 119

వ. ఇవ్విధంబున. 120

గీ. పట్టుకొనియాఁపు సేయించె బాణుఁ డతని, నప్పుడు తద్భంగజనితఖేదాంధకార
భిన్నహృదయారవిందమై కేవలంబు, నయ్యుషాంగనసంతాపమందుచుండె. 121

సీ. వేసవిఁ గాంతిదప్పినచంద్రబింబంబువిధమున నెమ్మోము వెల్లఁబోయెఁ
బగలింటిసెగలచే సొగటొందుపూఁదీఁగెవడువున నెమ్మేను వాడుచెందె
మునిమాపుజిగిఁదొలంగినతమ్మిరేకులరీతిఁ గన్నులదైన్యరేఖఁ దోఁచెఁ
దగుఱేయిహిమమంటుతాంబూలదళములచెలువున చెక్కిళ్లు చెమటదోఁగెఁ

తే. జిన్నఁబోవుచుఁ జెక్కిటఁ జేయిఁ జేర్చి, యాటపాటలపై వేడ్కలన్ని మఱచి
విరహసంతాపఖేదన వేఁగుచుండె, నేమిచెప్పుదు నయ్యుషాకోమలాంగి. 122

గీ. వీడుముఖకాంతిపసివాళ్లువాడుమేను, నెండుకెమ్మోవిబాష్పముల్నిండుకన్ను
లామనోవ్యథఁగనుఁగొన్నరామరామ, జగతిఁబగవారికైననుజాలిగాదె. 123

వ. ఇట్లమ్మనోహరాంగి విరహానలసంతప్తమానహృదయయై యుండె నంతనిక్కడ. 124

మ. అనిరుద్ధుండుపురంబులోపలనులేఁడాశ్చర్యమేమోకదా
యనుకొంచున్వసుదేవముఖ్యులువిచారాక్రాంతచేతస్కులై
యనుమానించుచుభృత్యకోటులనుశోధ్యస్థానముల్బాఱఁబం
చినవారెందును గానమంచుమరలంజేరంగనిర్వృత్తులై. 125

ఉ. తల్లియుఁదండ్రియున్బహువిధంబులఖేదమునొందుచుండఁగాఁ
బల్లవకోమలాంగియగుభార్యవియోగముచేఁగృశింపఁగా
నెల్లప్రజల్తదీయవ్యథలెంచివిచారమునొందుగోపికా
వల్లభుఁడంతయున్హృదయవారిజమందునెఱింగియుండియున్. 126

క. కానున్నకార్యమయ్యెడు, నేనిప్పుడువీరితోడనిజముగఁదెలుపం
గానేలయనుచుమాయా, మానుషవేషుండుకార్యమతిచేనుండెన్. 127

వ. అని శుకుండు పలికిన విని నటమీఁదటికథావృత్తాంతంబెఱింగింపు మనుటయు. 128

ఉ. అండభవప్రకాండగమనాదరపండితపుండరీకమా
ర్తండదిశేభతుండభుజదండధృతాంబుజజాండభాండరు
ఙ్మండలమూర్తికుండలిపమండనచండతరైకకాండమా
ర్కాండరమేశరత్నమయకుండలమండితగండమండలా. 120

క. శ్రితరాజహంసయోగా, యతిదివ్యవిలోక నాకయాగమహితగా
శ్రితరాజహంసయోగా, యతదివ్యవిలోక నాకయాగమహితగా. 13)

స్రగ్ధర. ప్రతాపవద్రిపుద్రుమప్రభంజనప్రభంజనా
క్రతుక్రియాచరిష్ణుమానిరంజనానిరంజనా
యతిస్థిరత్రిలోకభోగదాకరాగదాకరా
ప్రతిష్ఠితాంబుధిభ్రమద్ధరాధరాధరాధరా. 131

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరు
ద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

మత్పాదాంబుజజని
తామరకల్లోలినీపయఃపూతనభో
భూమండలపాతాళవ
హామహిమోదారమంగళాద్రివిహారా. 1

గీ. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైనఁ, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజునాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనశుకుఁడుపలికె. 2

వ. ఇవ్విధంబున మాసచతుష్టయంబుగడచె నంత నొక్కనాఁడు. 3

సీ. యాదవవృష్ణిభోజాంధకాన్వయవీరకోటులిర్వంకలఁగొలువుసేయ
శంబరాహితసాంబచారుదేష్ణాదికుమారవర్గంబు నెమ్మదివసింపఁ
గవివందిమాగధగాయకవ్రాతముల్వితతవాక్ప్రౌఢసన్నుతులు నెఱప
హితబంధుజనపురోహితమంత్రినికరంబు కాలోచితప్రసంగములు నడప
తే. స్వామిసాహోపరాకు హెచ్చరిక యనుచు, వేత్రహస్తులు పలుమారు విన్నవింప
మహితరత్నవిభాసభామంటపమున, నేమిఁ గొలువుండెనపుడు లక్ష్మీశ్వరుండు. 4

సీ. చిఱునవ్వుటమృతంబు చిలుకుచెక్కిళ్లపై నక్రకుండలకాంతి యాక్రమింప
ధవళారవిందసుందరమైనకన్నులనుల్లాసరసము రంజిల్లుచుండఁ
గౌస్తుభమాణిక్యకలితవక్షంబున వైజయంతీవైభవంబు మెఱయ
జిగిబిగిసొగసుచేఁ జెలువొందు నెమ్మేనఁ జర్చితచందనచ్ఛాయదనరఁ
తే. చిత్రసింహాసనమున నాసీనుఁడైయు, పాంతపీఠికనుంచినయడుగుఁదమ్మి
నతనృపాలశిఖామణిద్యుతుల మెఱఁగ, భువనమోహనశృంగారపూర్ణుఁడగుచు. 5

వ. ఉన్నసమయంబున. 6

సీ. హంసపీఠికయందునను వొందు వల్లకీతంత్రులు వల్లికాతతులుగాఁగ
సుందరముఖపద్మమందస్మితచ్ఛవి సొంపారుపువ్వులగుంపుగాఁగ

రాజిల్లుతులసీపయోజాక్షమాలికల్ఫలశలాటులతోడి గెలువుగాఁ
హరినామసంకీర్తనాలాపనినదంబు శుకశారికాపికసూక్తి గాఁగ
భసితలిప్తాంగరుచిసితప్రభలు నిగుడ, గహ్వరీభాగవిహరణగతివిలాస
జంగమాకారకల్పభూజంబు భాతి, నాకముననుండి విచ్చేసె నారదుండు. 7

చ. నయనయుగంబునందుఁ గరుణారసవృష్టి చెలంగ భూషణో
దయరుచిచంచలాలతవిధంబునఁ బెంపు రహింప సాధుసం
చయముఖచాతకంబులకు సౌఖ్య మొసంగ సభానభస్థలిన్
నయగుణశోభియై వెలయు నందతనూభవనీలమేఘముల్. 8

గీ. కాంచి యానందహృదయుఁడై కదియవచ్చు, సంయమీంద్రునిఁ గని లేచి సపరివారుఁ
డగుచుఁ బ్రణమిల్లి కనకసింహాసనస్థుఁ, జేసి యర్ఘ్యాదివిధులఁ బూజించునపుడు. 9

క. శ్రీరస్తు కుశలమస్తు మ, నోరథసంసిద్ధిరస్తు నుత్య శ్రీమ
న్నారాయణభవ తేయని, సారెకు దీవించి పలికె జలజాక్షునితోన్. 10

క. తలిదండ్రులన్నదమ్ములుఁ, గులసతులును బుత్రపౌత్రకోటియు నాప్తుల్
చెలులుం జుట్టములును భృ, త్యులుఁ బౌరులు సుఖులరగుచున్నారుగదా. 11

వ. అనిన నమ్ముకుందుండు మందస్మితముఖారవిందుండగుచు శతానందనందనున కిట్లనియె.

గీ. కమలజాత్మజ మీయనుగ్రహమువలన, వర్తమానమునందు సర్వము శుభంబు
భావికాలంబునకును శుభంబు నిజము, తావకాగమనంబు నిదానమగుట. 13

చ. పరమమునీంద్ర మీచరణపద్మపవిత్రపరాగలేశ మె
వ్వరిగృహసీమ నుంబొరయు వారి పురాకృత పుణ్య మెట్టిదో
దురితములన్నియుం దొలఁగుఁ దోడనె భాగ్యము లెల్లఁ జేకుఱున్
నిరుపమ మోక్షలక్ష్మియును నిక్కము గాలభియించు వారికిన్. 14

వ. అని మఱియుఁ దదీయమహిమానురూపంబులగు మధురాలాపంబులు పలుకుచుండి
తదనంతరంబ, ప్రసంగవశంబున నిట్లనియె.

శా. అయ్యా మాయనిరుద్ధుఁ డెందఱిగెనో యాకస్మికంబాటచే
నయ్యోచోటులఁ జూడఁబంచితిమి గోరంతైన నవ్వార్తలే.
దయ్యో నావిఁదలంచి మామక జనంబత్యంత చింతామయం
బయ్యెట్లున్నది సేయఁగావలయు కార్యం బానతీయన్దగున్. 16

మ. అనిసంగృష్ణుని మోముఁ జూచి దరహాసాంచన్ముఖాంభోజుఁడై
మునినాథాగ్రణి పల్కె సర్వమున కున్మూలంబవై సాక్షివై
పెనుపన్నన్పఁగఁగర్తవై పరుఁడవై పెంపొందియు న్నీవెఱుం
గనిచందంబున నన్నుఁ గార్యమడుగంగా నెంతధన్యుండనో. 17

వ. నే నెఱింగినయర్థంబు విన్నవించెద నవధరింపుము. 18

సీ. శోణపురీశుండు బాణాసురుం డనాహతశౌర్యశాలి సహస్రబాహుఁ
డతనికూఁతురు రూపయౌవనభాగ్యలక్షణ కళావతియుషాకన్యయొసఁగు
నాయింతికలలోన ననిరుద్ధుఁ బొడ గాంచి మోహించి సంతాపమునఁ గృశింపఁ
జెలికత్తెయైతగు చిత్రరేఖాంగనయాత్మీయయోగవిద్యానిరూఢి
తే. నింగి నే తెంచి శయ్యపై నిదురవోవు, వానిఁగొనిపోయి యాచంద్రవదనఁ గూర్చె
నతఁడుఁ దత్కాలికించితరతిసుఖాబ్ధి, మగ్నుఁడైయుండె నితరంబు మఱచియందు. 19

ఉ. అంతటఁ గర్భమయ్యె జలజాక్షికి నవ్విధ మెల్ల బాణుఁడా
చెంత మెలంగునంగనలచే విని దైత్యులఁ బంపు వెట్టినం
బంతముతోడ వారదనుఁ బట్టఁగ వచ్చిన సింహశాబకం
బెంతయుఁ దీవ్రతన్మదగజేంద్రములన్వదలించు కైవడిన్. 20

వ. హతశేషులు పోయి విన్నవించిన నతండు. 21

ఉ. చంపిన నాగ్రహంబున నిశాచరుఁ డార్చి యెదిర్చి పేర్చినం
దెంపును బెంపునుం గలిగి ధీకొని యుద్ధముఁ జేసి చేసిని
ర్జింపఁగలేక దైవగతిచే ననిరుద్ధుఁడు వాని చేత బం
ధింపఁబడెన్ దశాస్యజఫణిప్రద రావృత రాఘవాకృతిన్. 22

వ. జంబూద్వీపంబునం గల్గు విశేషంబులం జూచుటకై విశ్వంభరాభాగంబున సంచరించి శోణనగరప్రాంతమార్గంబున స్వర్గంబునకుం బోవుచుండి యీయోగక్షేమంబు వినుటం జేసి తెలియంబలుక న్వలసె నిట మీఁదటి కార్యంబు చతుర్థోపాయసాధ్యంబగుట మీచిత్తంబునం దోఁచియున్నదే కదా యథోచిత ప్రయత్నంబు సేయునది. మీకు నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధియయ్యెడుఁ బోయివచ్చెదనని గోవిందునిచేత నామంత్రితుండై నారదుండు యథేచ్ఛావిహారంబున నరిగె నప్పుడు ప్రద్యుమ్నతనూభవ క్షేమవార్తాకర్ణనంబునం బొడము మోదంబును దదీయపరాజయవృత్తాంత శ్రవణసంజనితం బగు ఖేదంబును దత్పరిపంథి సంహరణోద్రేకం బగు రోషంబును ముప్పిరిగొని హృదయంబులం గలయనల్లి ముఖంబుల నాక్రమింప యాదవసమూహంబులు ముకుంద పదనారవిందంబవలోకించుచుండినవార లగుచుండి రప్పుడు పుండరీకాక్షుండు మంత్రిపుంగవుల నవలోకించి దండయాత్రకుఁ జతురంగబలంబు నాయితంబుగమ్మని నియోగింపుఁడనిన వారునుద్దండ దండనాయకులఁ బడవాళ్లనుం బిలిపించి తత్ప్రకారంబుఁ దెలిపిన వారునుం దదీయ ప్రయత్న పరాయణులై యుండిరి. 23

క. భేరీధణంధణంధణ, భూరిధ్వానమున భూనభోభాగంబుల్
ఘోరమని మ్రోసె నాశా, వారణములు బెదరె నదరె వసుధాధరముల్. 24

ఉ. పాపయుతత్రిషష్ఠముశుభస్థితకేంద్రము కార్యపూర్ణదృ
గ్వ్యాపకమున్ గదా యని శరాసనలగ్నము చంద్రహోరను

ద్దీపితపుష్కరాంశగణుతించివిశేషముహూర్తమంచుమే
ధాపరిపూర్ణులైనసుధావిబుధుల్వినుతింపనయ్యెడన్. 25

సీ. అంతరాంతరనిబద్ధానూనఘంటికాఘంటఘాణంఘణంఘణారవంబు
శుభగుణోజ్జ్వలసైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకతురంగభాసురంబు
ఘనపతాకాగ్రజాగ్రజ్జిహ్మగవిపక్షిపక్షరుగ్భాషితాంబరతలంబు
చక్రవిభ్రమణసంజనితనిర్ఘోషభగ్నదిశామతంగజకర్ణకుహర
తే. మహితలోచనదుర్నిరీక్షాత్మకాంతు, మాలికోగ్రసహస్రారమండితంబు
నైనరథమెక్కి పుండరీకాక్షుఁడపుడు, కదలెశతకోటిసూర్యప్రకాశుఁడగుచు. 26

శా. ఖేలత్తాళతరుధ్వజస్ఫురితమై క్రేంకారవత్కింకిణీ
మాలాజాలనిభాత్యుదాత్తగళశుంభద్ఘోటకోదగ్రమై
శ్రీలంబొల్చుశతాంగమెక్కి యరిగెన్సీరాయుధుండుల్లస
త్కైలాసాచలసన్నిభప్రభలెసంగన్సంగరోద్యోగియై. 27

చ నిరుపమపద్మరాగమణినిర్మితభూషణసంప్రయుక్తసుం
దరతరనీలవిగ్రహఘనద్యుతిపుంజముసేంద్రచాపవి
స్ఫురితపయోధరంబుగతిఁజూడ్కులకింపొనరింపమన్మథుం
డరిగెసమీనకేతనసమగ్రశతాంగపరాధిరూఢుఁడై. 58

క. కృతవర్ముఁడుదేహాలం, కృతవర్ముఁడుశిఖరకరపరిస్ఫుటసంధీ
కృతధర్ముఁడుభీకరరధి, కృతధర్ముఁడునగుచునరిగెఁగృష్ణునివెంటన్. 29

ఉ. సాత్యకిచారుదేష్ణగదసాంబముఖుల్యదువీరులేగిరౌ
ద్ధత్యమునంతురంగమమతంగజతుంగశతాంగసంస్థులై
హేత్యురుదీధితిచ్ఛటలు హేళివిలాసము నాక్రమింపలా
లిత్యసితాతపత్రతరళీకృతచామరరాజమానులై. 30

సీ చటులశుండాదండసంభూతపూత్కారపవనాహతిని మేఘపఙ్క్తిచెదర
రమణీయదంతనిర్మలచాకచక్యకాంతులు పట్టపగలు వెన్నెలలు గాయ
నై పాదఘీంకారఘోషార్భటిని ఖేచరాంగనల్భీతులఁగవుంగిలింపఁ
జరదగ్రవిగ్రహస్ఫురణప్రజకుఁబునర్జనితపక్షాహార్యశంక వొడమ
తే. ఘంటికాకింకిణీమాలికాసమూహ, ఘణఘణంఘణకిణికిణికిణినినాద
తాళవైలంబయానావధానములను, గంధబంధురసింధురఘటలునరిగె. 41

సీ. తేళ్ళభంగిని జౌకళించిచౌపుటములొక్కమ్మడిపదినైదు నుఱికియుఱికి
పాతరకత్తెలపలెనిల్చి యడుగులోనడుగుగా నాట్యంబులాడియాడి
కుమ్మరసారెలకొలఁదిగిఱ్ఱునరెండుదిక్కులనలయముల్దిరిగితిరిగి
ఘనిలంబురీతి జివ్వునఁదూఁగిధరణిపైఁ బదములు నిలుపక పఱచిపఱచి

తే. కఠినరింఖాముహుర్ముహుర్లుఠితభూప, రాగధూసరితామలరమ్యచికుర
సంచరవిధూతఖచరచేలాంచలంబు, లగుచుఁగిహికిహికార్భటినరిగెహరులు. 32

భుజంగప్రయాతము.

భ్రమచ్చక్రనిర్ఘాతబాహుళ్యధాటిన్, క్షమామండలంబెల్ల సంక్షోభమందన్
సముత్తుంగరంగధ్వజచ్ఛన్నశుంభ, త్తమోభిత్పథంబుల్ రథంబుల్గమించెన్. 33

శా. చిల్లాడంబులమీఁదటన్బిగువుకాసెల్జుట్టిపాంకంబువా
టిల్లన్వంకలుచెక్కి శూలములునీఁటెల్కత్తులుంగేళముల్
బల్లెంబుల్మొదలైనసాధనతతుల్బాహాబలోద్వృత్తిసం
ధిల్లందాల్చిపదాతికోటినడిచెన్ దిక్చక్రమల్లాడఁగన్. 34

చ. గొడుగులు ఫేనముల్తురగకుంజరముల్తిమినక్రసంచయం
బుడుగనివాద్యఘోషముమహోర్మిరవంబుపరిభ్రమింపఁగాఁ
బడుపటుహస్తభాస్వదరిపఙ్క్తులుసుళ్లనుగాఁగ నెక్కుడున్
వడిశరచాపముల్గలిగివాహినివాహినిలీలనేగఁగన్. 35

గీ. క్షేమకారిదీర్చెచెలరేఁగియనుకూల, మారుతంబువీచెమాంసఖండ
ములనుబూర్ణకుంభములుపుష్పఫలములు, నెదురువడియెదురగహేషలెసఁగె. 36

వ. మఱియుఁ గళ్యాణకరంబులైనశకునంబు లెడనెడం బొడగనుచు ననుచు ముదంబున భూసురసమూహంబు లుచ్చైస్స్వనంబున నాశీర్వదించి దిగ్విజయోస్తుతథాస్తు వచన బాహుళ్య నినాదంబులును, బహిండిపల్లెరంబులఁ గర్పూరదీపికా సముదయంబు నించి నీరాజనంబు లొసఁగుచు బ్రాహ్మణ పుణ్య వనితాజనంబులు జయమంగళంబని పాడు మంగళకౌశిక రాగస్వరంబులును, సౌధశిఖరంబులందుండిచూచుచుఁ గుసుమలాజాక్షతవితానంబు పైఁ జల్లు పురంధ్రీనికర కరకంకణకాంచనకాచ ఝణఝణత్కార నాదంబు లిరుపార్శ్వంబులనిలిచిహృద్యగద్యపద్యంబుల బాహాటంబునం బొగడువంది మాగధసందోహంబులజయవిజయాభవశబ్దంబులును, విపంచీస్వరమండలరావణహస్తాదిజంత్రవాద్యంబులు మీటుచు సంగీతంబులుసేయు నాయకోత్తముల షడ్జ మధ్యమ గ్రామరవంబులును, భేరీమృదంగ పణవానక డిండిమ ప్రముఖవాద్య ధణధణత్కార రావంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రభృతితూర్య నిస్వనంబులును సమదవారణఘీంకారఘోషంబులును, దురంగహేషానినదంబులును, శతాంగచక్రనిర్ఘోషంబులును, బథికనికరశరాసనపుజసింజినీ టంకారవిరావంబులును నేకీభవించి బ్రహ్మాండభాండ మధ్యంబునం బూర్ణీభవించి మహాకోలాహలంబై రాకానిశాకర బింబోదయ సందర్శనసముత్సాహసముజ్జృంభమాణ మహాంభోనిధిననుకరింప ద్వాదశాక్షౌహిణీబలసమేతుండై కతిపయప్రయాణంబుల శోణపురభేదనోపాంత ప్రదేశంబుఁ జేరి యనర్ఘకిరణవ్యాప్తచ్ఛాయాసాంద్ర సకలమహీరుహశోభితంబును, మధురజల సంపూర్ణప్ర

వాహ తటాకవాపీ సమూహాభూయిష్ఠంబును నైన మనోహరస్థలంబునఁ బటకుటీరం
బు లెత్తించి యచ్చట వేలాలంఘనంబుచేసి రాసమయంబున. 37

క. బాణాసురగర్వము సం, క్షీణంబగునింక ననుచుఁ జెప్పిన క్రియఁగీ
ర్వాణులు సంతసమందఁగ, క్షోణిఁ గదత్కోటనంబుగా లెంబెలుచక్రా. 38

వ. అప్పు డమ్మురాంతకుండు తత్పురంబు దాడివెట్టం బంచిన. 39

సీ. ప్రాకారములు ద్రవ్వి పడఁద్రోయువారును గోపురంబులు నేలఁ గూల్చువారు
సౌధయూథము నేలచదును చేసెడివారు వనభూజములు పీకివైచువారు
కమలాకరములు భగ్నము సేయువారును ధనవస్తువులఁ గొల్లఁగొనెడివారు
యజ్ఞశాలలు వహ్నికర్పించువారును దెగి పౌరజనుల బాధించువారు

తే. నగుచు యాదవవృష్ణిభోజాంధకాది, యోధవీరుల సైన్యంబు లుక్కుమిగిలి
తత్పురం బాక్రమించి యుద్దండవృత్తి, దాడివెట్టుట కబ్బాణదైత్యవిభుఁడు. 40

మ. నటదుద్యద్భ్రుకుటీభయంకరముఖాంతశ్శోణదృక్కోణవి
స్ఫుటదీప్తిచ్ఛటవిస్ఫులింగపటలోద్భూతంబు గావింపను
త్కటధాటీపటుతౌకహాఃకహకహధ్వానాట్టహాసార్భటిం
జటులాహంకృతివిస్తరిల్ల సమరోత్సంక్రీడనోత్సాహియై. 41

మ. రణభేరీప్రకటాంకభాంకరణసంరావంబు త్రైలోక్యభీ
షణమై మ్రోయ భుజాసహస్రసముదంచచ్ఛాత హేతిచ్ఛటా
ఘృణిశోభిల్లనవర్ఘ్యరత్నఖచితప్రేంకచ్ఛతాంగాధిరో
హణుఁడై సంగరకేళికి న్వెడలె నుద్యద్వాహినీయుక్తుఁడై.

విధంబున

గీ. వాని మొగసాలఁ గాఁపున్నవాఁడు గాన, యుద్ధసాహాయ్యమునకు నుద్యు భూషణమణిగణం
భక్తసులభుండు శాంకరీప్రాణనాథుఁ, డనుఁగుఁ జెలికాని తోఁ గొం ల లును, శకలంబు లైన

వ. అప్పుడు. న ప్రక్కలును, భిన్నంబు

సీ. ఘనవాలవిక్షేపజనితవాతాహతిదిగ్వలయంబు దిర్దిరను దిరుగ విఱిగిన చరణంబులును, జిరి
వడి ఘూర్ణిల్లన అంకెవైచిన మేరుమందరశైలములు ప్రతిధ్వ ర్ణంబులైన వర్త్మంబులును, గలిగి
గుప్పించి యుఱికినఁ గుంభినీభారంబు సైఁపక దిక్కావ యట్టలాడం జొచ్చె. గజవాజి కళేబ
గ్రొవ్వాడి కొమ్ములకొనలచిమ్ములబలాహకసమూహ

తే. గంఠవిలుఠన్మహోజ్జ్వలఘంటికాప్ర, భూతఘోస ధగద్ధగితద్యుతులు శంపాలతలును,
విజితరజతాచలస్ఫూర్తివృషభమూర్తి, నీలకంఠను, గదాముసలముద్గరఘాతంబులు శని

సీ. ఘనజటాజూటసంకలితగంగాతరంగచ్ఛటల రుత్మత ఘృణిరేఖ లింద్రధనువులును,
జలితావతంసకోమలశశిస్రవసుధామాఠంబు ర వర్షోఘలంబులును, గాకగృధ్ర ప్రభృతివి
వంగసంఛాదితవ్యాఘ్రేంద్రచర్మసంచలనము రంబు జలాసారంబును నై, రౌధ్రయాథ
గలపరిభ్రమితభీకరశాతశూలనిర్మలదీప్తితళ శంబుగా నిండి కల్పితాంధకారసైల్యం

తే. శంకరుఁడునందిపైనెక్కి హుంకరించి, యతిశయార్భటిఁ గెవ్వన నార్చి పేర్చి
వాకలింపులుదుమికించి చక్రగతుల, దరిమి పేరంబుదోలుచు నరిగె ననికి. 46

క. చంచచ్ఛిఖామలపింఛో, దంచితకేకేంద్రవాహనారూఢుండై
వేంచేసె భవుని వెంబడిఁ గ్రౌంచవిభేదనుఁడు ప్రమథగణపరివృతుఁడై. 47

లయగ్రాహి.

తుండములు పూత్కరణచండపవనంబు ఘనమండలముఁ దాఁకి బహుఖండములు సేయన్
మెండుకొని ఘీంకృతులు దండిసనసీరుహభవాండఘటమధ్యమున నిండి కడు మ్రోయన్
గండముల పైమదమఖండఫణితింగురియుచుండఁ బటుదంతరుచిమండితముగా వే
దండములతండములు భండనజయోద్ధతిని గొండలగతి న్నడిచెఁ బాండవకులేంద్రా. 48

స్రగ్ధర. రింఖాసంఘాతజాతాయతవితతధరారేణుపంకీకృతాబ్ధుల్
ప్రేంఖన్మాణిక్యమాలాధృతకళలితదాభీలఘంటారవంబుల్
పుంఖీభూతాస్త్రిమార్వీస్ఫుటనికటధనుస్సూర్జితారోహకంబుల్
కంఖాణంబుల్విచిత్రక్రతుగమనచమత్కారలీలం గమించెన్. 49

తోటకవృత్తము.

పటుబాహవభవ్యతనూభృ, చ్చాటుసురాలయశైలవిభాతిన్
హాటకరత్నమయస్ఫుటదీప్తుల్, దాటి చెలంగె రథవ్రజమేగెన్. 50

మ. కృతనానావిధసాధనశ్రమసమిత్క్రీడాచమత్కారని
ర్జితవేతాళులవక్రవిక్రమగుణశ్రీతుల్యకంఠీరవుల్
శతకోటిప్రతిమానవిగ్రహులు దంచద్ధైర్యజాంబూనద
త్తుంగభటసంఘముల్నడిచె నక్షీణప్రతాపోన్నతిన్. 51
మంగళ
తవితానంబుసైన సేనాసమేతుఁడగుచు, వరిగె నెడనెడఁ బొడగాంచు నాపజయిక
దంబు లిరుపార్శ్వ పలసరకుగొనక, దురభిమానంబు పేర్మి నిర్జరవిరోధి. 52
మాగధసందోహంబులు 53
దిజంత్రవాద్యంబులు వి కులుశుంభద్బాహుశౌర్యోజ్జ్వలుల్
గ్రామరవంబులును, భేరీమృ గము సేయంజూచునత్కంఠచే
రావంబులును, శంఖకాహళ హృదేవర్షి కి
కారఘోషంబులును, దురంగపే హన వ్రాతసంయూథులై. 54
బథికనికరశరాసనపుజసింజినీ టం
మధ్యంబునం బూర్ణీభవించి మహా బగునుత్సాహంబున దానవ సేనాసమూహంబు
ర్ణనసముత్సాహసముజ్జృంభమాణ వ బులును సంవర్తనసమయ సముజ్జృంభమాణా
మేతుండై కతిపయప్రయాణంబుల శో వంబులవిధంబున నొండొంటిం దాఁకిరథికులు
కిరణవ్యాప్తచ్ఛాయాసాంద్ర సకలమ రోహకులును, నాశ్వికులు నాశ్వికులును, బదా
యనకుంగడంగి కోదండ దండంబులంకించిసింజి

నిటంకారనినాదంబులు రోదసీకుహరంబునిండనాకర్షణసంధాన దృఢముష్టిలాఘవ లక్ష్యశుద్ధిదూరాపాతవిశేషంబులం బ్రచండంబులయినకాండ ప్రకాండంబులు సంప్రయోగించి. రథరథ్యకేతుసూతవ్రాతంబుల మర్మఘాతంబునొప్పించుచు, మృత్యుజిహ్వాకరాళంబు లగుకరవాలంబులు సౌదామనీలతావితానంబులపోలికం దళత్తళాయమానంబులై చూపులకు మిఱుమిట్లుగొలుప ఝళిపించి దేహంబులుపక్షించి తునుకలై పడన ఱుకుచు నవక్రవిక్రమంబునం జక్రంబులు గిరగిరం ద్రిప్పివైచి ఛత్రచామర ధ్వజదండంబులు ఖండంబులు సేయుచుఁ బ్రజ్వలజ్జ్వలన కీలాజాలంబుల లీలం గ్రాలుశూలంబుల నాభీలంబులగు శతాంగమాతంగతురంగాంగంబులు భగ్నంబులుగాఁ గ్రుమ్ముచుఁ, గఠోరంబులగు కుఠారంబులెత్తి కంఠీరవంబుల క్రేవనకుంఠ కంఠారవంబులు చెలంగ నురశ్శిరకరచరణప్రముఖాంగంబులకొఱకు నఱకు దారుశకలంబుగతి వికలంబులు సేయుచు, బల్లంబుల మొల్లంబులగు నుల్లాసంబులం గ్రేళ్లురుకుచు, బల్లెంబులు బుచ్చుకొని ఘొల్లునం బెల్లార్చి గాయంబులన మేయంబులై కీలాలప్రవాహంబులు దొఱంగం బోడిచి పడఁజిమ్ముచు, మదోద్రేకంబున గదాదండంబులు విసవిసం ద్రిప్పి గాత్రంబులు నుగ్గునూచంబులుగాఁ గొట్టుచు. శ్వసనాశనసంకాశంబు లగు పాశంబులు వీరావేశంబులం గండదేశంబులం దగులం బ్రయోగించి ప్రాణంబులు క్షీణంబులుగాఁబడ నీడ్చుచు, మఱియుఁ బ్రాసపట్టిస ముసలముద్గర తోమరబిండివాల శక్తి క్షురికాది నానావిధాయుధంబులం గొట్టివేసి నఱికి చీరించి చెండాడి గగ్గోలుపఱచినం జంభవిద్వేషికరాంభోజకుంభద్దంభోళిధారాహతంబులైన విశ్వంభరాధరంబుల చందంబునం గూలి పీనుంగులైన యేనుంగులును బుడమిం బడి తన్నుకొనుచుఁ గంఠగతప్రాణంబులైన కంఖాణంబులును యుగయుగ్యచక్రకూబర సహితంబుగా హతాంగంబులైన శతాంగంబులును గూలిన కేతనంబులును, చిత్రరూపంబుల విధంబున విగత విక్రమార్భటులైన భటులును, సోలిన రాహుత్తులును, రాలిన భూషణమణిగణంబులును, వ్రాలిన ఛత్రచామరంబులును, వికలంబులైన దంతంబులును, శకలంబులైన కుంభస్థలంబులును, వ్రక్కలైన డొక్కలును, జెక్కలైన ప్రక్కలును, భిన్నంబులైన కపాలంబులును, ఛిన్నంబులైన కపోలంబులును, విఱిగిన చరణంబులును, జిరిగిన చర్మంబులును, శీర్ణంబులైన కర్ణంబులును, జూర్ణంబులైన వర్మంబులును, గలిగి మహాబిలంబునం గోటానకోటులును, దట్టంబులై యట్టలాడం జొచ్చె. గజవాజి కళేబరంబులు జీమూతంబులును, సాంద్ర చంద్రహాస ధగద్ధగితద్యుతులు శంపాలతలును, శంఖదుందుభిస్వనంబులు మేఘనిర్ఘోషంబులును, గదాముసలముద్గరఘాతంబు లశనిపాతంబులును, విశీర్ణభూషణపద్మరాగ గారుత్మత ఘృణిరేఖ లింద్రధనువులును, విభిన్నకుంభికుంభచ్యుత ముక్తాఫలంబులు వర్షోపలంబులును, గాకగృధ్ర ప్రభృతివిహంగంబులు చాతకంబులును, శోణితపూరంబు జలాసారంబును నై, రౌద్రయోధధనుర్విముక్తంబులై గగనదేశంబు నిరవకాశంబుగా నిండి కల్పితాంధకారస్థైర్యం

మైన బాణబాహుళ్యంబువలన మార్తండమండల గోచరలక్షణంబులేమిదుర్దినంబై
యుత్కృష్టవర్షాగమంబు ననుకరించియుండెనప్పుడు వేతాళ ప్రేత పిశాచ శాకినీ
ఢాకినీ ప్రముఖభూతంబు లుత్సాహసమేతంబులై మాంసఖండంబులు కడుపులనిం
డ మెక్కి రక్తపానంబుచేసిన గట్టునం ద్రేపుచు, శ్వేతతురంగ చర్మంబులు ధవళాం
శుకంబులుగా ధరియించుకొనుచు, మేదఃపంకంబు రక్తజలంబులం బదనుచేసి లేప
నంబులుగాఁ దనువుల నలందికొనుచుఁ దునకలై పడిన యాతపత్రంబులఁ బువ్వు
లుగానలంకరించుకొనుచు,గజకళేబరంబులఁ బర్యంకంబులుగాఁ బవ్వళించుచు,ఘో
టకాండంబులు క్రముకఖండంబులును గుంజరకర్ణంబులును తాంబూలపర్ణంబులు
ను, వసలుచూర్ణంబులునుంగాఁగలయ నమలి విడియంబులుచేసి జిహ్వావలోకనం
బులుచేసికొనుచుఁ గామినీభూతంబులతోడి సురతక్రీడావిలాసంబులం జొక్కుచు,
గంధర్వపిశాచంబులు సేయుగార్దభస్వర సంగీతంబులకు నానందంబునొంది కరితుర
గనరమాంసంబులఁ త్యాగంబులిచ్చుచో వారల గానంబులకుఁ దాముం దమవదాన్య
తాసౌందర్యవిశేషంబులకు వారును శిరఃకంపంబులుచేసి మెచ్చుకొనుచు, నివ్విధం
బునవివిధభోగంబులందనిసి యుభయబలంబులం బొగడుకొనుచుం దాండవంబులుస
లుపునమ్మహాకోలాహలంబువలన సంగరప్రకారంబు ఘోరంబైవర్తిల్లెనందు. 55

చ. హరిహరులిద్దఱుంగదిసియాహవకేళియొనర్చిరుద్ధతిన్
సురనికరంబులబ్రపడిచూడఁగశార్ఙ్గపినాకచాపముల్
కములఁబూనియొండొరులకంఠభుజోరులలాటమర్మముల్
గురుతరచండకాండములఁగ్రుచ్చుచురోషమహోగ్రమూర్తులై. 56

మ. హరుఁ డాకర్ణధనుర్గుణుండగుచుబాహావిక్రమక్రీడని
ష్ఠురనారాచపరంపరల్వఱపినన్సొంపారునెమ్మోమునన్
దరహాసద్యుతివింతయైనిగుడఁబద్మామానినీజానిభీ
కరబాణంబులవానినన్నిటివెసన్ఖండించె నొక్కుమ్మడిన్. 57

క. భగవంతుండగుశంభుఁడు, గగనదిశాపూరితముగఁగడుఁదీవ్రతతో
నగణితవిశిఖౌఘంబులు, నిగిడించిమహోగ్రతమమునిండఁగఁజేసెన్, 58

మ. గరుడాంకుండరుణాంతనేత్రుఁడగుచున్గాలాగ్నిసంకాశభీ
కరకాండాళిఁదదంధకారమడఁగంగాఁజేసెనాతీవ్రతం
బరివేషస్థితినుండెవిల్లురవిబింబస్ఫూర్తినొప్పెన్ముఖాం
బురుహంబుగ్రమయూఖలీలఁదనరెన్పుంఖానుపుంఖాస్త్రముల్. 59

చ. మఱియుననేకబాణములఁమర్మములంటఁగ నేసింహుంకృతుల్
నెఱపలలాటలోచనుఁడునిష్ఠురశాతశిలీముఖావళుల్

కలకటిచేసె నేసినను గంజదళాక్షుఁడు దానినన్నిటిన్
నలికినిశాతకాండములు నాటఁగ నేసెఁ దదీయదేహమున్. 60

శా. ఆసంరంభముఁ జూచి సైఁపక హరుం డాగ్నేయబాణంబుఁ బ్ర
జ్ఞాసామర్థ్యముతోడ నేసిన ఘనజ్వాలావృతంబై పయిన్
రా సత్యారమణుండు వారుణమహాస్త్రంబుం బ్రయోగించి సాం
ద్రాసారంబగు వారిపూరమున మాయం జేసె నత్యుద్ధతిన్. 61

ఉ. శర్వుఁడు ఖర్వగర్వమున శౌరిపయిన్ స్మరదంబకంబు గం
ధర్వసుపర్వపన్నగవితానములద్భుతమంద నేసినన్
సర్వమయుండు చక్రియదిసంహరణంబొనరించె నుజ్జ్వల
త్పర్వతసాయకంబున విపక్షబలంబులు దల్లడిల్లఁగన్. 62

శా. ఆటోపంబున శంకరుం డపుడు బ్రహ్మాస్త్రంబు సంధించి మా
ర్వీటంకారమెసంగ నంబుధియుఘూర్ణిల్లంగ నేయన్నిరా
ఘాటంబై చనుదేరఁగన్గొని తదుగ్రస్ఫూర్తి వారించె దో
షాటధ్వంసి తదంబకంబున నవార్త్యశ్రేణి కీర్తింపఁగన్. 63

శా. అత్యుగ్రాకృతియైనపాశుపతదివ్యాస్త్రంబు భూతేశుఁడా
ద్ధత్యంబొప్పఁగ నేసె నప్పుడు మహోద్యద్విక్రమస్ఫూర్తినా
న్నత్యంబై యసమానమై వెలుఁగు శ్రీనారాయణాస్త్రంబు సం
స్తుత్యప్రాభవశాలి కృష్ణుఁడు సమంత్రోక్తిం బ్రయోగించినన్. 64

మహాస్రగ్ధర. రాలెన్నక్షత్రపఙ్క్తుల్ రహిచెడియె నహోరాత్రిరాణ్మండలంబుల్
వ్రీలెన్ దిక్కుడ్యసంధుల్ వ్రీగిపడియె నుర్వీధ్రశృంగంబులోలిం
దూలెన్ మేఘౌఘముత్యద్భుతజవపవనోద్ధూతధూళీసమంబై
కూలెన్ వృక్షాళి మ్రొగ్గెన్ వలయధరభృత్కుంభికుంభీనసంబుల్. 65

క. ఖండేందుధరజనార్దన, కాండములొండొంటిఁ దాఁకి గగనంబునను
ద్దండగతిఁ బోరి పోరి ప్ర, చండత హరిశరము హరునిశరముం దోలెన్. 66

తే. తనదు దివ్యశరంబులు దైత్యదమను, చే నిరర్థకమగుటయు మానసమున
నూహదక్కి రణోత్సాహముజ్జగించి, యుండెఁ గల్యాణశైలకోదండుఁ డపుడు. 67

మ. జలజాతాక్షుఁడు వక్రవిక్రమమున న్సమ్మోహనాస్త్రంబు భూ
తలసంక్షోభముగాఁగ నేయుటయు నిద్రాపారవశ్యంబుతో
వలనొప్పన్వృషభేంద్రుమూఁపురముపై వ్రాలెన్ హరుండొయ్యనన్
గలధౌతాచలశృంగసంగతశరత్కాలంబువాహాకృతిన్. 68

వ. రుక్మిణీకుమారుండును గుమారుండును నుద్దండపుండరీకంబులవిధంబునం గడంగి కోదం
డపాండిత్యంబు భువనస్తుత్యంబుగాఁ ఖండనంబు సేయుచు. 69

మ. శరజన్ముండు ప్రదీప్తఘోషముఖుఁడై శాతాశుగశ్రేణినా
హరిజున్నొవ్వఁగ నేసియార్చి నమహోగ్రాకారుఁడై పేర్చి శం
బరవిద్వేషిశిలీముఖప్రకరసంపాతంబునన్ముంచి జ
ర్జరితాంగుండగునట్లుచేసె సురలాశ్చర్యంబునం బొందఁగన్. 70

తే. నారిఁ దెగ నేసి యతని మయూరవాహ, నంబు నెమ్మేన నిశితబాణములు చొనిపి
చేతులాడక యుండంగఁ జిక్కుపఱుప, నిలువలేక విశాఖుండు తొలఁగిచనియె. 71

ఉ. చండతరప్రతాపభుజశౌర్యధురంధరుఁడై నకామపా
లుండు హలంబు చేరణములో మడియించెను గూపకర్ణకుం
భాండుల భీమహుంకరణభగ్నపయోజభవాండభాండులన్
భండనభైరవస్ఫుటకృపాణమహోజ్జ్వలబాహుదండులన్. 72

గీ. సాంబుఁ డత్యుద్రరౌద్రావలంబుఁ డగుచు, బాణనందను నధికదోర్బలు నిబలుని
గదిసి వివిధాస్త్రశస్త్రసంఘాతములను, భూచరులు ఖేచరులు మెచ్చఁ బోరిపోరి. 73

గీ. గుఱ్ఱములఁ జంపి కేతువుఁ గూలనేసి, రథము చెక్కులు సేసి సారథిని ద్రుంచి
ఘనతరాశుగపీడితాంగునిగఁ జేయ, నసురపతినందనుఁడు పలాయనమునొందె. 74

శా. శైనేయుండును బాణుఁడున్ రణజయోత్సాహంబులాస్యంబులన్
బూనం గార్ముకశింజినీభవరవంబుల్ దిక్కులన్నిండన
స్త్రానీకక్షతజాతరక్తజలపూరార్ద్రాంబులైనట్టి నె
మ్మేనుల్ పుష్పితకింశుకంబులగతిన్ మీఱంగఁ బోరాడుచున్. 75

వ. ఉండి రట్ల వాసుదేవుండు సమ్మోహనబాణపాతంబున భూతేశు పరవశుం జేసి లబ్ధవిజయుండై నిరుపమోత్సాహంబున నిజవదననిర్గత నిర్గళ నిష్ఠుర నినాదనిర్భిన్ననిఖిల నిర్జరాహితసైన్యంబగు పాంచజన్యంబుఁ బూరించుచు విరోధివరూధినిపయిం గవిసి కరాధిజ్య ధనుర్ముక్తశరాధిక్యఘాతంబుల నరిశిరోధినిచయంబులు నవనిధరాధీనంబు సేయుచుఁ గరాళంబులగు కరవాలంబులఁ గరిహరిప్రకరవాలంబులు కీలాలంబులు పేరాళంబులై తొరఁగ దునుముచు దృఢవంతంబులైన కుంతంబులఁ బంతంబున దంతంబులు విఱుగం బొడిచి దంతావళంబుల నంతంతనకృతాంతనిశాంతంబున కనుపుచు నసదృశంబులగు ముసలంబులు కరబిసరుహంబుల విసవిసం ద్రిప్పి యసురవిసరంబులు పసచెడి పసుమతిం గలయ నసువులం బాపుచుఁ గదల మెఱుంగులు చదలం బొదలం ద్రిప్పుచు వలదని మదంబులం గదిసి యెదురుకొనిపొదువు పదాతులం గదల మొదల నియ్యాకవదనంబులు చదిసి రదనంబులు డుల్లి గుదులుగొనుచుం జావమోదుచు నంతకంతకు నతిశయంబైన వీరావేశంబునం బ్రళయకాలరుద్రాకృతిం బేర్చి రక్తప్రవాహంబులను మాంసరాసులును ద్రేవుల ప్రోవులు నెముకల గుట్టలును నై రణంబతిదారుణంబుగఁ జిత్రక్రీడసలుపుచుఁ బాంచజన్యజృంభన్నినాదంబులు భూనభోంతరంబులు నిండఁ బూరించుచుండె నప్పుడు. 76

సీ. సారథుల్వడిననశ్వములీడ్చుకొనిపోవ నందందపడిపోవు నరదములును
దైన్యఘీంకారనాదములు సేయుచుఁ బటాపంచలై పాఱెడుభద్రకరులు
నేటులఁబడియెదురెక్కఁ జాలక వాహములతోనపఱచెడి ఘోటకములు
నని మొననిల్వ ధైర్యములు చాలక తలల్వీడంగఁ బరువెత్తు వీరభటులు
తే. నగుచుఁ గాలియదమున బాహాప్రచండ, కార్ముకజ్యాలతాముక్తకాండపటల
దహనకీలాకలాపసంతానమునకుఁ, దాళకపలాయనమునొందె దనుజబలము. 77

వ. అప్పుడు. 78

ఉ. విచ్చినయాత్మసేనఁ గనివీరుఁడు బాణుఁడు తెంపుచూపటుల్
మెచ్చఁగఁ జేయివీచి మరలించినఁ దద్బలమెల్ల రోషముల్
హెచ్చఁగ నొక్కటన్మరలె సేపున సైన్యయుగంబు పోరికిం
జొచ్చిన సంకులాహవము చూడ భయంకరమయ్యె నయ్యెడన్. 79

శా. బాణుండప్పుడు రోషరక్తముఖుఁడై బ్రహ్మాండభీమాకృతిన్
జాణూరాంతకు డాసి మామకభుజాంచద్ధాటిచే సంగర
క్షోణిం బన్నగసిద్ధకింపురుషరక్షోయక్షగంధర్వగీ
ర్వాణుల్ నిర్జితులైరి నా యెదుట నిల్వన్ నీవు శక్తుండవే. 80

చ. అనవుడు మందహాసముఖుఁడై హరి నీభుజశక్తి సెనె
మ్మనమున లజ్జలేక పలుమాఱును మెచ్చుకొనంగ నీతియే
యని మొననిల్చినప్పుడు నిరర్థకమీ వెడమాటలేల నాఁ
కొని భుజియింపఁ బోవుచును గూరలమేలడుగంగ నేటికిన్. 81

మ. అనునాలోన నహస్తపంచశతకోద్యచ్చాపుఁడై నిల్చి త
క్కినయేనూఱు కరంబులన్నరములుత్కృష్టప్రతాపంబునం
గొని బెట్టేయఁగ మండలీకృతమహాకోదండముక్తార్ధచం
ద్రనిశాతాంబకపఙ్క్తిఁ ద్రుంచెన విరోధానాయకుం డుద్ధతిన్. 82

సీ. శతములు వేలు లక్షలు కోటు లర్బుదంబుల శరౌఘంబులఁ బొదివి పొదివి
వాయవ్యగారుడవారుణప్రముఖదివ్యేషుజాలంబుల నేసి యేసి
కరవాలశూలముద్గరశక్తితోమరప్రాసాయుధంబులఁ బఱపి పఱపి
శాంబరీమాయావిడంబనంబొనరించి శిలలు నెత్రుఁ గురియఁ జేసి చేసి
తే. యసురభర్త విజృంభించి యార్చుటయును, నడుమునన్నింటి ఖండించి పొడవడంచి
త్రుంచి మాయించి కడువిక్రమించి మించి, తనప్రతాపంబు చూపె నద్దనుజవైరి. 83

వ. మఱియును. 84

ఉ. అత్తఱి నమ్ముకుందుఁడు దదగ్రసహస్రశరాసనంబులన్
గత్తిమొగంపుటమ్ములను గండ్రలు సేయుచునుండ నంతలో

నెత్తెడువిండ్లు నారిబిగువెత్తెడువిండ్లుశరప్రయోగసం
పత్తిఁ జెలంగువిండ్లునటుబాణుకరంబులనొప్పెవింతయై. 85

చ. తొలుతటియమ్ముపంచశతదోర్ధనురావళిద్రుంచికొంచున
వ్వుఁజననింతలో మొదలివై పునబాణుఁడుగ్రమ్మలంగరం
బుఁగొనుచాపముల్ నఱికిపోవుచురెండవయమ్ముముందరన్
వెలుఁగుశరమ్ముగూడదవినిండెహరిప్రదరంబులీగతిన్. 86

శా. కోపాటోపవిజృంభణారుణితచక్షుష్కోణసంజాతవీ
క్షాపాతంబులు మేనఁజొచ్చివెడలెన్నాఁబోలునన్నల్లెత
చ్చాపోన్ముక్తశరౌఘముల్ తదనుసంచారంబులై వక్షమం
దాపూర్ణంబుగనాటివెల్వడుసురేంద్రారాతిదేహంబునన్. 87

చ. ధనువులుద్రుంచిసూతుతలధారుణిమీఁదనలంకరించివా
హనములసంహరించిసముదంచితకాంచనకేతనప్రహా
తనమొనరించి మైరుధిరధారలుగ్రమ్మఁగ నొంచిమించియ
ద్దనుజవిరోధియొత్తెఁగృతదానవదైన్యముపాంచజన్యమున్. 88

క. మతిబ్రమసినట్లునిశ్చే, ష్టితుఁడై బెగడొందుబాణుజీవమురక్షిం
చుతలంపునముదిరక్కసి, యతనిజననికోటరీసమాహ్వయయంతన్. 89

ఉ. అంబరహీనమైనవికృతాకృతితోడుతనాభిక్రేవలన్
లంబకుచద్వయంబుగదలంబులుచెక్కులజుంజురౌశిరో
జంబులువ్రేలనమ్ముదినిశాచరిఖేచరియైపిశాచరీ
తింబఱతెంచినిల్చెనసుదేవతనూభవుసమ్ముఖంబునన్. 90

శా. దానింజూడఁగరోయుచున్విముఖుఁడై దైత్యాంతకుండున్ననా
లోనంబాణుఁడెడంబుగాంచిపఱచెన్లోకుల్ ప్రమోదింపఁగా
మానంబెల్లనువీడియాత్మనగరీమార్గంబునన్భీతిదృ-
క్ప్వానఃపున్యతఁబాదఘట్టనలభూభాగంబుగంపింపఁగన్. 91

ఉ. ఆహరిముందటన్నిలిచినట్టినిశాటియునేగెనంతస
న్నాహనబాణపాతమునముంచినతాంద్రికముందొలంగికా
మాహితుఁడంపశాంభవమహాజ్వరమంఘ్రులుమస్తకంబులున్
బాహువులుంద్రిసంఖ్యలనుభాసిలఁగానతిఘోరమూర్తియై. 92

మ. తనమీఁదంజనుదేరనవ్వుచునుబద్ధానేతతీవ్రజ్వరం
బునుబంపన్భయదాకృతింగదిసియార్పుల్ మింటనంటంగదాఁ
కిననారెంటికినయ్యెనాహవముసోత్కృష్టప్రతాపోగ్రత
ర్జనసంభర్జనగర్జనంబులుజగత్సంక్షోభముంజేయఁగన్. 93

తే. పోరిపోరి భుజాబలస్ఫురణ దక్కి, శాంభవజ్వరమాత్మలో సంచలించి
వైష్ణవజ్వరమధికజవంబుతోడ, వెంటనంటంగ నార్తితో వెఱచి పఱచె. 94

ఉ. ఎక్కడఁ జొచ్చినం జుణుగనియ్యక వైష్ణవి వెంటనంటఁగా
దిక్కులనెల్ల నుంగలయఁ ద్రిమ్మరి యార్తిహరించి కావఁ డాఁ
డొక్కఁడు లేమికిన్ వగలనొందుచుఁ గ్రమ్మఱఁ బాఱుదెంచి స
మ్యక్కరుణావిధేయు హరి నార్తశరణ్యునిఁ జేరి భక్తితోన్ 95

శా. శ్రీలక్ష్మీపతయే కృతాఖిలజగత్త్రైమాయ దివ్యౌజసే
నీలాంభోధరకాంతికాంతవపుషే నిర్వాణసంధాయినే
లీలాకల్పితతార్క్ష్యకాయమహతే లేశాతిపూర్ణాత్మనే
నాళీకాసనపూజితాయ భవతే నారాయణాయోన్నమః. 96

దండకము.

శ్రీసముద్రమామానినీమానసారామవాటీవసంతాయమానా సమానాంగశృంగారభావా
సమగ్రప్రభావా ప్రభావార్యమానాయుతానోధిరాణ్మండలా సేవితాఖండలా
ఖండలానర్ఘ్య రత్నచ్ఛవిచ్ఛన్నగండస్థలప్రస్ఫురన్మందహాసాకరాంభోజభృన్నంద
కాఖ్యోజ్జ్వలచ్చంద్రహాసా మహాసాహసక్రూరగ కంసాఘవత్సాదిదైతేయసంఘాత
శైలాంబుభృద్వాహనాగోపకన్యామనోమోహనా గేహనారీసుతార్థాదిసంసారభో
గాబ్ధినిర్మగ్నహృత్స్వీకృతాళీ మురాపాదం పాదకీర్తిప్రతాపోదయానీదయాశోభి
తాపాంగ వీక్షాసుధాలేశ సంసేవనాలబ్ధసౌభాగ్యులై బ్రహ్మరుద్రాసురాధీశముఖ్యు
ల్ మహత్త్వంబునన్ బూజ్యులై యుండు రేతజ్జగత్పాలనార్థంబుగా నీవు మత్స్యస్థితిం
గచ్ఛపాకారతన్ యజ్ఞవారాహలీలన్ నృసింహస్వభావంబునన్ వామనస్ఫూర్తి
తో జామదగ్న్యస్వరూపంబునన్ రామచంద్రావతారంబునన్ గాహినేయాభిధేయం
బుతో బౌద్ధవేషంబుతో కల్క్యాకృతిన్ సాధుసంరక్షణంబున్ జగత్కంటకధ్వం
సనంబున్ దగంజేయుదో నీవు గావించుసత్కార్యముల్ చాలనాశ్చర్యముల్ నీ
పదాంభోరుహధ్యాన సేవావిశేషంబులన్ నారద వ్యాస వాల్మీకి రుక్మాంగదాదుల్
మహాధన్యులై పుణ్యులై జ్ఞానసంపన్నులై యవ్యయానందముం గాంచి రత్యద్భుతంబైన
యుష్మన్మహత్త్వంబు వర్ణింపఁగా రెండువేల్ జిహ్వలన్ బొల్చు శేషాహియుం జాలఁడీ
లోకముల్ దేశకాలంబులున్ వేదశాస్త్రంబులున్ దానధర్మంబులున్ సాగరంబుల్
నదుల్ కాననంబుల్ గిరుల్ చంద్రసూర్యుల్ పృథివ్యాదిభూతంబులున్ సాత్త్వికాది
త్రయంబాదిగా నామరూపంబులన్ బొల్చు నేతత్ప్రపంచంబు సర్వంబు నీమాయచేఁ
గల్పితంబై భవద్గర్భగోళంబునం బుట్టుచున్ మించుచుం గిట్టుచుం గ్రాలు నో దేవ నీవే
జగత్కర్తవున్ భర్తవున్ హర్తవున్ నీవ సర్వస్వరూపుండవు నిక్కమౌ దైవంబవు
నిర్గుణంబై నిరాకారమై నిశ్చలంబై నిరాభాసమై నిర్వికల్పస్థితిం బొల్చునోంకార

గమ్యుం బర బ్రహ్మమూర్తిన్నినుం నామనోవీథి భావింతు సేవింతు నో స్వామి నన్నుం గృపం జూచి రక్షింపు మో దీనసంరక్ష యోపుణ్యచారిత్ర యోభక్తమందార యో నిత్యకళ్యాణ కారుణ్యశాలీ జగన్నాయకా దేవతాసార్వభౌమా రమావల్లభా పాహి మాం పాహిమాం పాహిమామ్. 97

శా. నీ తేజంబు మహోగ్రమై తమము మఁగా నిల్వంగ శక్యంబుగా
దేతద్విశ్వమునందు రక్షకులు నాకెవ్వారును న్లేరనీ
వేతప్పన్శరణంబు చొచ్చితి దయావిస్తారభావంబున
న్నాతప్పుల్ క్షమియించి కావఁగదవే నాతండ్రి నారాయణా. 98

క. అనినం గృష్ణుఁడు మత్పా, దనమనితరవార్యమగుటఁ దగఁ దెలిసి రయం
బున మముఁ జేరితి కావున, నినుఁ జెందదు తద్భయంబు నిక్కం బింకన్. 99

క. మీయుభయుల జ్వరవాద, మపాయంబున నన్నుఁ గావుమని నీవు నుతుల్
సేయుట యుఁ జదువువారల, కే యెడ మీ బాధ పొరయ దింక కరయైనన్. 100

వ. అని యానతిచ్చె నని శుకుండు పలికిన నట మీఁదటి వృత్తాంతం బెఱింగింపుమని యడుగుటయును. 101

శా. సాష్టాంగానతసిద్ధసాధ్యముకుటాంచన్మౌక్తికరత్నావళీ
ఘృష్టిస్ఫూర్తి విరాజమానవిమలాంఘ్రిద్వంద్వగీర్వాణజి
ద్దుష్టారాతికురంగనిర్దళనశార్దూలాయతోద్యద్భుజా
విష్టంభోజ్జ్వలసర్వదేవమయశశ్వద్భూరిపవిశ్వంభరా. 102

క. లక్ష్మీకటాక్షకమలా, లాక్ష్మాంచితపదనహరిణలాంఛనబింబా
సక్ష్మాదిభూతవిశ్వగ, సూక్ష్మస్థూలాంతరస్థసుబ్రహ్మకళా. 103

కవిరాజవిరాజితము.

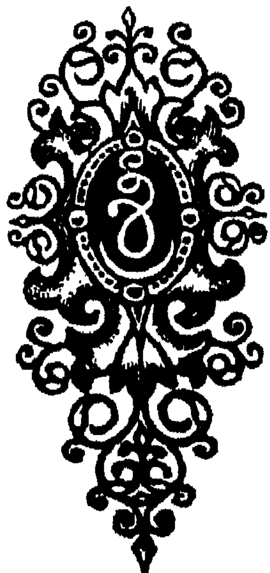
మలయజహారసుధాకరహీరసమానసుసారయశోవృతది
గ్వలయకృతార్థిహితార్థధనంజయవర్ధనకారిసమర్థకృపా
నిలయనిరర్గళశార్ఙ్గధనుర్గుణనిర్గతమార్గణవర్గమహా
విలయగతాహితమోహితలోకవివేకసమాహితవృన్నహితా.

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపా ప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యా వైభవ కనుపర్తి రాయనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్యనిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

పంచమాశ్వాసము.

కల్యాణగుణోజ్జ్వల
పాకాహితముఖ్యవినుతపదపద్మ శర
ద్రాకేందుచంద్రికావిభ
వాకరదరహాసమంగళాద్రినివాసా. 1

గీ. అవధరింపుము శౌనకుం డాదియైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డా పరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె. 2

గీ. అట్లు కరుణించి పలికిన యచ్యుతునకు, వందనముఁ జేసి చనియె శైవజ్వరంబు
బాణుఁ డపు డట్లు భీతితోఁ బఱచి తనదు, మందిరముఁ జొచ్చి చింతాబ్ధిమగ్నుఁ డగుచు. 3

వ. ఇట్లని తలంచు. 4

మ. అతిరౌద్రారుణ నేత్రకోణములతో నాళీకపాదద్వయో
న్నతితోఁ జంచలకుండలప్రభలతో నారాచభృన్మండలీ
కృతకోదండముతో జయార్భటముతోఁ గృష్ణుండు నా ముందటన్
శతకోట్యాకృతులం గనంబడియెడు న్సర్వంబు నుం దానయై. 5

చ. గెలిచితి నిర్జరేంద్రు నడికించితి వహ్నిఁ గృతాంతుఁ గొట్టితిన్
జలమున నైఋతి న్విగతశౌర్యుని జేసితి వార్ధినాథునిం
గలఁచితిఁ దోలితిన్ బవనుగర్వ మడంచితిఁ గిన్నరేంద్రునిన్
జెలఁగి మహేశ్వరు న్వశుఁ జేసితి నప్రతిమానకీర్తినై. 6

ఉ. ఇంత మహాద్భుతం బెఱుఁగ నెన్నఁడుఁ గృష్ణధనుర్విముక్తదు
ర్దాంతశరౌఘతీవ్రతరధాటికి డెందము దల్లడిల్లెడుం
బంతము లెల్ల హాస్యములపాలుగ మద్భుజవిక్రమక్రమం
బింతకు వచ్చె దైవకృత మెవ్వరికైన హరింపవచ్చునే. 7

వ. అమ్మహాపురుషుం డాదినారాయణుండగుటఁ దప్ప దతనితోడి సంగ్రామంబు వలన
నెట్లైన లెస్స యని ధైర్యంబుఁ దెచ్చుకొని రోషభీషణాకారుండై. 8

ఉ. హాటకకిరీటకుండలముఖాభరణోజ్జ్వలుఁడై సహస్రబా
హారుచిరాయుధప్రకరుఁడై బిరుదధ్వజఘంటికాస్యనో
దారరథస్థుఁడై తురగదంతిరథాదిక చాతురంగ సే
నారభటీకఠోరతరుఁడై పటహధ్వనులుల్లసిల్లఁగన్. 9

గీ. శోణనగరంబు వెలువడి సురవిరోధి, ధరణికంపింప నేతెంచి తాఁకుటయును
యాదవబలంబు విక్రమంబతిశయిల్ల, మాఱుకొనిరణంబతిఘోరమయ్యె. 10

సీ. శరపరంపరలచే సైన్యంబు ప్రగ్గంగ రథములు పఱపించు రథికవరులు
రథికులపైఁ గుంజరములఁ దిక్కొల్పి గర్వమునఁ దాఁకెడు గజవాహకులును
గజవాహకులమీఁదఁ గంఖాణములఁ ద్రోలి తత్తులనఱకు రాహుత్తగములు
రాహుత్తులను బరాక్రమలీలశోభిల్లఁ జేరియాఁకెలఁగ్రుమ్ము వీరభటులు
తే. నగుచుఁ బోరాడ రోషంబులతిశయిల్ల, నుభయచతురంగ బలములు నుక్కుమిగిలి
పలలఖాదనభవకుతూహలపిశాచ, కంఠకోలాహలమున నాకసము వగుల. 11

వ. అప్పుడు. 12

మ. హరిపై బాణుఁడహంకృతిం గదిసి బాహాపఙ్క్తి నొక్కుమ్మడిన్
శరముల్ తోమరముల్ గదల్ ముసలముల్ చక్రంబులున్ శూలముల్
పరిఘంబుల్ కరవాలముల్ పరశువుల్ ప్రాసాద నానాయుధో
త్కరముల్ శైలముగప్పు మంచుపగిదిం గప్పెట్టఁగా నేసినన్. 13

చ. భుజబలశాలి మాధవుఁడు పూనిధనుర్గుణటంకృతిన్ హరి
ద్గజములకర్ణముల్ పగులఁగా నిశితార్ధశశాంక సాయక
వ్రజములు పింజపింజఁ గరువంబరఁగించి తమంబడంచు నీ
రజహితు లీలసాధనపరంపరలం దునుమాడె తీవ్రతన్. 14

మ. విజయోత్సాహము మోమునం బొదలఁగా విశ్వంభరుం డార్చి య
క్కజమై తేజము దిక్కులన్ వెలుఁగ నాగర్వాంధదైత్యాబ్ధిఘో
రజవస్పర్శనమున్నా రామరపరబ్రహ్మాదికళ్యాణకృ
న్నిజసందర్శనమున్ సుదర్శనము నన్నిద్రప్రతాపంబునన్. 15

వ. ప్రయోగించిన. 16

మ. చటులంబై చలితక్షమావలయమై చంద్రార్కకోటిప్రభా
ఘటితాశాంతరమై చరాచర సమాక్రాంతాగ్నికీలాసము
త్కటమై చండతరాంశువై చకితరక్షశ్చక్రమై చక్రమా
ర్భటితో వచ్చి వియచ్చరుల్ జయజయారావంబుతో మ్రొక్కఁగన్. 17

వ. సముద్దండ వేదండప్రకాండ శుండాదండమండితంబును, గనత్కనకకంకణకేయూర
ముద్రికానిచయఖచితప్రచురమణిగణమరీచిమాలికాలంకృతంబును త్రైలోక్యాభయం

కరకారణ సౌభాగ్యరేఖావళీ కలితారుణకరతలంబును, జంద్రశేఖరమనోరంజితతాళ ప్రమాణలయాలయవ్యాప్తివిస్తారరంగన్మృదంగవాద్య ఘాతకారిణ్యంగుళ్యభిరామంబును, నక్తంచరీకుచకుంభయుగళచర్చితతుహినజలమిళత్పటీరకర్దమసురభిఘుమఘుమాయమానంబునునైన బాణాసురునిబాహుసహస్రంబునందుఁ జతుష్టయావశిష్టంబుగాఖండించి వైచిన ఝంఝూసమీరణవిక్షేపవిదళిత శాఖాసహస్రంబై మోడ్వడియున్న మహామహీరుహంబుచాడ్పునఁ బురందరకరాంభోరుహ సంఘద్దంభోళి ధారాహతపక్షంబై యున్న కుంభినీధరంబువిధంబున నుండెనప్పుడు. 18

క. సురుచిరసురనికరకరాం, బురుహవికీర్ణప్రసూనపుంజములొలసెఁబై
హరిపైఁ గురిసెన్మొరసెన్, బరుసన్ రంభాదినాట్యవాద్యరవంబుల్. 19

తే. అవ్విరోచనపౌత్త్రునియందుఁ జాల, కరుణగల్గుటఁ జేసి గంగాధరుండు
పురుషసూక్తంబు చదువుచు హరిని జేరి, వినయవాక్యప్రయుక్తినిట్లనినుతించె. 20

చ. అనఘుఁడవప్రమేయుఁడవనంతుఁడవాద్యుఁడవక్షరుండవ
వత్యనుపమచిన్మయుండవు చరాచరజాలసమేతమైనయి
వ్వనజభవాండపఙ్క్తులు భవజ్జఠరంబున నీదుమాయచే
జననమువర్ధనంబునవసానము నొందుచునుండునీశ్వరా. 21

సీ. అఖిలాత్మ నీనాభియందు నాకాశంబు మునివంద్య నీపాదముల నుధరణి
సర్వేశ నీమానసమునఁ జంద్రుండును జలజాక్ష నీనేత్రముల నినుండు
గాంభీర్యనిధి నీముఖంబున నింద్రుండు సురహర నీకర్ణముల నుదిశలు
సురగేంద్రశయన నీయూర్పుల ననిలంబు ఘనమూర్తి నీమస్తకమున దివము

తే. ప్రబలమగుచుండు నుపనిషత్పంచకమయ, దివ్యమంగళవిగ్రహస్థితి వెలుంగు
నిన్ను భావించి సేవించి సన్నుతించి, కాంతురనఘులు మోక్షంబుఁ గమలనాభ. 22

క. అనిమిషప్రియుబహువిధంబుల, వినుతించు శశాంకధరుని వినయోక్తులకున్
జనితప్రమోదమానస, వనరుహుఁడై పలికె గరుడవాహనుఁ డెలమిన్. 23

ఉ. నీదయ వీనిపైఁ గలిమి నిక్కమమింతియెకాదు వీఁడుప్ర
హ్లాదునకుం బ్రపౌత్త్రుఁడు తదన్వయజాతుల నేనవధింపఁగా
లేదటుగాన జీవమెడలింపక కాచితి బాహువిక్రమో
న్మాదమడంపఁగా నలసి మట్టుననుంచితిఁ జంద్రశేఖరా. 24

క. ప్రమథగణంబులలోను, త్తముఁడై భవదీయసన్నిధానంబున మో
దముతోడనుండఁగలఁడీ, యసురాహితుఁడింక నోపురాసురమథనా. 25

తే. అనుచు నానతియిచ్చె నయ్యవసరమున, బాహువులతోనయజ్ఞానబంధములను
వీడుకొని మాధవుని జేరి వినయఘణితిఁ, జాగి మ్రొక్కుచు బాణుండు సంభ్రమమున. 26

శా. మాయామానుషమూర్తివై తనరుబ్రహ్మంబున్నివాఙ్మానసా
ధ్యేయుం నిన్నెఱుంగలేక నవనీతిస్తాయుకొన్నందుకుం
బ్రాయశ్చిత్తముగాఁగఁ జేసితివినాపాపంబులోపంబుగా
నాయజ్ఞానమువాసెనీకరుణఁగృష్ణాగోపికావల్లభా. 27

వ. అని మఱియుం బునఃపునః ప్రణామపూర్వకంబుగా బహుప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి యుషాకన్యానిరుద్ధకుమారులం గైచేసి తోడ్కొనిరమ్మని పరిచారకులం బంచిన వారును దదీయశుద్ధాంత కాంతాజనంబులకుం దెల్పిన నవ్వధూవరుల నుచితోచారంబులం బ్రీతులం జేసి యలంకరించిరప్పుడు. 28

సీ. కంకణఝణఝణత్కారానుగుణముగా హస్తపద్మములు నాట్యములుసలుప
హస్తపద్మములనాట్యములతో నుద్దియౌగుత్తంపుగుబ్బలుమలికియాడ
గుత్తంపుగుబ్బలకులుకుతో నైక్యమైకంఠహారంబులుగంతులిడఁగఁ
గంఠహారంబులగంతులజతగూడిపిడికెడునడుముదాబెళుకుఁజూప

తే. విమలహారినీలరుచులతో వియ్యమంద, మరుకుమారునినునుసోగకురులయందు
లలితచాంపేయసురభితైలంబునించి, యొలమిఁదలయంటెనొక్కపూర్ణేందువదన.

క. నలుఁగిడియెనొక్కకోమలి, మలయజపంకంబులం బెమఱియొక్కతెని
ర్మలకనకకలశములజల, కంబానరించెఁగుసుమశరపుత్త్రినకున్. 30

క. తడియొత్తెనొకతెవలిపెపు, మడుఁగులుగట్టంగనిచ్చెమఱియొక్కతెయిం
పడరంగనగరుధూపం, బిడెనొక్కతెపరిమళంబులెంతయునెసఁగన్. 31

తే. అర్ధచంద్రోపమంబైనయతనినుదుట, దిద్దెనొక్కతెకస్తూరితిలకమనియుఁ
దనరెఁగందర్పకుసుమకోదండదండ, ఘటితనీలోత్పలాస్త్రసంకాశమగుచు. 32

ఉ. ఒక్కలతాంగిమౌక్తికసముజ్జ్వలభారములందువజ్రపుం
జెక్కులతాళిబిల్లవిలసిల్లఁగఁగూర్చియలంకరింపఁబెం
పెక్కతదీయవక్షమునసెంతయుఁజూడఁగనొప్పెనయ్యెడన్
జుక్కలగుంపులోమిగులశోభిలుపూర్ణశశాంకుకైవడిన్. 33

చ. శ్రవణపదావిలగ్నమకరప్రకటాభరణోజ్జ్వలాస్యకై
రవహితులీలనాఘనుఁడురాజిలెనీలరుచిందళుత్తళల్
గవయఁబ్రజానురాగకరకఁకణముల్ప్రవహింపఁజూచిగా
రవగుణసంప్రపూర్ణజలరాశికదాయనితజ్జ్ఞులెంచఁగన్. 34

గీ. నిలువుటద్దంబుముందరనిలిపెనొకతె, యందుఁబ్రతిబింబితంబైనయతనిరూపు
జూచిభ్రమనొందియొక్కతెసురటివీవఁ, జెలులుఘొల్లుననగిరదిసిగ్గువడఁగ. 35

సీ. సరసపృత్తస్తనిగురులీలవరమహోత్పలమాలరచియింపఁభ్రాంతిదవమ్మ
వరమహోత్పలవైరివదననీవంబరాలంకృతిసేయవలంతివమ్మ

యంబరోపమమధ్య యందంబుగా ఘనసారంబలందంగ జాణవమ్మ
ఘనసారకచనీవ్రకంకణాభరణంబులందగింపవినోదురాలవమ్మ
తే. యనుచుఁ బూర్ణేందువదనలవ్యంగ్యవచన, రచనఁ జెలునవ్వుమోములరహివహింప.
విసుతభూషణభూషితాంగునిగఁ జేసి, రపుడు యదువంశజలధితారాధిపతిని. 36

క. కొందఱు చెలికత్తెలు పా, సుందరిఁ గైచేసిరపుడు సురుచిరభూషా
చందనకుసుమాదులచేఁ, గందర్పనిరాజ్యలక్ష్మిగతిఁ జెలువొందన్. 37
సీ. గిలుకుటందియలఁ జెక్కినవజ్రములకుఁ బాదసరోజనఖకాంతితళుకులిడఁగఁ
బ్రతిలేనిముక్కరపైఁ గెంపులకుముద్దుమోవిచెంగావిమేల్మసుఁగుదిద్ద
నిగిడిచేర్చుక్రొక్కాలోనీలంబులకుఁ గుంతలచ్ఛాయశృంగారలక్ష్మి నొసఁగఁ
దాటంకమౌక్తికతతికిమందస్మితరసములావణ్యవిభ్రమమునించ
తే గటకకేయూరరశనాదికనకములకు, నమరు మైజిగివన్నియలతిశయింపఁ
దొడవులకు నెల్లఁ దన మేనుదొడవుగాఁగ, రహివహింపుచునుండె నారాజవదన. 38

మ. కమలాక్షుల్ తగ నవ్వధూవరులశృంగారించిరత్నప్రభా
విమలంబై నరథంబుమీఁదనిడికీవిన్వల్లకీవేణుశం
ఖమృదంగాదికవాద్యసంజనితమాంగల్యధ్వనుల్లాస్యకా
సమమంజీరఝుళంఝుళధ్వనులు హెచ్చన్ రాజమార్గంబునన్. 39
మ. చను దేరంగఁ బురంధ్రులున్నతమహాసౌధంబులన్నిల్చి హ
స్తనటత్కంకణనిక్వణంబెసఁగ లాజల్చల్లిరాత్మావలో
కననీలోత్పలదామసంయుతములై కన్పట్టికాంతిస్ఫుర
ద్ఘననీలోత్పలమాలికాకలితముక్తాజాలలీలందగన్. 40
చ. కలికియొకర్తు వారలను గన్గొనఁ బోవుచుఁ గంఠమాలికల్
గళమున వైచుకోకతమకంబున గుబ్బలమీఁదఁ జేర్చినన్
గులికెడుచూచుకంబులఁ దగుల్కొని చూడఁగ నొప్పె నెంతయుం
బొలుపగుతంత్రులం బొలుచుపుత్తడికాయలవీణకైవడిన్. 41
చ. అలికులవేణియొక్కతె సహస్రదళంబు వినోదలీలఁ గో
మలకరపంకజాతమున మాటికిఁ ద్రిప్పుచు నేగుదెంచియిం
పలరఁగ నవ్వధూవరుల నయ్యెడఁ గన్గొనుచుండె వేయుగ
న్నులవలె వీరియందముఁ గనుంగొనఁ గానని తెల్పుకైవడిన్. 42
సీ. ఈభానుతేజునకీకోకకుచకును జెలిమిసంఘటనంబు చేసినాఁడు
ఈచంద్రవదనకీచకోరాక్షికి వెలయనేస్తంబు గావించినాఁడు
ఈమేఘవర్ణునకీకేకిగమనకుఁ గోరిసాంగత్యంబుఁ గూర్చినాఁడు
ఈపద్మహస్తునకీభృంగవేణికిఁ బ్రియవిలాసంబుఁ గల్పించినాఁడు

తే. ఎంత నేర్పరి శారదాకాంతుఁ డహహ, యిట్టి యనుకూలదాంపత్య మెఱిఁగిచేసె
ననుచుఁ బురభామినులు ప్రమోదాత్తలగుచుఁ, గూడి తమలోన ముచ్చటలాడి రపుడు.

వ. ఇట్లు చనుదెంచిన కూఁతునల్లునిం జూచి ప్రమోదరసభరితస్వాంతుండై బాణుండు వారల కనేకరత్నాభరణవస్తువాహన ధేనుదాసదాసీజనంబుల నుపాయనంబొసంగి, వాసుదేవసన్నిధికిం దోడ్కొనిపోయి యప్పగించినం గృతప్రణాములై యున్నవారలం గనుంగొని యతండు. 44

క. కనికరపుముదంబునఁ జి, క్కనికరములఁ గౌఁగిలించి కాంతాయుతుఁడౌ
మనుమని సుఖాన్వితుఁడవై, మనుమని దీవించె సబహుమానము గాఁగన్. 45

మత్తకోకిల. గారవంబున మ్రొక్కఁ గైకొని కౌఁగిలించెడివారలున్
జేరి మ్రొక్కిన దాదరోక్తులచేఁ జెలంగెడువారలున్
గోరికన్నులు చల్లఁగాఁ గనుఁగొంచునుండెడివారలున్
గూరిమిన్ బలముఖ్యులున్ హితకోటియుం బ్రమదంబునన్. 46

వ. అంత. 47

ఉ. బాణుని గారవించి పురభంజను వీడ్కొని శంఖనాదని
స్సాణధణంధణల్ సెలఁగ సామజఘోటకముఖ్యవాహినుల్
శ్రేణులుగట్టి విక్రమవిజృంభణతన్ వెనువెంటరాఁగఁ గీ
ర్వాణవిలాసినీ మృదుకరప్రసృతసూనరసప్లుతాంగుఁడై. 48

శా. కాంతం దోడ్కొని బ్రహ్మసూసహితులై కందర్పముఖ్యుల్ మహా
సంతోషంబున నేగుదేర యదువంశస్వామి కల్లోలినీ
కాంతారాచలపట్టణావళుల నేకంబుల్ గనుంగొంచుఁ ద
త్ప్రాంతక్షోణిపతుల్ సువస్తునికరం బర్పించి సేవింపఁగన్. 49

వ. కతిపయదినంబులకుం జనిచని. 50

సీ. గోత్రాధిపఖ్యాతిఁ గొమరారియుండుట సురశైలరాజభూసురులఁ బోలి
మకరాంకసంవర్తిమహిమఁ జెన్నొందుట గగనకిన్నరవరాంగజులఁ బోలి
ఘనరసాలంకృతు లనుపట్టియుండుట హరజటాసిద్ధకావ్యములఁ బోలి
హరిచరణప్రభూతాభిముఖ్యంబౌట బలిదానవనాకములను బోలి
తే. రంగదుత్తుంగచటులతరంగనటన, భంగకల్లోలజాలసంభ్రమనినాద
పూరితాశాంతరాళమై పొలుచుచున్న, పశ్చిమాంబుధిఁ గనియె గోపప్రభుండు. 51

క. కనుఁగొని మనమునఁ బెనఁగొను, ననురాగమువలన వికసితాననుఁడై యిం
పెనయఁగ నిష్టాలాపము, లొనరించుచు నరిగె యాదవోత్కరములతోన్. 52

ఉ. వారిజలోచనుండు యదువల్లభుఁ డేగుచుఁ గాంచె ముందటన్
ద్వారకఁ జంచలాంచితలతాకలితాశ్రితమేఘమాలికా

కారవిలాసకృత్సరసకంజముఖీనికరప్రచారవి
స్తారసురేంద్రనీలఖచితస్ఫుటహర్మ్యకదంబధారకన్. 53

ఉ. అంతకుమున్నకృష్ణునిజయంబభియాతిపరాజయంబుపా
కాంతయుబుశ్యకేతుఁడుసుఖస్థితిఁజొచ్చుటయాదియైనవృ
త్తాంతముచారసూక్తిఁదెలియన్వసుదేవుఁడుపౌరకోటిస
ద్ధాంతజనంబులున్వినిమహాప్రముదాంబుధినోలలాడుచున్. 54

వ. పట్టణంబు శృంగారంబు సేయించిన. 55

సీ. ఘనసారకస్తూరికాజలాసారంబుచెలువంపువీథులఁజిలుకరించి
గమకంబులైనముక్తాఫలంబులతోడలీలతోరంగవల్లికలుదీర్చి
నవరత్నభూషణాంబరసుగంధద్రవ్యపుంజంబులంగట్లఁబొంకుపఱిచి
కదళికాస్తంభముల్ఘనచిత్రపటములునుభయపార్శ్వములఁబెంపొందనునిచి

తే. ద్వారములయందుఁదోరణావళులుగట్టి, పరిమళముమించునగురుధూపములువైచి
నృత్తగీతవాద్యాదులనెఱఁపజేసి, యమితశృంగారమొనరించిరప్పురంబు. 56

ఉ. భూసురవేదనాదములఁబుణ్యసతీజనమంజులోక్తులన్
భాసురనృత్తగీతరసబంధురరావములంబురీవనీ
వాసకుకాములాపములవారణబృంహితవాజిహేషలన్
శ్రీసముదంచితంబగుచుఁజెల్వువహించెఁబురంబునవ్యమై. 57

గీ. అట్లుశృంగారితముఁజేసియఖిలజనులు, గంధపుష్పాక్షతాద్యలంకరణులగుచు
నెదురుగానేగుదెంచిరమేశుఁగాంచి, మ్రొక్కియనిరుద్ధుఁగొల్చిప్రమోదులైరి. 58

క. పురలక్ష్మిసరసతరనిజ, సరసీతామరసరసలసన్మృదులీలా
సురభిపరిభోగపవనాం, కురుమిషమునహరికినెదురుకోలువహించెన్. 59

ఉ. గోపురశాతకుంభమయకుంభపయోధరకుంభజృంభణల్
చూపుచుసౌధయూథపరిశోభితహీరదరస్మితంబులు
దీపనసేయుచున్జ్వలదుదీర్ణపటాగ్రపతాకహస్తవి
క్షేపణసన్నసేయుచువశీకృతచిత్తునిజేసెఁగృష్ణున
ట్లాపురలక్ష్మికాంతునిప్రియాంగనమోహితుఁజేయుకైవడిన్. 60

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రకల్పితశృంగారతరంగరంగద్రంగవల్లీప్రయుక్తముక్తాఫల తార
కాలంకృతంబును, గుట్టిమరేఖాస్థగితప్రదీప్తహీరద్యుతివితత కౌముదీరమ్యంబు
ను, సకలజననయన కువలయవికాస హేతుకంబునునైన రాజమార్గంబున యదు
కులపయఃపారావారచంద్రుండగు దేవకీనందనుం డరుగుచున్న సమయంబున, 61

ఉ. బంగరుపళ్లెరంబులనుబద్మముఖుల్ఘనసారదీపికల్
రంగమరంగనించిమణిరాజితకంకణహస్తపల్లవుల్

సంగతినుంచిత్రిప్పుచునుసారెకుమంగళకౌశికన్యయం
మంగళమంచుఁబాడిరిసమంచితపంచమనాదవైఖరిన్. 62

గీ. నందకాయుధునకుశోభనంబటంచు, నగరకాంతలునీరాజనంబులిడుట
కలపతాకహస్తంబులనభినయించెఁ, బురరమాదేవిభరతవిస్ఫురణఁదెలసి. 63

క. నిరుపమవిమానపఙ్క్తులు, గురుతరమణిహర్మ్యములునుగూడివెలుంగన్
సురకాంతలుఁబురకాంతలు, సరిచల్లెడువిరులవానజడిరైయెసరిసెన్. 64

వ. అప్పుడు. 65

సీ. తాళకేతనసముద్యత్క్రౌంచనాస్యందనారూఢుఁడైనవాఁడతనిఁజూడు
నాగాంతకధ్వజోన్నతహేమమయశతాంగారోహణుండైనయతనిఁజూడు
మకరపతాకాసమానగాంగేయరథాసీనుఁడైయున్నయతనిఁజూడు
వరఋశ్యకేతుసుందరమైనకనకంపుటరదంబుపైనొప్పునతనిఁజూడు

తే. వతఁడుబలరాముఁడతఁడుమురాసురారి, యతఁడుకుసుమాయుధుండతండతనితనయు
డనుచునొండొరులకుఁదెల్పుకొనుచునుండి, రప్పురంధ్రులుగగనగృహాంతరముల. 66

ఉ. కైరవిణీప్రియేశువెనుకంజనురోహిణిలీలనింపుసొం
పారఁబ్రసూనసాయకసుతానుగతింజనుదెంచనయ్యుషా
వారిజగంధినంచితసువర్ణలతాసమమోహనాంగిశ్రీం
గారరసంపుబొమ్మఁబోడగాంచిపురంధ్రులుసమ్మదమ్మునన్. 67

వ. తమలోనిట్లనిరి. 78

ఉ. తేనియలూరుకెంపుసుదతీమణివాతెరచంపకద్రవం
బాపెడితేఁటిగుంపువిమలాంగికచంబుసదావికాసముల్
బూనుసరోజముల్చిగురుఁబోఁడికనుంగవజోకరెప్పుడున్
మాననిచక్రవాకములుమానినిచన్నులుచూడుమాసఖీ. 69

చ. కలువలపేరుపేరుకొనఁగాఁగుముదమ్ములుమన్మథాంబకం
బులుగణుతింపఁగావిషములక్కమలంబులపుట్టుపూర్వముల్
దెలియఁగఁబంకజాతములుతేరికనంగొనఁగామెఱుంగుఁదీఁ
గెలుచపలంబులన్నియుసఖీమణికన్నులఁబోలనేర్చునే. 70

క. కలదనుచునులేదనుచును, బలుమఱువాదంబుతేలపనిలేదింకన్
గలదనుటకులేదనుటకుఁ, దలపంగానడుమునడుముతరుణీమణికిన్. 71

మ. చెలువంబైకళలన్వెలుంగుహరుమంజీదేశపున్ముత్తియం
బులతోఁగూర్చినచేరుచుక్కనొసటన్బాల్పొందునెమ్మోముహా
చెలికెంతందముమూడరమ్యరుచిరాశ్లేషాసమాయుక్తని
ర్మలరాకాతుహినాంశుమండలముసామ్యంబైప్రకాశించుటన్. 72

చ. పురుషులలో నపూర్వరసపూర్ణ శరీరమనంగసూతికిం
దరుణులలో సమానరహితంబగు రూపము బాణపుత్త్రికిన్
సరసముగా సృజించియిటు సమ్మతినిద్దఱఁగూర్చినట్టియా
సరసిజగర్భుఁ డెంతగుణశాలితలంపఁగఁ బాటలాధరా. 73

వ. అని యనేక ప్రకారంబులం గొనియాడుచునదియొముచ్చటగానుండెనప్పుడు, పురుషోత్తముండు భేరీమృదంగాదివాద్యంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రముఖతూర్యంబులును, బోరుకలఁగ మహావైభవంబున నరిగి నిరంతర విహార్యమాణోందిరంబగు మందిరంబుఁ బ్రవేశించి, యమాత్యజ్ఞాతిసామంత బంధుమిత్త్రాదిపరివారంబులదివ్యాంబరాభరణతాంబూలాదివస్తుప్రదానంబులం బ్రహృష్టమానసులంజేసి, యుచితప్రకారంబులఁద త్తద్గృహంబులకు వీడుకొల్పి, యంతఃపురంబులకుంజని యిష్టోపభోగంబులను భవింపుచుండె నయ్యనిరుద్ధకుమారుండు నుషాసమేతుండై దేవకీవసుదేవులకు రేవతికిరుక్మిణీసత్యభామ జాంబవతీ కాళిందీ మిత్త్రవిందాసుదంతా భద్రాలక్షణాదులైన ముత్తైదువలకుఁ దన తల్లులైన రతిశుభాంగులకుఁ బ్రణామంబులుచేసిన వారును బరమానందరసప్రహితాంతరంగులై యవ్వధూవరుల నాలింగనంబులుచేసి యనేక విధంబుల దీవించిరతండును నిజవియోగ వేదనాభారంబునఁ గృశీభూతరాలైయున్న రుక్మలోచన ననేకవిధంబుల గారవించి సంప్రీతమజ్జనభోజనాదులఁ దృప్తుండై బాణనందనాసురత సంభోగానంద నిరతుండై యుండి. 74

సీ. సారససంసారసరసరసాసార సౌరభాన్విత సరశ్చారణముల
సాలలీలాలోల ఖేలదేలాలతా జాలడోలాకేళిలోలగతులఁ
గింజల్కరంజితమంజీర పుంజమంజులపంజులనికుంజసుమనసములఁ
గుందబృందమరందబిందు పేదిందిరామంద నాదశ్రుతానందములను
తే. గౌరఘనసారనీహారనీరపూర, సారచారుపటీరచర్చాసుఖాప్తి
కోకకోకిలశారికానీల కేకి, శౌకలోకాకరవనావలోకనముల. 75

శా. ప్రాంచత్కాంచననూత్నరత్నఖచితప్రాసాదదేశంబులం
బంచాస్త్రప్రియనందనుండుసురతప్రాపంచికవ్యాప్తిఁగ్రీ
డించున్ దక్షిణనాయకత్వమునఁబ్రౌఢిన్ రుక్మనేత్రామన
స్సంచారుండును బాణదైత్యతనయాసక్తాంతరంగుండునై. 76

సీ. కుచకుంభయుగముఁ బైకొనికేలనంటుట నైరావతము నెక్కి యాడినట్లు
కదియించి నెమ్మేనుఁగౌఁగిటనలముటహరిచందనము మేననలఁదినట్లు
సునయోక్తివీనులుసోకుటనప్సరోవీణానినాదంబువినినయట్లు
బింబికాధరచూషణంబు సేయుటయుసుధాసారపానంబుచేసినట్లు

తే. సౌఖ్య మొదవంగనిచ్చనిచ్చలును బాణ, కన్యసంభోగమింద్రభోగంబుగాఁగ
సతతవిభవానుభవతృణీకృతపురంద, రుండగుచునుండె నయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు. 77

వ. అంత. 78

గీ. మందగతులకు నత్యంతమందగతియు, మంజులోక్తులకతిశయమంజులంబు
మెఱుఁగుమేనికి మిక్కిలి మెఱుఁగునగుచుఁ, బుష్పగంధికి నీళ్లాడఁ బ్రొద్దులయ్యె. 79

వ. అంత. 80

శా. స్వక్షేత్రంబుల నుచ్చరాసులహితస్థానంబులన్ దీప్తులై
యక్షీణుండగుచంద్రుఁ జూచుచు దినేశాదుల్చరింపన్శుభ
గ్రక్షేమంకరలగ్న వేళ శుభయుక్తుంబందు రాజాంశఁబ
ద్మాక్షీరత్నము పుత్త్రుఁ గాంచె హరిపూర్ణాంశావతీర్ణాంగునిన్. 81

క. సురదుందుభినాదంబులు సురకరనిర్ముక్తకల్పసుమవర్షంబుల్
సురరమణీనాట్యంబులు, సురగాయక గానములు సుశోభితమయ్యెన్. 82

ఉ. యాదవవృష్ణిభోజకులులందఱు వేడుకలం జెలంగిర
త్యాదరవృత్తి బాణతనయారమణుండు సువర్ణధేనుర
త్నాదిసమస్తవస్తువులనంతముగాఁ జెలఁరేఁగి యిచ్చి పృ
థ్వీదివిజేంద్రకోటులను దృప్తులఁ జేసి కృతాప గాహుఁడై. 83

క లౌకికవైదికరీతులఁ, గైకొని పుత్త్రోత్సవంబు గావించి యతం
డేకాదశదినమున విభ, వాకరముగ నామకరణయత్నముఁ జేసెన్ 84

క. వజ్రాదిభూషణుండును, వజ్రాంగుఁడు వైరివీరవసుధాధరభి
ద్వజ్రుఁడు నై మెలఁగెడునని, వజ్రుండని నామమిడిరి వరవిప్రోక్తిన్. 85

సీ. చూడఁగానేర్చె విస్ఫుటకృపామృతరసంబుఁ గటాక్షవీక్షులఁ బూనుకొఱకు
నడుగు చాఁపఁగనేర్చె నఖిలరాజన్యకిరీటదీప్తులలంకరించుకొఱకు
చేతులాడింపనేర్చెను వదాన్యతాత్రవిద్యాప్రవీణత వెలయుకొఱకు
తలయెత్తనేర్చె మన్యమజగన్మండనైకాంతపత్త్రచ్ఛాయ నమరుకొఱకు
తే. పలుకనేర్చె సరస్వతీప్రకటనాట్య, రసమునకు రంగరక్తుల నొసఁగుకొఱకు
కడఁగి నడుపంగనేర్చెను గలియుగాది, మప్రభుత్వతధర్మంబు మలుపుకొఱకు. 86

వ. మఱియు నబ్బాలకుండు ముక్తామణినిచయఖచితకలాపకాకపక్షలంకృతవిశాలఫాల
ఫాలకుండును, నంజనరేఖారంజితకర్ణాంతవిస్తీర్ణనేత్రుండును, దత్తచామీకరమునుపలీ
కృతశార్దూలనఖాభరణకమనీయకంబుకంధరుండును, ననంబరనితంబబింబాలంబితక
నకకటిసూత్త్రకలితకింకిణీక్వాణనాదాభిరాముండును, మణిమయమంజీరసింజాసము
జ్జ్వలచరణయుగళుండును నై ముద్దుచూపుచుఁ దల్లిదండ్రులు దాతము త్తవలుం బ్రపితామ
హప్రపితామహీసమూహంబులు గారాబంబు సేయుచుండ దినదినవర్ధమానుండై పెరుగు

చుండం దదీయసౌకుమార్య మందహాసమృదువచనసంచరణాదుల కానందంబువహిం
చుచు నయ్యనిరుద్ధుండు సుఖోన్నతుండైయుండె. 87

మ. గతగర్వంబునఁ బ్రాంతదేశధరణీకాంతుల్భజింపంగద
ర్పితులై కొందఱు దూరభూవరులు నిర్భీతింజరింపన్ మహో
న్నతి దండెత్తి జయించి లోఁబఱిచి యాజ్ఞాసిద్ధిఁ గావించె ద్వాఁ
జతురంభోనిధిమధ్యఖండనవకచ్ఛప్పన్నదేశంబులన్. 88

ఉ. అన్యనృపాలకుల్స్వవశులై కొనివచ్చియొసంగువస్తువుల్
కన్నెలు రత్నముల్హరులు గంధగజంబులు నాదిగాఁగ సౌ
జన్యతఁ దెచ్చి తాతకనిశంబును గానుకలిచ్చి యాజగ
న్మాన్యనిచేత దీవెనలు మన్ననలందుచునుండి వెండియున్. 89

సీ. వసుదేవబలదేవవాసుదేవాదులయనుమతి వసియత్యంతనియతి
రాజసూయమ్ముతురంగమేధము నాదిగాఁగ ననేకయాగములు చేసి
యందునాహూతులై నయలపురుహూతాదులాత్మభాగహవిస్సులాహరింప
నాజ్యప్లుతంబు గానన్నభక్ష్యాదులు నవ్వారిగాఁగ సుస్థజనుల

తే. కిడుచు నర్ఘ్యార్యముఖ్యులకెలమిధేను, భూహిరణ్యరత్నాదులుభూరిగాఁగ
దక్షిణలొసంగి రాజూఁదగు విధముల, నంపకము చేసి కీర్తులనతిశయిల్లె. 90

సీ. అసమానసాంప్రదాయకశుద్ధిఁ జెలువొందుతండ్రితాతలమహత్త్వంబుఁ జూచి
యష్టదిక్కులయందునాక్రాంతమైనసత్కీర్తిప్రతాపవిస్ఫూర్తిఁ జూచి
కులరూపగుణములఁ గొనియాడఁ గాఁదగు దేవులయనుగుణస్థితులఁ జూచి
వర్ధిష్ణుఁడై శైశవంపుముద్దులు గుల్కుతనయునియందసందములు చూచి
దానభోగాదులై నసద్వ్రియములందుఁ, బొలుపడియున్న యర్థసంపదలు చూచి
భూప్రపలు వేయునోళ్లనుబొగడుచుండు, డెంత ధన్యాత్ముఁ డీయుషాకాంతుఁడనుచు.

వ. నీసమయంబున. 92

క. నారదుఁడు సకలశాస్త్రవి, శారదుఁడు శరీరవిజితశారదవేశా
నీరదుఁడు ముఖనివేశిత, శారదుఁడేతెంచె దనుజసంహరుకడకున్. 93

క. వనజాతనయనుఁ బొడగని, వినుతులు గావించి యతనివినయంబులచే
నను మోదమానసుండై, యనిరుద్ధుండున్నయెడకు నరిగిన నతఁడున్. 94

గీ. ఎదురుకొని వందనము చేసి హేమపీఠ, మునను గూర్చుండఁబెట్టిన మునివరేణ్యుఁ
డాదరంబునదీవించి యతనితోడ, నుచితసల్లాపములు సేయుచుండి యుండి. 95

గీ. ముద్దుగుల్కెడుమరువంపుమొలకయనఁగ, శ్రీలఁ జెలువొందఁగల నెలబాలుఁడనఁగఁ
గుదురుచక్కని సింగంపుఁగూనయనఁగ, మీఱుమారుకుమారుఁ గుమారుఁ జూచి. 96

క. రమ్మనిడాయంబిలిచిన, యమ్మునవమ్మునినిజాంకమందునిచితదీ
యమ్మగుసాముద్రికచి,హ్నమ్ములుదెలియంగఁజూచియనిరుద్ధునితోఁ. 97

సీ. భుజనేత్రనాసికంబులుజానుహనువులునైదుదీర్ఘములుగోప్యాంగకంఠ
జంఘలుమూడుహ్రస్వములుఫాలనురొమ్ముకటిమూఁడువెడఁదలుకంఠనినద
మునాభికందంబుమూడుగంభీరముల్ ఫాలకటిస్కంధబాహుకుక్షి
ముఖములారున్నతంబులుజత్రుగుల్ఫత్వగంగుళిచరణంబులైదుసూక్ష్మ
తే. ములుదృగంతజిహ్వాధరములునునఖర, తాలుకరరేఖలాఱురక్తములునైన
యట్టిమానవుఁడధిక భాగ్యాన్వితుండు, గానెఱుంగుముకుసుమమార్గణకుమార. 98

సీ. వరలీలదక్షిణావర్తరేఖాయుత భ్రూమిమధ్యుఁడుసమ స్తభూమినేలు
నైదురేఖలుఫాలమందున్నవాఁడుదీర్ఘాయుస్సమన్వితుండైనవాఁడు
ఊర్ధ్వరేఖలుపాదయుగళంబునందుఁ బెంపొందుమానవుఁడు త్తమోత్తముండు
తనరిముప్పదిరెండుదంతేముల్గలిగినయట్టినరుండుభాగ్యాధికుండు
తే. కంబుసన్నిభమైనట్టిగళమువాఁడు, విలసితంబగుకీర్తులవెలయువాఁడు
కఠినమగుహస్తతలములుఁగదుమృదుత్వ,చరణములుగల్గుమనుజుఁడైశ్వర్యయుతుడు.

గీ. చారుచరితసాముద్రికశాస్త్రిమందు, నిట్టిలక్షణములుచాలనెన్నఁవడియెఁ
గానబురుషునిఁగనుఁగొన్నగానవచ్చుఁ,బండితులకునవాగతభాగ్యగతుల. 100

వ. శ్రీమన్నారాయణాంశోదయుండైన యివ్వజ్రకుమారుని శరీరంబుననిటువంటిశుభ
లక్షణంబు లనేకంబులున్నయవిగావున నితండుమహాభాగ్యవంతుండునుసకలదిగంత
విశ్రాంతకీర్తివంతుండును విద్యావినయసంపన్నుండును వంశవర్ధనుండునునై కలియు
గాదిమ ప్రభుత్వ సింహాసనారూఢుండై సామంత భూపతులు తనపంపుసేయఁగృత
యుగలక్షణంబున ధర్మంబు చతుష్పాదపూర్ణప్రవర్తనంబు గావసుంధరాచక్రంబనేక
సంవత్సరంబు లశాత్రవంబు గాఁబాలింపంగలవాఁడును భగవత్స్వరూపుండవునాది
గర్భేశ్వరుండవు బ్రహ్మజ్ఞాననిధివి నగు నీవలన జన్మించి తనయుండుత్తమపురుషు
డగుట స్వాభావికంబకదా యని పలికినఁ గందర్పనందనుండు మందహాసముఖుండై
మునిపుంగవున కిట్లనియె. 101

క. మీయాశీర్వచనంబులు, మాయందనుగతములగుటమాకుఁ సకల
శ్రేయోగుణసంపాద్యము, సేయుటకునిదానమగుటసిద్ధముకాదే. 102

క. అనిసాంత్వనవచనంబుల, ననురాగమొనర్చుచున్న యనిరుద్ధవిభుఁ
సునయోక్తులదీవించుచుఁ, జనియెన్నారదుఁడుదివికిజగతీనాథా. 103

సీ. సరససంగీతంబుసంయుతాసంయుతా హస్తాభి నయముభావాభిరామ
వీక్షణభ్రూవిలాస విభ్రమంబుసపాద తత్కాలకల్పితతాళమాన
మైనలాస్యంబుకాత్యాయనియొద్ద బాణాసురతనయదానభ్యసించె

నదిగాన ద్వారకయందుఁ దద్విద్యాభిలాషఁ బ్రార్థించుచిలాసినులకు
దృఢముగావించె సౌరాష్ట్రదేశనీచంద్ర, యిదనలానీలవేణులనలనేర్చి
రాలతాంగులు దెలుపనంతంతకఖిల, దేశములసర్వజనవచస్థితినివెలసె. 104

సీ. తనకీర్తిచంద్రికాతతినిండి కృష్ణపక్షంబులు శుక్లపక్షములు సేయఁ
దనదురాజత్వమింపున సార్వ కాలంబునందు నగుసలయానందమొసఁగఁ
దనకరంబులు జడత్వమునను భువనప్రజానురాగంబులునై వెలుంగఁ
దనపత్తనంబు మిత్రసమాగమంబున సంపూర్ణకళలచేఁ బెంపువడయఁ
తే. దనవిలాసంబఖండసౌందర్యమహిమ, నిష్కళంకస్వభావమైనివ్వటిలఁగఁ
జంద్రునకుఁ జంద్రుఁడనఁదగుసద్గుణముల, చేతననిరుద్ధుఁడు జగత్ప్రసిద్ధుఁడయ్యె.

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహానుభావుండైన యనిరుద్ధుండు మహాదైశ్వర్య సమృద్ధుండును సకల భోగానుభవసిద్ధుండును వేదోక్తకర్మానుష్ఠాన పరిశుద్ధుండునునై సంసారబద్ధుండునుంబోలియుండె నిర్గుణంబును నిశ్చలంబును నిరుపమానందంబునునైన పరబ్రహ్మంబద్వితీయంబయ్యును బహునామరూపంబులఁబోలుచుఁ జరాచరంబులయందు జీవాహ్వయుండై పూసలలో దారంబుకైవడిఁ బ్రవర్తింపుచుఁ దత్తత్కర్మానుగుణంబులై శరీరంబులకు ననుభవంబులగు సుఖాసుఖంబులబొరయక జపాకుసుమసాంగత్యంబున స్ఫటికంబు స్వచ్ఛధవళంబయ్యును మిథ్యారక్తవర్ణంబైన తెఱంగున లిప్తుండునుంబోలె నజ్ఞుల హృదయంబులకుఁ దోఁచుచుండుననియు జ్ఞానసిద్ధిలేమిం జేసి దేహి కర్మావృతుండై తనస్వరూపంబుఁ దాన తెలియనేరక తానన్యుండని యహంకారమమకారంబులంబొంది బద్ధుండగుననియును నిద్రాకాలంబున స్వప్నలబ్ధంబైన సంచారాదులు నిద్ర మేల్కనినయప్పుడు మిథ్యలై తెలియంబడినయట్లు జ్ఞానవంతుఁడైన యప్పుడు తనధానంతంబు నిస్సారంబని యాత్మయందు భేదబుద్ధిలేక సర్వసమత్వంబున సర్వంబును బ్రహ్మమయంబు ప్రపంచంబస్థిరంబని తలంచి బ్రహ్మైవాహంబను వేదాంతసారవచనార్థంబు కేవల దృఢంబుగావించియే యుకగలిగిన పురుషుండు తానై సాయుజ్యసిద్ధుండగుననియు నిశ్చయించి యాత్మానుసంధానంబు సేయుచు జనకునికైవడి నాత్మజ్ఞానియై సుఖంబులనుభవించుచుండె నని పలికి మఱియు నిట్లనియె.

శా. నీలాభంబునువర్తులాకృతియుఁ జిహ్వాభూతరాజీవపు
ష్పాలంకారముపార్శ్వచక్రముత్రిరేఖాంచన్ముఖోపాంతమై
సాలగ్రామసమాకృతిం బొడమి పూజల్ గాంచియిచ్చుం గృపా
శీలుండై యనిరుద్ధమూర్తిసకలశ్రీలుంబుధశ్రేణికిన్. 107

క. ధారుణిలోపలశ్రీమ, న్నారాయణునంశఁ బొడమిన యగుణములఁ బెం
పారననిరుద్ధనామము, సారంబని తలఁచునతఁడు సౌఖ్యముఁ గాంచున్. 108

వ. అనియు నమ్మహాపురుషగుణంబులు గొనియాడి శుకయోగి పరిక్షిన్నృపాలున కిట్లనియె. 109

క. జననాథయిట్లు నాచే, వినిపింపఁగఁబడినరసవివేకనిధానం
బనిరుద్ధచరిత్రము వ్రా, సినఁజదివినవినిననరునిఁ జెందుశుభంబుల్. 110

చ. అనివివరించినమ్మదితుఁడయ్యెధరావరుఁడంచుసూతుఁడిం
పౌనరఁగశౌనకాదులగుయోగివరేణ్యులతోడఁదెల్పినన్
జనితఘనప్రమోదరససంభృతమానసులై ప్రియంబునన్
వినుతులుచేసిరక్కథను వేమఱు మత్కృతిరాజ్యనాయకా. 111

క. ఈయనిరుద్ధచరిత్రము, శ్రేయస్కరమగుచుసుజనజిహ్వాగ్రములన్
బాయక యాచంద్రార్కము, స్థాయియగుచు ప్రసిద్ధిఁదనరుంగాతన్. 112

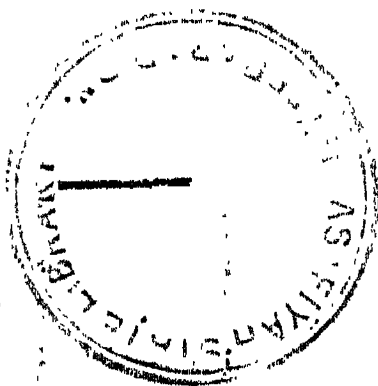
మ. శయనీభూతభుజంగసంగరజయశ్లాఘానిరాఘాటధై
ర్యయుతోత్తుంగవిహంగపుంగవతురంగారూఢదివ్యాంగపా
దయుగారాధకగోత్రభంగనిగమాంతజ్ఞానశుద్ధాంతరం
గయతివ్రాతముఖాబ్జనూతనపతంగామంగళాద్రీశ్వరా. 113

క. క్రేంకారకింకిణీయుత, టంకారజ్యాలతానటచ్చాపజితో
ద్ధుంకారసముఖవీరా, హుంకారాసకలభూషణాలంకారా. 114

తోటకవృత్తము.

మన్మథకోటిసమానవిలాసా, సన్ముఖనిర్జితచంద్రవికాసా
చిన్మయరూపవిశిష్టనివాసా, జన్మమయాపహసద్గుణభాసా. 115

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తి రాయనమంత్రితనూభవ సుజనహిత కృత్యనిత్యాబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధమునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము సమాప్తము.

చెన్నపురి: 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1924.

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ఆంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము	0	4
ఆంధ్రభాషాభూషణము, విమర్శతో	0	6
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, పద్యనిఘంటువు	0	3
,, టీకతో	0	8
,, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు, వగైరా టీకతో	2	0
ఆంధ్రభాషార్ణవము	1	0
కవిత్వతత్వవిచారవిమర్శనము	1	8
కవిరాజమనోరంజనము	1	4
కృష్ణదండకము	0	2
కృష్ణరాయవిజయము	0	12
కుచేలోపాఖ్యానము, సటీక, (భాగవతము)	0	8
డిటో గట్టుప్రభువుకృతము	0	12
గజేంద్రమోక్షము, సటీక	0	10
గయోపాఖ్యానము, పద్యము, రామనామాత్యునిది	0	12
డిటో ద్విపద, నాదిండ్ల గోపమంత్రి	0	8
గద్యపద్యసంగ్రహము, జి. వి. సుబ్రహ్మణ్యశర్మ గారిది.	0	12
,, గొర్తి సూర్యనారాయణశాస్త్రి గారిది	1	0
గరుడాచలము-యక్షగానము, పెద్దచ్చు	0	3
గీతమంజరి, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము	0	4
చిన్నబసవపురాణము	2	8
జైమినీభారతము	2	8
తెనుగుసమస్యలు	0	3
దసరాపద్యములు	0	2
దశావతారచరిత్ర	3	0
దేశింగురాజుకథ (జంగంకథ)	0	8
ధనాభిరామము	0	12
ధ్రువోపాఖ్యానము, సటీక	0	10
నలచరిత్ర, ద్విపద, క్యాలిక్లైండు	2	4
నిరంకుశోపాఖ్యానము	0	10
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	2	0
నీతిపద్యసంగ్రహము, సటిప్పణము	0	6
నీలాసుందరీపరిణయము	0	8
పల్నాటివీరచరిత్రము	3	0

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
పంచతంత్రము, నారాయణకవిది	...	1	8
డిటో కాలికో బైండు	...	2	0
డిటో వేంకటనాథ రాజకవికృతము	...	1	8
డిటో కాలికో బైండు	...	2	0
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము	...	1	12
పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు	...	1	0
,, సాంధ్రటీకాతాత్పర్యము	...	3	0
మనుచరిత్ర, వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో చిన్నసైజున మేలుకాగితములమీద ముద్రితము		5	0
భాస్కరరామాయణము	...	8	0
భక్తిరసశతకసంపుటము I (20) శతకములు	...	3	0
,, II ,,	...	3	0
,, III ,,	...	3	0
నీతిశతకసంపుటము I ,,	...	3	0
మల్లభూపాలీయము, నీతిశతకము, ఎలకూచి బాలసరస్వతిది, సటీక	...	1	0
మొల్లరామాయణము	...	1	8
యయాతిచరిత్ర, పొన్నిగంటి తెలగనార్యునిది	...	1	8
యయాతిచరిత్ర, ఆకొండి వ్యాసమూర్తి	...	0	3
రత్నపరీక్ష, సాంధ్రతాత్పర్యము	...	0	4
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద	...	6	0

విశ్వభారతీ గ్రంథమాల ప్రచురణములు

కథాగుచ్ఛము III భాగము ప్రథమఖండము	...	0	12
,, III ,, ద్వితీయఖండము	...	0	12
,, IV ,,	...	2	0
పడవమునక 1, 2 భాగములు	...	5	0
,, విడిగా 1 భాగము	...	2	8
,, 2 భాగము	...	2	8
స్టైల్‌మాండ్ మేజస్ట్రేటు	...	1	0
అన్నపూర్ణిమందిరము		(అచ్చగుచున్నది)	

గృహప్రవేశము - పోస్టాఫీసు - ఇంటా బయట - ప్రాయశ్చిత్తము అచ్చగుచున్నది.

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,
292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. 1.